

HØRINGSNOTAT – FORSLAG TIL NY VAKTVIRKSOMHETSFORSKRIFT

Innhold

1. Innledning.....	4
1.1 <i>Bakgrunnen for revisjonen av vaktvirksomhetsforskriften.....</i>	4
1.2 <i>Om arbeidet med forslaget til ny vaktvirksomhetsforskrift.....</i>	5
1.2.1 <i>Særlig om etableringen av et nytt sentralt vaktvirksomhetsregister.....</i>	6
1.3 <i>Høringsnotatets hovedinnhold.....</i>	7
2. Vaktvirksomhetslovens virkeområde	9
2.1 <i>Gjeldende rett og vedtatte endringer.....</i>	9
2.2 <i>Generelt om lovens formål og virkeområde.....</i>	11
2.3 <i>Nærmere om hvilke tjenester som regnes som vakttjenester</i>	12
2.4 <i>Planlegging og pålegg om vakthold.....</i>	15
2.4.1 <i>Arrangementsvakthold</i>	15
2.4.2 <i>Særlig om ordensvakter.....</i>	16
2.5 <i>Unntaket for vakttjenester som utøves sporadisk og har lite omfang.....</i>	19
2.6 <i>Vakttjenester som utføres på havner, havneterminaler og lufthavner.....</i>	20
2.6.1 <i>Gjeldende rett og vedtatte endringer</i>	20
2.6.2 <i>Departementets vurderinger og forslag.....</i>	20
3. Vandelskrav og politiattest	23
3.1 <i>Gjeldende rett og vedtatte endringer.....</i>	23
3.2 <i>Vandelsvurdering ved søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet</i>	24
3.3 <i>Vandelsvurdering ved ansettelse – uttømmende og utvidet politiattest</i>	24
3.3.1 <i>Innhenting av politiattest og anmerkning av verserende saker</i>	24
3.3.2 <i>Personkretsen som omfattes av vandelskravet</i>	26
3.3.3 <i>Foretakenes vurdering av om kravet til tilfredsstillende vandel er oppfylt..</i>	26
3.4 <i>Politiets vandelskontroll og meldeplikt.....</i>	27
4. Krav til utdanning - kvalitativ heving av nivået	28
4.1 <i>Gjeldende rett og vedtatte endringer.....</i>	28
4.2 <i>Generelt om de nye utdanningskravene.....</i>	29
4.3 <i>Nærmere om grunnutdanningen</i>	31
4.3.1 <i>Teoriopplæring basert på VG2 for videregående skole.....</i>	31
4.3.2 <i>Praksisopplæring basert på VG3 for videregående skole</i>	32
4.3.3 <i>Oppfriskingskurs, eksamen og regodkjenning.....</i>	33
4.4 <i>Krav til tilleggsutdanning for utførelse av spesialtjeneste</i>	33
4.4.1 <i>Innledning – generelt om tilleggsutdanning</i>	33
4.4.2 <i>Verditransporttjeneste</i>	34
4.4.3 <i>Ordensvakttjeneste</i>	34

4.4.4	Ledsagertjeneste	35
4.4.5	Sikkerhetskontrollør på lufthavn	36
4.5	Godkjenning av yrkeskvalifikasjoner, dispensasjon	36
4.5.1	Innledning	36
4.5.2	Departementets vurderinger og forslag	37
5.	Krav til foretak som skal drive opplæringsvirksomhet.....	39
5.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	39
5.2	Departementets vurderinger og forslag	40
5.2.1	Godkjenning av opplæringsvirksomheten og innholdet i opplæringen	40
5.2.2	Krav til instruktørkompetanse	42
5.3	Foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn.....	43
5.3.1	Gjeldende ordning	43
5.3.2	Departementets vurdering og forslag	43
6.	Uniformering, legitimasjon og bruk av hund	44
6.1	Krav til uniform	44
6.1.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	44
6.1.3	Departementets vurdering og forslag	44
6.2	Legitimasjonsplikt og legitimasjonskort	45
6.2.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	45
6.2.2	Departementets vurderinger og forslag	45
6.4	Bruk av hund under utførelse av vaktjeneste.....	46
6.4.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	46
6.4.1	Departementets vurderinger og forslag	47
7.	Opplysnings- og rapporteringsplikt	48
7.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	48
7.2	Departementets vurderinger og forslag	48
7.2.1	Foretakenes årlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten	48
7.2.2	Særskilt rapporteringsplikt ved bruk av makt mv.....	49
7.2.3	Manglende overholdelse av rapporteringsplikten	50
8.	Tillatelse og kontroll med foretak som driver vaktvirksomhet	50
8.1	Gjeldende rett og vedtatte endringer	50
8.2	Departementets vurderinger og forslag til forskriftsregulering	51
8.2.1	Innledning – behovet for systematikk og struktur i kontrollarbeidet.....	51
8.2.2	Politiet som tillatelses- og kontrollmyndighet.....	52
8.2.3	Samarbeid med andre myndigheter	53
8.2.4	Særlig om forholdet til Luftfartstilsynets kontrollopgaver	54
8.2.5	Gjennomføring av kontrollen	55
8.3	Kvalitetsråd for vaktvirksomhet	56
8.3.1	Forslag fra NHO Service	57
8.3.2	Departementets foreløpige vurdering	58

9. Gebyr	58
9.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer	58
9.2 Departementets vurderinger og forslag	59
9.2.1 Søknadsgebyret	59
9.2.2 Kontrollgebyr	61
9.2.3 Gebyr til dekning av kostnader forbundet med feilutrykning	63
10. Ikrafttredelse og overgangsregler	64
10.1 Ikrafttredelse	64
10.2 Overgangsbestemmelser	65
10.2.1 Foretak som har tillatelse til å utøve vaktvirksomhet med mer	65
10.2.2 Foretak som driver opplæring i vaktjenester	65
10.2.3 Utvidelsen av lovens virkeområde til å omfatte egenvakthold	67
10.2.4 Utstedelse av legitimasjonskort	68
11. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	68
11.1 Konsekvenser for det offentlige.....	68
11.2. Konsekvenser for private	69
12. Forslag til forskrift om vaktvirksomhet	70

1. Innledning

1.1 Bakgrunnen for revisjonen av vaktvirksomhetsforskriften

Det er vedtatt en rekke endringer i vaktvirksomhetsloven, jf. lov 19. juni 2009 nr. 85 om endringer i lov om vaktvirksomhet (heretter kalt endringsloven), Ot.prp. nr. 49 (2008-2009), Innst. O. nr. 116 (2008-2009) og beslutning O. nr. 112 (2008-2009).

Lovendringene omfatter følgende hovedpunkter:

- Formålsbestemmelse som fastslår at loven skal ivareta publikums rettssikkerhet, sikre god kvalitet på tjenestene, legge til rette for effektiv offentlig kontroll, samt hindre vaktvirksomhet som på grunn av sin militære eller annen sikkerhetsmessige karakter er uforenlig med vaktvirksomhetsloven eller for øvrig er ulovlig eller i strid med internasjonal rett.
- Utvidelse av lovens virkeområde til å omfatte egenvakthold.
- Utvidelse av lovens virkeområde til å omfatte selskaper som driver opplæring i vakttjenester.
- Kvalitativ og kvantitativ heving av utdanningsnivået for vektere; Utdanningen skal bestå av en teoretisk del, praksisopplæring inkludert objektopplæring, oppsummerende teorikurs og avsluttende eksamen, eventuell tilleggsutdanning for utførelse av spesialtjeneste og bestått regodkjenning hvert fjerde år.
- Krav til årlig kontroll av vaktforetakene, herunder årlig vandelskontroll av personer som utfører vakttjenester eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste.
- Utvidelse av kravet om tilfredsstillende vandel til å omfatte eiere og andre personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, og meldeplikt om endringer i eierskapet.
- Meldeplikt til politiet for skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene og Arbeidstilsynet dersom disse avdekker forhold som antas å være av vesentlig betydning for vurderingen av om en tillatelse til å utøve vaktvirksomhet skal trekkes tilbake.
- Varslingsplikt for politiet til vaktforetakene om ansatte som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid.
- Hjemmel for etablering av nytt landsdekkende elektronisk vaktvirksomhetsregister til bruk for politiets tillatelses- og kontrollvirksomhet.
- Tydeligere krav til uniformering og legitimering.
- Utvidelse av forskriftshjemmelen for gebyr til å omfatte bestemmelser om betaling av gebyr også ved kontroll av vaktvirksomhet.

De fleste av de vedtatte endringene i loven gir behov for tilsvarende endringer i forskriftverket. Endringsloven § 19 *Forskrift* lyder:

Departementet skal gi forskrifter om egenvakthold (§ 2), om den nærmere gjennomføringen av § 4 første ledd annet punktum (årlig kontroll), § 8 første ledd første og annet punktum (kravet om tilfredsstillende vandel og om politiattest), § 9 (krav til utdanning, herunder om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av utenlandske utdanninger), § 10 (uniformering), § 11 (legitimasjon), § 13 (bruk av hund) og § 16 (opplysnings- og rapporteringsplikt).

Før en behandling etter § 18 kan iverksettes, skal departementet i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om

1. formålet med behandlingen,
2. hvem som er behandlingsansvarlig,
3. hvilke opplysningskategorier som skal registreres,
4. hvem i politiet som har tilgang til opplysningene,
5. og adgangen til å utlevere opplysningene, og
6. de nærmere regler for retting, sperring og sletting av opplysninger

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av § 14 (plikt til å tegne forsikring), herunder frita forvaltningsorganer som driver vaktvirksomhet fra plikten til å tegne ansvarsforsikring.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales gebyr ved etablering, drift og kontroll av vaktvirksomhet, og gi nærmere bestemmelser om dette.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til øvrig gjennomføring av loven.

Forskriftsverket til vaktvirksomhetsloven bør bygges opp på nytt som følge av lovendringene og det omfattende behovet for tilhørende forskriftsregulering. Gjeldende forskrift 25. mai 2004 nr. 787 om vaktvirksomhet vil derfor bli opphevet og erstattet av ny vaktvirksomhetsforskrift. Det er også behov for rettskildemessig opprydning ved å inkorporere i forskriften sentrale deler av det som i dag er nærmere regulert gjennom retningslinjer fra Politidirektoratet.

1.2 Om arbeidet med forslaget til ny vaktvirksomhetsforskrift

Forslagene som legges frem i høringsnotatet er utarbeidet i samråd med Politidirektoratet. Det har videre vært et uttrykt ønske både fra Justisdepartementets og fra justiskomiteens side å trekke berørte aktører inn i arbeidet med ny vaktvirksomhetsforskrift. Regelverket må være praktikabelt for den store gruppen arbeidstakere og arbeidsgivere det berører. Særlig utvidelsen av virkeområdet til å omfatte egenvakthold har gitt betydelige avklaringsbehov overfor brukere av frivillige tjenester. Departementet har våren 2010 gjennomført en rekke møter med bransjeaktører, interesseorganisasjoner og andre for å diskutere praktisk viktige problemstillinger. Herunder er lovens virkeområde for egenvakthold drøftet med Norsk Rockforbund, Norsk Studentunion, Norges Handelshøyskoles Studentforening, Nærings- og handelsdepartementet, Departementenes Servicesenter (DSS), Kulturdepartementet og Norges Idrettsforbund. Kulturdepartementet, Idrettsforbundet, Frivillighet Norge og NHO Reiseliv har også sendt skriftlige innspill.

Det er innhentet skriftlig informasjon fra Luftfartstilsynet og avholdt møte med NHO Luftfart, Samferdselsdepartementet, Luftfartstilsynet og Avinor om lovens virkeområde for vaktjenester som utføres på lufthavner. Det er videre avholdt møter med NHO Service, bransjeorganet Sikker Vakt, vaktelskapet Vaktvesenet Security, og Norges Ordensvakt Forbund om problemstillinger knyttet spesielt til den vedtatte skjerpingen av kravene til utdanning og kontroll. NHO Service har ved brev 18. februar 2010 oversendt skriftlige innspill til forskriftsarbeidet utarbeidet i samarbeid mellom tjenesteleverandørene i bransjen som er samlet i Næringsutvalget og som bransjen i følge dokumentet stiller seg bak.

Innspillene og kontakten med de ulike interessentene i forskriftsarbeidet har vært nyttig og nødvendig for å få målrettet fremstillingen av de ulike dilemmaene og for utvikling av løsningsforslagene i høringsnotatet. Departementet gjengir av plasshensyn bare enkelte av de mange synspunkter som fra ulikt hold er fremkommet under arbeidet med forskriftsforslaget, men søker innen rimelighetens grenser å ivareta de avklaringsbehov vi er gjort oppmerksomme på i drøftelsene i de enkelte kapitlene i høringsnotatet. Forslaget til ny vaktvirksomhetsforskrift vil ikke avklare alle problemstillinger som er løftet frem under prosessen, men er ment å gi et rammeverk som må utvikles videre gjennom retningslinjer og læreplaner på operativt nivå. Balansen mellom behovet for utdyping og avklaring og behovet for et oversiktlig og anvendelig regelverk er krevende, særlig når det gjelder avgrensingen for egenvakthold og reguleringen av utdanningskravene. Det må på en rekke områder jobbes videre med løsningsforslag og retningslinjer, og departementet vil også i denne fasen ha behov for synspunkter fra berørte aktører. Det gjelder særlig fastsettelsen av innholdet i og praktisk gjennomføring av, de nye kravene til utdanning, jf. kapittel 4.

Det skal videre understrekes at det kan bli nødvendig å endre eller supplere vaktvirksomhetsforskriften som følge av erfaringene med det nye regelverket. Det vil i alle tilfelle være nødvendig å gjennomføre egen høring av forslag til forskrifter om nytt vaktvirksomhetsregister, jf. under, som også vil kunne medføre behov for justeringer i bestemmelsene som nå foreslås om kontroll mv. På samme måte må det vurderes om arbeidet med detaljering av innholdet i opplæringsprogrammet gir reguleringsbehov som vi på dette tidspunktet ikke har tatt høyde for.

1.2.1 Særlig om etableringen av et nytt sentralt vaktvirksomhetsregister

Det følger av endringsloven § 18 at det skal opprettes et sentralt elektronisk register over godkjente vaktforetak. Et slikt register vil være avgjørende for en effektiv og god kontroll av bransjen, og viktig for at politiet skal kunne ivareta varslingsplikten som følger av endringsloven § 8 tredje ledd.

De sentrale vilkårene for registrering av opplysninger i vaktvirksomhetsregisteret og bruken av det fremgår av loven. I henhold til § 18 første ledd skal registeret kun inneholde opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tillatelses- og kontrollmyndigheten. I henhold til annet ledd kan registeret blant annet inneholde

opplysninger om de enkelte vaktforetak og gjennomførte kontroller av disse, opplysninger om ansatte som utfører vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste, og opplysninger om personer som er underlagt krav til tilfredsstillende vandel i henhold til lovens § 3. I proposisjonen viste departementet til at nærmere regler om hvilke opplysninger som skal registreres om foretakene og de enkelte persongrupper vil bli fastsatt i forskrift, jf. endringsloven § 19 annet ledd. I forbindelse med forskriftsarbeidet må det også foretas grundige vurderinger i forhold til de personvernmessige sidene.

Arbeidet med å utrede de tekniske løsningene for etablering av et nytt vaktvirksomhetsregister pågår, men er på dette tidspunkt ikke kommet langt nok til at det er mulig, eller hensiktsmessig, å utarbeide forslag til nødvendig forskriftsregulering. Forslag til forskrift om behandling av opplysninger i vaktvirksomhetsregisteret vil derfor bli sendt på egen høring så snart de er klare. Som det fremgår av utkastet til ny vaktvirksomhetsforskrift, skal bestemmelsene om behandling av opplysninger i vaktvirksomhetsregisteret gis i forskriftens kapittel 7, som inntil videre må stå tomt.

1.3 Høringsnotatets hovedinnhold

I **kapittel 2** foreslås generelle og spesielle bestemmelser om vaktvirksomhetslovens virkeområde for egenvakthold, skipsfart og luftfart. Hovedvekten er lagt på å utdype begrepet egenvakthold og tydeliggjøre hvilke tjenester som er å regne som vaktjenester i relasjon til lovens formål. Forslaget til § 1-3 angir både en nedre situasjonsbetinget grense for hvilke oppgaver som er å regne som vaktjenester, og en mer handlingsorientert avgrensning mot typiske servicetjenester som vaktmestertjenester, avgiftsparkeringsvakthold, resepsjons- og portneritjeneste, bartender- og garderobetjeneste, ryddehjelp, innslippkontroll og annen veiledende vertsfunksjon. Ytterligere avgrensning av lovens virkeområde krever konkret skjønnsmessig vurdering og organisatorisk klarhet i oppgaveløsningen. Politidirektoratet gis hjemmel til å gi retningslinjer som skal sikre ensartet praksis i politiet ved vurderingen av behovet for pålegg om sikkerhetstiltak for søknads- og meldepliktige arrangementer.

Kapittel 3 omhandler forslag til utdyping av vaktvirksomhetslovens krav til tilfredsstillende vandel og personkretsen som omfattes av vandelskravet. Forslaget til regulering av innholdet i kravet til tilfredsstillende vandel reflekterer i hovedsak gjeldende praksis som fremgår av Politidirektoratets rundskriv 2006/008. Av rundskrivet fremgår at det skal legges særlig vekt på ulovlig bruk av rusmidler, ordensforstyrrelse, volds- og vinningsforbrytelser. Departementet foreslår at dette nedfelles i § 2-3, uten ytterligere konkretisering som kan bidra til å begrense skjønnets mer enn ønskelig. Det foreslås samtidig presisert at det ved vurderingen av om kravet til tilfredsstillende vandel er oppfylt skal legges vekt på tidspunktet for lovbruddet og på dets betydning for oppgavene som omfattes av ansettelsesforholdet eller for vedkommendes egnethet som vekter.

I **kapittel 4** foreslås bestemmelser som angir overordnede mål og prinsipper for gjennomføring av de lovfestede kravene til teoretisk opplæring og praksisopplæring, oppsummerende teorikurs og avsluttende eksamen, tilleggsopplæring og regodkjenning. Innholdet i grunnutdanningen baseres på kompetansemålene for videregående opplæring og forslagene legger til rette for utvikling av fleksible og kostnadseffektive undervisningsopplegg. Det bør nedsettes en arbeidsgruppe med relevante aktører som kan arbeide videre med detaljeringen av opplæringsprogram og læreplaner, og gjennomføres en egen begrenset høring for disse. Gjeldende utdanningskrav og godkjenning fra Politidirektoratet videreføres inntil nytt opplæringsprogram er fastsatt.

Som en naturlig følge av behovet for kvalitativ og kvantitativ heving av nivået for vekterutdanningen og bedre offentlig kontroll med bransjen, ble det i revisjonsprosessen vektlagt at større oppmerksomhet bør rettes mot kontroll av foretakene som driver opplæring i vaktjenester. Forslag til nærmere bestemmelser om foretak som driver opplæring i vaktvirksomhet er omtalt i **kapittel 5**. Som følge av at disse foretakene nå vil omfattes av vaktvirksomhetslovens ordinære tillatelsessystem med politiet som tillatelses- og kontrollmyndighet, ser departementet behov for utdypende forskriftsregulering som samler gjeldende og endrede krav til foretakene. Utover de krav som følger av tillatelsessystemet foreslås ingen geografiske eller andre begrensninger i adgangen til å etablere seg som opplæringsforetak. Opptak skal imidlertid ikke kunne avgrenses til egne ansatte.

Kapittel 6 omhandler forslag til bestemmelser om uniformering, legitimasjon og bruk av hund under utførelse av vaktjenester. Det foreslås detaljerte bestemmelser om blant annet utforming av standardisert legitimasjonskort og generell tydeliggjøring av kravene i tråd med de vedtatte lovendringene.

Forskriftsbestemmelser om vaktforetakenes opplysnings- og rapporteringsplikt er foreslått i **kapittel 7**. Den årlige rapporteringen vil fortsatt knyttes til (oppdatert) skjema utarbeidet av Politidirektoratet, men det foreslås krav om at foretakene skal loggføre og rapportere alle hendelser som involverer bruk av makt, og presiseres at manglende innsending av årlig rapport kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse til å utøve vaktvirksomhet.

I **kapittel 8** om tillatelse og kontroll med foretak som utøver vaktvirksomhet foreslås bestemmelser som utdyper ansvarsforhold, søknadsbehandling, samarbeid om kontrollarbeidet når foretak driver virksomhet i flere politidistrikter, samarbeid med andre myndigheter, planlegging og gjennomføring av kontroll, herunder om forholdet mellom dokumentkontroll og besøkskontroll, og om avslutning av kontrollen. Ettersom god kontroll forutsetter et godt grunnlag for kontrollen, må forslagene til forskriftsreguleringen av politiets kontrollvirksomhet ses i sammenheng med forslagene til nærmere regulering av foretakenes opplysnings- og rapporteringsplikt. De må også ses i sammenheng med vandelsvurderingen som ligger til grunn for politiets meldeplikt, og som utgjør en viktig del av kontrollarbeidet.

I kapittel 9 foreslås bestemmelser som hjemler plikt til å betale gebyr til dekning av politiets kostnader forbundet med søknadsbehandling og kontroll av foretak som utøver vaktvirksomhet. Det er gjort en analyse av kostnadselementene forbundet med politiets tillatelses- og kontrollvirksomhet, basert på en inndeling i små, mellomstore og store vaktforetak. Denne viser at søknadsgebyret sannsynligvis kan reduseres fra dagens faste gebyr på kr 17200 til om lag kr 2000 for små foretak og kr 3000 for mellomstore og store foretak. Årlige kontrollutgifter anslås til ca. kr 5000 for små foretak, og ca kr 30 000 for store foretak, men det må ses nærmere på modeller for differensiering av foretakene etter størrelse og kontrollutfordringer. Ordningen skal være rettferdig, men må også være enkel å administrere. Nærmere bestemmelser om beregning og innbetaling av gebyr må fastsettes av Politidirektoratet.

Departementet foreslår i **kapittel 10** overgangsbestemmelser som blant annet gir anledning til å videreføre gjeldende godkjente utdanningsopplegg inntil det detaljerte innholdet i skjerpede utdanningskrav er fastsatt og nye kursopplegg tilgjengelig. Vektore som allerede har utdanning etter gjeldende rett skal kunne avlegge regodkjenningsprøve basert på selvstudium og evt. oppfriskingskurs som ledd i den ordinære regodkjenningsordningen, dvs. etter fire år. For foretak som driver opplæring i dag foreslås en frist på 3 måneder til å søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. For foretak som kun driver opplæring i ordensvaktjeneste foreslås en ettårig søknadsfrist. Foretak og forvaltningsorgan som på ikraftsettingstidspunktet utøver organisert egenvakthold må etter forslaget søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet innen 1. juni 2011, eller avvikle egenvaktholdet innen utgangen av 2011. Annet egenvakthold som utøves på serveringssteder og i andre foretak må etter forslaget avvikles innen utgangen av 2011. For øvrig foreslås at vaktvirksomhetsloven gis anvendelse for egenvakthold på arrangementer som avvikles etter 1. juni 2011.

Økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene er omtalt i **kapittel 11**, og utkastet til ny vaktvirksomhetsforskrift inntatt i **kapittel 12**.

2. Vaktvirksomhetslovens virkeområde

2.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 1 fastslår at loven gjelder ervervsmessig vaktvirksomhet som drives av private eller forvaltningsorgan. Loven gjelder ikke for egenvakthold, nabohjelp eller andre vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang.

I proposisjonens punkt 3.2.1.3 viste departementet til at spørsmålet om egenvakthold skal omfattes av loven eller ikke har vært diskutert tidligere, både i forbindelse med innføringen av den første loven om vaktvirksomhet og ved den senere revisjonen. Begge gangene falt man ned på at egenvakthold ikke skulle omfattes. Grunnen til at man denne gang vedtok å gjennomføre lovendringen var at tendensen til å benytte egenvakthold for å unngå lovens krav synes økende. Det anses fra et rettssikkerhetsperspektiv betenkelig at den kompetanse og offentlige kontroll med vaktjenester som anses nødvendig skal kunne begrenses av tjenestens organisering.

I tråd med formålsbestemmelsen som fremgår av endringsloven § 1 fastslår endringsloven § 2 annet ledd derfor at loven gjelder for ervervsmessig vaktvirksomhet og egenvakthold. Følgende unntaksbestemmelse er gitt i endringsloven § 2 tredje ledd:

”Loven gjelder ikke for vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang, med mindre politiet setter som vilkår at vakttjenesten av sikkerhetsmessige grunner skal utføres av godkjente vektere. Loven gjelder ikke for vaktvirksomhet som Forsvaret utfører ved bruk av eget personell, vaktvirksomhet på skip eller godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket, eller vaktstyrken ved Norges Bank.”

I innstillingen bemerket justiskomiteen at:

”Komiteen mener det er viktig at man når det gjelder lovens virkeområde er mer spesifikke på hva som kommer inn under egenvakthold og hva som faller utenfor. Her må lovens formålsbestemmelse brukes som rettesnor, og vaktoppdrag som utføres sporadisk og har lite omfang bør utdypes. Komiteen legger til grunn at dette vil bli gjort i forskrift. Komiteen er enig i at man ikke anser det å ta imot inngangspenger eller det å stå i resepsjon i hotellbransjen å falle inn under lovens virkeområde. Det er også på mange små serveringssteder vanlig at ansatte kombinerer rydding med det å ha en vertsfunksjon. Dette mener komiteen ikke faller inn under lovens virkeområde. Videre vil komiteen peke på lignende type arbeid f. eks. i industrien. Her er det ofte ansatte som kombinerer det å rettlede kunder i porten med å registrere besøkende. Komiteen mener denne typen oppdrag er å anse som utenfor lovens formålsbestemmelse. Komiteen stiller seg for øvrig bak at de som er rene ordensvakter, må tilfredsstille de krav som angis i loven. Komiteen mener også at det kan være hensiktsmessig om man ber politidistriktene om å gå gjennom sine serveringssteder for å sørge for at de som burde ha pålegg om godkjente ordensvakter, får det.

...

Komiteen er også fornøyd med at Regjeringen legger opp til å ivareta de små og mellomstore bedriftene når man skal utarbeide forskrift for egenvaktholdet. Her bør man søke løsninger som ivaretar hensynet til lovens formål, samtidig som man lempet på belastningen for disse bedriftene.

Komiteen ber også om at departementet har god kontakt med bransjene når man skal lage forskriften, slik at man sammen kan få en felles forståelse for de nye kravene.”

Det følger av endringsloven § 19 at departementet skal gi forskrifter om egenvakthold.

Foruten nødvendige supplerende bestemmelser som avgrenser virkeområdet for egenvakthold mot tjenester som faller utenfor, ser departementet det som viktig å omtale de konkrete virkningene av lovendringen for foretak og organisasjoner som har et mer eller mindre avklart behov for vakttjenester, og som derfor må forberede seg på å avvike egenvakthold. Det gjelder særlig egenansatte ordensvakter på studentsteder og i reiselivsnæringen. Videre ser departementet behov for utfyllende bestemmelser om lovens virkeområde for vakthold som utføres på havner, havneterminaler og lufthavner som reguleres av internasjonalt regelverk.

Som det fremgår av forskriftsutkastet foreslås et eget kapittel 1 om virkeområde, bygget opp slik at både generelle og spesielle reguleringsbehov ivaretas. I noen grad gjengis også lovens ordlyd i forskriften for å gi et oversiktlig, systematisk og brukervennlig regelverk. Fremstillingen under vil imidlertid ikke fullt ut følge forskriftsutkastets oppbygging.

2.2 Generelt om lovens formål og virkeområde

I § 1-1 foreslås en generell bestemmelse som utdyper lovens § 2 første ledd om ervervsmessig vaktvirksomhet og egenvakthold som utøves av private eller forvaltningsorgan. I bestemmelsen presiseres at med ervervsmessig vaktvirksomhet forstås virksomhet som går ut på å utføre vakttjenester mot vederlag, herunder utleie av personell som skal utføre vakttjenester. Det ble i forbindelse med lovendringsarbeidet ansett unødvendig å presisere at utleie av vektere omfattes av loven, men presiseringen foreslås inntatt i forskriften fordi det i praksis synes å herske noe tvil om dette.

Forslaget til § 1-1 første ledd reflekterer for øvrig definisjonen av egenvakthold som fremgår av Politidirektoratets rundskriv 2006/008. Tidligere vurderinger knyttet til denne definisjonen gir veiledning om formålet med regelverket som har relevans også når egenvakthold eksplisitt omfattes av loven. Eksempelvis angis i rundskrivets punkt 1.1 at omfattende organisert vakthold utført av ansatte i driftsselskap på kjøpesentra og lignende etter sin karakter må anses som ordinær vaktvirksomhet som krever tillatelse, og ikke som egenvakthold i egentlig forstand. Denne øvre grensen for hva som regnes som egenvakthold mister sin betydning når alt egenvakthold omfattes av loven, men kan illustrere at noe av det organiserte egenvaktholdet som utøves i dag har en slik karakter at det allerede burde ha vært søkt om tillatelse.

Veiledning om den nedre grensen for hva som kan regnes som egenvakthold finnes i gjengivelsen av arbeidsgruppens uttalelse i proposisjonens punkt 3.2.1.2. Det fremgår at ytterpunktet i andre enden vil være vederlagsfri nabohjelp, som for eksempel å passe på naboens hus mens han er på ferie. ”Mindre arrangementer hvor det ikke er forventet ordensproblemer eller andre forhold vil også falle utenfor som mindre lokale sportsarrangementer som kretsmesterskap på ski osv.” Departementet mener denne nedre grensen bør markeres i forskriften.

Utkastet til § 1-3 annet ledd nr 1 fastslår derfor at nabohjelp eller lignende vederlagsfritt forebyggende oppsyn med private verdier faller utenfor begrepet vakttjeneste. Departementet viser til at også vaktordninger som utføres på dugnad i andelseide båtforeninger må anses å ha slik privat karakter at de faller utenfor lovens virkeområde i henhold til den foreslåtte avgrensningen. Vaktordninger i kommersielle marinaer vil derimot ikke omfattes av dette unntaket.

Utkastet til § 1-3 annet ledd nr. 2 fastslår at tjenester som utøves på mindre arrangementer der det ikke forventes ordensmessige problemer ikke regnes som vakttjenester. I noen grad vil dette kunne være arrangementer som ikke anses meldepliktige i henhold til politiloven, eller som det bare i varierende grad praktiseres meldeplikt for, men departementet anser det lite hensiktsmessig å knytte avgrensningen til meldeplikten. Også meldepliktige arrangementer kan komme i kategorien mindre arrangementer uten ordensmessige problemer. Fordi typen arrangement kan variere i svært stor grad, har departementet ikke foreslått andre kriterier for avgrensningen. Bestemmelsen er ment å favne klubb- og kretsmesterskap

og andre mer eller mindre lokale samlinger som ikke gir behov for pålegg om vakthold. For øvrig er arrangementsvakthold nærmere omtalt i kapittel 2.3 under.

Organisert egenvakthold som er motivert av forutsigbar ordensproblematikk men likevel helt og holdent utført av "ufaglært" personell, ligger i kjerneområdet for den vedtatte lovendringen. Både på arrangementer og i bedrifter i handels- og servicenæringen mv. finnes slike former for egenvakthold. Samtidig finner vi for samme bransjer eksempler på en lang rekke tjenester som ligger i yttergrensen, eller utenfor, anvendelsesområdet, men som i dag både begrepsmessig og i praksis blandes med sikkerhetsfunksjoner. Basert på de skriftlige og muntlige innspill departementet har fått etter at endringsloven ble vedtatt, ser vi særlige behov for å avklare rekkevidden av begrepet egenvakthold i relasjon til begrepet "vakttjenester", og trekke et tydelig skille mellom sikkerhetsoppgaver og servicefunksjoner. Vaktvirksomhetsforskriften bør bidra til å avkrefte oppfatninger om at egenvakthold omfatter alle oppgaver som i dag går under samlebetegnelsen "vakthold", eller alle personer som kalles "vakter" på idrettsarrangementer og lignende.

2.3 Nærmere om hvilke tjenester som regnes som vakttjenester

Det foreslås i § 1-3 første ledd å vise til det grunnleggende prinsipp at det ved vurderingen av om en tjeneste skal regnes som vakttjeneste skal legges vekt på tjenestens formål og karakter, særlig på risikoen for bruk av makt og på om øvrige kvalitets-, sikkerhets- og rettssikkerhetshensyn tilsier at tjenesten omfattes av vaktvirksomhetsloven.

Dette er opplagte og nødvendige presiseringer i samsvar med de føringer som ble gitt under lovendringsprosessen. Ordlyden gjenspeiler at det ikke er ubetinget avgjørende at det er risiko for bruk av fysisk makt. Verbalt konfliktnivå, stressutløsende situasjoner og kontaktflate mot sårbare grupper mv. må tas i betraktning ved vurderingen av om kvalitets- sikkerhets- og rettssikkerhetshensyn tilsier at tjenesten bør utføres av kvalifiserte vektere. Som det følger av forslaget til § 1-3 siste ledd vil tjenester som *i hovedsak* er innrettet mot å håndtere ordensmessige problemer, eller som oppfyller politiets pålegg om vakthold, alltid regnes som vakttjenester. Behovet for tjenesten må dermed vurderes i relasjon til risikobildet, og risikoen være av slik karakter at den kan anses å være hovedårsaken til at tjenesten utføres. Det vil både for arrangører og bedrifter som ikke tidligere har måttet forholde seg til skillet mellom vakttjenester og mangfoldet av andre tilsynslignende servicetjenester være nødvendig å gjennomgå egen organisasjon og sørge for klare, eller klarere, skiller mellom oppgaver som faller innenfor og utenfor vaktvirksomhetsloven. Som arbeidsgruppen viste til i rapporten som ble fremlagt i juni 2008, bør det stilles mer spesifikke krav til arrangementsansvarlige når det gjelder hvorledes sikkerheten skal ivaretas. Lovendringene for egenvakthold innebærer imidlertid ikke et prinsipielt pålegg om utvidet vakthold.

Hovedregelen i § 1-3 første ledd foreslås supplert av en mer praktisk innrettet veiledning om skjønnsutøvelsen i annet ledd nr 3: Tjenester som i hovedsak er innrettet for å ivareta servicehensyn regnes ikke som vaktteneste selv om de kan ha innslag av tilsyn og kontroll. Med mindre annet følger av en konkret vurdering av tjenestens formål og karakter vil vaktmestertjeneste, avgiftsparkeringsvakthold, resepsjons- og portnertjeneste, bartender- og garderobetjeneste, ryddehjelp, innslippkontroll og annen veiledende vertsfunksjon være eksempler på tjenester som i hovedsak kan anses innrettet for å ivareta servicehensyn, jf. utkastet til § 1-3 annet ledd nr. 3.

Den foreslåtte opplistingen av tjenestetyper er i tråd med uttalelser departementet tidligere har gitt om avgrensningen mot servicetjenester. "Avgiftsparkeringsvakthold" er et tungt ord, men foreslås brukt for å tydeliggjøre at det omfatter ordinære parkeringsvaktoppgaver som å sjekke at det er betalt for parkering, at det er lov til å parkere der og at bilen står innenfor oppmerket felt. Vaktoppdrag som ikke er et ledd i alminnelig parkeringsvakthold vil etter omstendighetene kunne falle inn under vaktvirksomhetsloven, jf. proposisjonens punkt 3.2.2.

Norges Idrettsforbund og Kulturdepartementet har listet opp en del andre arrangementsspesifikke typetilfeller som etter deres oppfatning faller utenfor loven og bør inngå i en spesifisering:

- "Personer som utenfor arena viser gående og kjørende publikum vei til innganger og parkeringsplasser
- Personer som utenfor arena anviser kjørende ved og på parkeringsplasser
- Personer som utenfor arena holder oppsyn med parkeringsplass og utstyr plassert utenfor arena
- Personer som ved inngangen til arena sjekker billetter og dessuten annet enn billetter, for eksempel om publikum medbringer ikke-tillatte gjenstander som alkohol.
- Personer som innenfor arena henviser publikum til tribuneseksjon og anviser rett plass på tribunen.
- Personer som innenfor arena overvåker publikum på tribunen, blant annet for å forhindre at publikum skulle ta seg inn på felt avstengt fra publikum, for eksempel der idretten utøves.
- Personer som innenfor arena yter øvrig service/veiledning til publikum.
- Personer som innenfor arena tar oppstilling ved utgang fra arena for å overvåke publikums utmarsj."

Idrettsforbundet har videre vist til at idrettsarrangementer kan ha svært ulik karakter, men med det til felles at de gjennomføres på en fredelig måte, uten alkoholservering og med et svært lavt kontroll-/sikkerhetsbehov. Det vil etter Idrettsforbundets oppfatning kun være behov for sikkerhetstiltak på enkelte arrangementer, som for eksempel fotballkamper og enkelte eliteseriekamper i fotball. "Helt uavhengig av vaktvirksomhetsloven eksisterer det i dag for disse arrangementene et omfattende regelverk knyttet til sikkerhet og etter det vi har oppfattet et godt og nært samarbeid med politiet."

I likhet med Idrettsforbundet er departementets oppfatning at det på de fleste idrettsarrangementer som på dagligdags basis avholdes i det ganske land kun unntaksvis vil være behov for tjenester som må regnes som vakttenester i vaktvirksomhetslovens forstand. Det samme vil gjelde for en lang rekke andre arrangementer som ofte foregår på dagtid, uten eller med begrenset tilgang til alkohol.

Frivillighet Norge nevner i brev 2. juni 2010 eksempler på arrangementer som fotballkamper, friluftsgudstjenester, konserter, veteranbilutstilling, leire, store møter osv. Mange slike arrangementer vil ha et så avgrenset publikum og fredelig preg at de vil falle utenfor lovens virkeområde allerede etter forslaget til § 1-3 annet ledd nr. 2 om mindre arrangementer uten ordensmessige problemer.

Det vil bli for omfattende å nevne alle typetilfellene som listes opp av Idrettsforbundet i forskriften, men departementet er enig i at også dette er eksempler på oppgaver som typisk faller utenfor begrepet "vaktjeneste". At de som utfører disse oppgavene også i enkelte situasjoner kan bli nødt til å håndtere publikum vil ikke være avgjørende så lenge risikoen for ordensmessige problemer og bruk av makt i utgangspunktet er liten. Det vil fortsatt være slik at arrangører kan velge om man vil bruke frivillige eller innleide vektere til å utføre visse tjenester, avhengig av hvilket preg og profesjonalitet man mener tjenesten bør ha. Dersom utfordringene er store, konfliktnivået høyt, eller risikobildet uforutsigbart, vil det imidlertid kunne stille seg annerledes for oppgaver som handler om å hindre publikum i å trenge inn på arenaen el.l. I disse tilfellene vil det imidlertid under enhver omstendighet være kontakt mellom arrangør og lokalt politi om sikkerhetsopplegget. Det forebyggende aspektet ved å ha mange frivillige på jobb vil ha stor betydning for vurderingen av behovet for vekterkompetanse. Dersom risikoen for bruk av makt er slik at det er behov for vaktjenester, antas at behovet ofte kan dekkes gjennom å ha enkelte vektere tilgjengelig for å bistå de frivillige om og hvis det oppstår reelle ordensmessige problemer.

Forskriftens oppstilling av tjenester som regnes som servicetjenester er ikke uttømmende. Det er innholdet i tjenesten, og ikke navnet, som avgjør om den har en slik karakter at den må regnes som en vaktjeneste. Det må gjøres en konkret skjønnsmessig vurdering av hvert enkelt tilfelle, og denne må baseres på oppgavebeskrivelsen for de enkelte tjenestene som utføres og sammenhengen tjenesten utføres i. Det skal i den sammenheng påpekes at selv om både idrettsarrangementer og utesteder samler til dels ivrig publikum, utgjør tilgangen til alkohol en vesentlig forskjell. Innslippkontroll og lignende på et idrettsarrangement vil av denne og flere andre situasjonsbestemte årsaker ikke uten videre kunne sammenlignes med oppgavene til en ordensvakt på et utested.

Forslaget til definisjon av vaktjenester i § 1-3 vil etter departementets syn avklare at det heller ikke for små og mellomstore bedrifter er avgjørende om man bruker begrepet "vakt" dersom tjenesten som utføres i realiteten ikke er en "vaktjeneste". Regelmessig patruljering på nattestid for å hindre innbrudd i lokalene vil typisk være å regne som en vaktjeneste, mens en "nattevakt" i resepsjonen på et hotell i hovedsak vil kunne anses som en servicetjeneste rettet mot gjestene. Departementet er innforstått med at vurderingen av om det utføres vaktjeneste eller servicetjeneste kan oppleves krevende for en del små og mellomstore bedrifter, og at det kan bli nødvendig å supplere med ytterligere retningslinjer om forståelsen av loven på dette punktet. Det antas likevel at mange bedrifter har en relativt klar oppfatning av eget behov for reelle vaktjenester og

at noe av bekymringen handler om organisatoriske og økonomiske spørsmål, jf. også kapittel 2.4.2 om ordensvakter.

2.4 Planlegging og pålegg om vakthold

2.4.1 Arrangementsvakthold

Fordi arrangørene ansvar for sikkerheten under avvikling av arrangementene hittil ikke har vært underlagt spesielle krav til organisering, har politiet heller ikke hatt spesiell oppfordring til å stille vilkår om kjøp av vaktjenester, slik de har hjemmel til i henhold til politiloven. Endringene som innebærer at egenvakthold omfattes av lovens virkeområde innebærer at det må stilles mer spesifikke krav til planleggingen av sikkerhetsopplegget på store arrangementer.

Departementet er kjent med at flere store forbund jobber aktivt med sikkerhetsplanlegging og kompetansebygging for egne medlemmer, og at det er etablerte opplegg med fast bruk av innleide vektore på mange idrettsarrangementer. Det pågår også et arbeid i regi av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) for å produsere en sikkerhetsguide som retter seg spesielt mot konsertsikkerhet. Det er imidlertid i tillegg til gjeldende sikkerhetstenkning nødvendig for arrangørene å sikre at oppgavefordelingen skiller mellom vaktjenester og servicetjenester i samsvar med arrangementets sikkerhetsmessige utfordringer.

Det følger av politiloven § 11 at "[d]en som vil benytte offentlig sted til demonstrasjon, opptog, møte, stand eller lignende, skal i god tid på forhånd gi politiet melding om dette. For øvrig kan det ved vedtekt etter lovens § 14 gis regler om søknadsplikt for visse arrangementer på offentlig sted eller meldeplikt for arrangementer som for øvrig er allment tilgjengelige." Avvikling av melde- eller søknadspliktige arrangementer skjer som regel i tett samarbeid mellom arrangør og lokalt politi. Det er naturlig at politiet også bistår arrangørene med den konkrete vurderingen av behovet for innleide vaktjenester.

Melding i henhold til politiloven § 11 skal i alminnelighet gis skriftlig og inneholde opplysninger om arrangementets formål, omfang, ansvarlig arrangør, tidspunkt, avviklingssted og de ordenstiltak arrangøren vil sette i verk. For å gi politiet bedre forutsetninger for å vurdere behovet for et ev. pålegg om vakthold må arrangørene kunne fremlegge en mer detaljert oversikt over sikkerhetsplanleggingen enn etter dagens praksis. Dette kan innføres ved revisjon av gjeldende skjema for meldepliktige arrangementer, men det kan etter departementets syn også være hensiktsmessig å utdype forholdet mellom arrangørens og politiets sikkerhetsplanlegging i vaktvirksomhetsforskriften.

I § 1-4 foreslås en egen bestemmelse om forholdet mellom arrangør og politiet i planleggingen av sikkerhetsopplegget for et arrangement. Formålet med denne bestemmelsen er å tydeliggjøre arrangørens ansvar, understreke politiets plikt til å vurdere om det skal stilles vilkår om vakter inne på arrangementet, og systematisere

kommunikasjonen mellom arrangør og politiet. I bestemmelsen fastslås at arrangør av arrangementer som er underlagt melde- eller søknadsplikt i medhold av politiloven §§ 11 og 14 skal fremlegge for politiet en risikovurdering som grunnlag for planlegging av behovet for tjenester som må regnes som vakttjenester i henhold til § 1-3.

På bakgrunn av arrangørens risikovurdering og øvrig informasjon må politiet vurdere det samlede behovet for sikkerhetstiltak og ev. pålegge kvalifiserte vakter som vilkår for avholdelse av arrangementet. Det vil være nødvendig for Politidirektoratet å utarbeide nærmere retningslinjer til veiledning for politidistriktene. Det er viktig å sikre likebehandling ved utarbeidelse av sårbarhets- og risikoanalyse, men også å sikre at pålegg om vakthold bygger på erfaring og lokalkunnskap. Standardiserte trusselvurderinger basert eksempelvis på antall besøkende vil bare være utgangspunkt for en konkret vurdering.

Norges Idrettsforbund har uttrykt bekymring over den ulike praksis som synes å ha utviklet seg politidistriktene imellom m.h.t. politiets vurdering av behovet for politi ved idrettsarrangementer, og uttaler i brev 18. juni 2010:

”For ett og samme sykkelritt har vi sett eksempler på at politidistrikt har et helt ulikt syn på behovet for trafikkregulering og politibistand. Det bør etter vår oppfatning ikke være opp til det enkelte politidistrikt å på helt fritt grunnlag vurdere behovet, og samtidig kunne innkreve dekning av politiutgifter for oppdraget. Vi ber departementet om å utforme overordnede retningslinjer som samtlige politidistrikt må følge i slike saker, slik at like tilfeller heretter blir behandlet likt. Videre ber NIF om at idretten inviteres inn i utforming av disse retningslinjene.”

Problemstillingen Idrettsforbundet tar opp gjelder politiets adgang til å kreve dekning for utgifter til særlig politioppsyn i henhold til politiloven § 25, som lyder:

”Når det av ordensmessige grunner er påkrevd med særlig politioppsyn ved allment tilgjengelige sammenkomster eller tilstelninger, som for eksempel offentlig dans, fester, konserter, festivaler, forestillinger, idrettsstevner og lignende, kan arrangøren pålegges helt eller delvis å dekke utgiftene til dette oppsynet. Det kan kun kreves dekning for utgifter til særskilt politioppsyn som utføres i umiddelbar tilknytning til arrangementet og som tidsmessig står i direkte forbindelse med avviklingen av arrangementet.”

Politiets vurdering av behovet for særlig politioppsyn ved arrangementer skiller seg fra det planleggingsbehov lovendringen om egenvakthold innebærer, som helt konkret angår arrangørens eget sikkerhetsopplegg. Vurderingen av arrangørens sikkerhetsplan og behovet for økt politiinnsats og beredskap i tilknytning til store arrangementer vil imidlertid i mange tilfeller henge sammen, og inngå i en totalvurdering. Ettersom endringen i vaktvirksomhetsloven utløser behov for å utarbeide nærmere retningslinjer om forholdet mellom arrangør og politi, ser departementet at det også kan være hensiktsmessig å vurdere retningslinjer som kan bidra til mer ensartet praksis når det gjelder behovet for særskilt politioppsyn.

2.4.2 Særlig om ordensvakter

En konsekvens av at egenvakthold omfattes av loven er at også ordensvakter ansatt i serveringsvirksomhet omfattes. Denne lovendringen, samt den korresponderende

endringen av serveringsloven § 16, innebærer at ordensvakter som pålegges av politiet må være ansatt i et godkjent vaktforetak og oppfylle utdanningskravet som følger av vaktvirksomhetsloven, jf. kapittel 4.3.3. Det samme gjelder ordensvakter som er ansatt på initiativ fra serveringsstedene selv, uten pålegg fra politiet.

NHO Reiseliv uttrykte i brev 23. desember 2008 sterk uenighet i at egenvakthold skal omfattes av vaktvirksomhetsloven, på grunn av de konsekvenser lovendringen antas å få for de mange overnattings- og serveringssteder som opererer med forskjellige typer av egenvaktordninger. ”Det kan være alt fra dørvakter i inngangspartiet på de store hotellene med egne sikkerhetsavdelinger, til kombinerte dørvakter/ ordensvakter/ billettselgere på mindre serveringssteder ute i distriktene. ... På mindre serveringssteder bidrar egenansatte dørvakter til et positivt miljø både for gjester og for ansatte. De er en del av arbeidsmiljøet ved at de har samme arbeidsgiver som de øvrige medarbeiderne, samtidig som de er en ressurs for serveringsstedet ved at de kan ta del i andre gjøremål for sin arbeidsgiver.”

Videre har NHO Reiseliv i brev 10. juni 2010 foreslått et forenklet opplæringsprogram i regi av politiet for ansatte som utfører vakttjeneste i en virksomhet som ikke utfører ervervsmessig vakttjeneste. Samtidig har organisasjonen bedt om at det vurderes om ikke serveringssteder og hoteller bør holdes utenfor plikten til å la seg registrere som vaktforetak: ”Bakgrunnen for registreringen er at det innføres vandelskrav som er basert på regelverket i serveringsloven. Det skulle således være unødvendig at virksomheter som allerede tilfredsstiller kravene i serveringsloven, skal måtte la seg registrere i henhold til samme regelsett for sin vaktvirksomhet.”

Departementet bemerker at det samlet sett skal legges avgjørende vekt på behovet for å sikre at alle som utfører reelle vakttjenester har tilstrekkelig kompetanse til å håndtere publikum når det oppstår vanskelige situasjoner. Både departementet og justiskomiteen har i lovendringsprosessen vært tydelig på at de som er rene ordensvakter må tilfredsstille de krav som angis i loven. Det er således også uaktuelt å kompromittere helt sentrale målsetninger med den vedtatte revisjonen av vaktvirksomhetsloven for å imøtekomme ulike gruppers ønsker om særbehandling for sine ansatte. Særlig når det gjelder ordensvakter er det behov for avklaring og veiledning om rekkevidden av lovendringen, da disse utgjør en stor og mangfoldig gruppe ansatte i virksomheter av varierende karakter.

En umiddelbar konsekvens av at egenvakthold nå omfattes av vaktvirksomhetsloven er at brukere av ordensvakter må ta ansvar for den konkrete grenseoppgangen for sin virksomhet, om nødvendig sammen med politiet. Serveringssteder bør på samme måte som arrangører ha en klar og bevisst oppfatning av behovet for vakttjenester, og organisere seg deretter. Disse vil ha mye å vinne på en grundig gjennomgang av hvordan de har organisert virksomheten, og på å få skilt ut de mange serviceoppgaver som i henhold til forslaget til § 1-3 vil falle helt utenfor lovens virkeområde.

Norges Studentunion og Studentorganisasjonen Norges Handelshøyskole har vist til betydningen av å bruke sosialt forankrede ordensvakter som rekrutteres fra studentmiljøet fremfor innleide godkjente ordensvakter. Hordaland politidistrikt har på

forespørsel fra Handelshøyskolen om kartlegging av behovet for godkjente ordensvakter uttalt følgende:

”Det å utøve autoritet som ordensvakt, vil alltid inneholde et aspekt av fare og det er av interesse at vaktene er best mulig forberedt på å utøve denne autoriteten. Om dette ivaretas best gjennom en teknisk godkjenning, eller gjennom sosial forankring til studentmiljøet blir et viktig spørsmål. Når det er såpass få problemer med autoritetshåndhevelsen under arrangementene, viser det at sosialt forankrede vakter fungerer effektivt. I en større sammenheng fungerer ordningen relativt sikkert også mer sammensveisende for studentmiljøet på skolen hvilket er hensikten med arrangementene, enn innleide godkjente ordensvakter vil gjøre.”

Et godt planlagt og organisert bemanningssystem kan ha en forebyggende og konfliktdempende effekt som eliminerer behovet for pålagte ordensvakter, men dette er en kompleks vurdering som må gjøres sammen med politiet. Justiskomiteen pekte i innstillingen på at det kan være hensiktsmessig om man ber politidistriktene om å gjennomgå sine serveringssteder for å sørge for at de som burde ha pålegg om godkjente ordensvakter, får det. Dette er departementet enig i og vil be Politidirektoratet om å følge opp i forbindelse med ikraftsettingen av regelverket. Det er utarbeidet et etterutdanningsprogram i politiforvaltning ved Politihøgskolen, og politiets arbeid med serveringssteder og vaktforetak inngår i dette arbeidet. Lik utdanning vil i stor grad sikre lik behandling i politidistriktene.

Både studentorganisasjonene og Norsk Rockforbund har imidlertid vist til at selv om man bare pålegges å holde et fåtall ordensvakter, innebærer bemanningskabalen at langt flere må ha gjennomført utdanningen. Dersom denne blir kostbar, vil det ikke lenger være mulig for studentstedene å opprettholde det eksisterende systemet med frivillige vakter som får ordensvaktkurs som belønning. Dertil kommer at vaktene må ha ansettelse i et godkjent vaktforetak.

Gjennomgående innebærer utvidelsen av lovens virkeområde at økonomisk motivert egenvakthold må vike for hensynet til publikums rettssikkerhet. Departementet har forståelse for at de organisatoriske konsekvensene som følger av lovendringen for egenvakthold kan oppleves spesielt tyngende for studentorganisasjonene, men kan ikke se bort fra at studentstedene driver ordinær skjenkevirksomhet, til dels i stort omfang. Behovet for å anvende personell med spesiell tilknytning, bakgrunn eller kompetanse må ivaretas innenfor denne rammen. I proposisjonens punkt 3.2.4.3 viste departementet til at det ikke er noe i veien for at annet personell enn vektere håndterer eventuelle situasjoner som skulle oppstå, så lenge disse ikke har kontroll eller tilsyn som oppgaver etter ansettelsesforholdet, og opptreden ikke går utover de regler som gjelder for inngripen overfor andre personer. Det er heller ingen ting i veien for at studentorganisasjonene utvikler kompetansebyggende tiltak for ansatte på studentstedene som kan gjøre det lettere for disse å gjennomføre utdanningskravene som følger av vaktvirksomhetsloven.

NHO Reiseliv anførte i brev 23. desember 2008 at ordensvakter etter serveringsloven § 16 som regel dekker andre oppgaver enn det vektere gjør. Departementet bemerker at det er politifaglige vurderinger som ligger til grunn for at et serveringssted pålegges å

holde ordensvakt, og de samme hensyn vil tilsi at tjenesten må anses som en vaktjeneste i vaktvirksomhetslovens forstand. Dersom ordensvaktene i hovedsak fungerer som serverings- og ryddehjelp, bør behovet for pålegget om ordensvakt drøftes med politiet. Disse spesielle avklaringsbehovene kan etter departementets syn ikke løses gjennom forskriftsregulering.

Det er ingen realistisk løsning å unnta alle som har serveringsbevilling fra vaktvirksomhetslovens tillatelsessystem. Ei heller å etablere et nytt skille mellom ervervsmessig og ikke-ervervsmessig vaktvirksomhet når lovens formål nettopp er å ivareta rettssikkerheten og heve kvaliteten på vaktjenestene uavhengig av et slikt skille. I proposisjonen uttalte departementet på side 16 at det anses mindre aktuelt at et serveringssted registrerer seg som vaktforetak for å kunne ansette egne ordensvakter, men det er grunn til å understreke at også organisasjoner og sammenslutninger kan søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet så fremt de er registrert i Foretaksregisteret. Det er derfor et reelt alternativ for bedrifter og organisasjoner av en viss størrelse å registrere seg som vaktforetak og selv organisere vakter. Det vil bli lagt til rette for en mest mulig enkel og rimelig søknadsprosedyre for organisasjoner og små og mellomstore bedrifter som har et reelt behov for vaktjenester, men som av ulike årsaker ikke ønsker å kjøpe vaktjenester av vaktforetakene. Forutsetningen er selvsagt at disse foretakene har personell som oppfyller vaktvirksomhetslovens kompetansekrav. Innholdet i kravet til ordensvaktopplæring drøftes i kapittel 4.3.3.

Departementet viser for øvrig til kapittel 10 om ikraftsetting og overgangsregler, der det foreslås en ettårig overgangsperiode for avvikling av egenvakthold.

2.5 Unntaket for vaktjenester som utøves sporadisk og har lite omfang

Unntaket fra vaktvirksomhetsloven for vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang er videreført i endringsloven § 2. Både justiskomiteen og andre uttrykte i forbindelse med vedtakelsen av endringsloven i 2009 ønske om forskriftsmessig utdyping av unntaket.

Departementet bemerker at bestemmelsen har fulgt vaktvirksomhetsloven i alle år, men dens praktiske anvendelse er lite omtalt i forarbeider og rundskriv. Grunnlagsmaterialet fra tidligere revisjonsprosesser viser at den var basert på et skille mellom ervervsmessig og annen vaktvirksomhet som ikke lenger har reell betydning. Vaktvirksomhetslovutvalget uttalte i 1997 følgende om:

”Det sentrale i næringsbegrepet er at det utøves aktivitet av økonomisk art som har en viss varighet og omfang. Tilfeldig og kortvarig virksomhet vil vanligvis tilsi at man faller utenfor næringsbegrepet... Beholder man ervervskriteriet som avgjørende for lovens virkeområde, må man også opprettholde et uttrykkelig unntak for de helt beskjedne vaktoppdragene. Det er imidlertid et spørsmål hvorledes man skal trekke grensen nedad.

Departementet er i tvil om behovet for å utdype unntaket i forskriften, og hvordan det i så fall burde formuleres. Med endringen som bringer egenvakthold inn under lovens virkeområde vil det være avgjørende om oppdraget etter sitt formål og karakter er å

anse som en vaktteneste. Unntaket vil derfor bare ha selvstendig betydning for denne typen oppdrag dersom de sikkerhetsmessige utfordringene og risikoen for bruk av makt tilsier at det bør utføres av kvalifisert personell, jf. forslaget til § 1-3 første ledd.

Tilsvarende for idrettslag og organisasjoner som utfører ”vaktoppdrag” på idrettsarrangementer. Er det snakk om små oppdrag og arrangementer uten spesielle ordensmessige utfordringer, vil man som hovedregel heller ikke være innenfor definisjonen av en vaktteneste, enten man ser det fra arrangørens eller fra tjenestetilbyderens side. Bestemmelsen vil imidlertid etter sin ordlyd fungere som en sikkerhetsventil for enkelte vaktoppdrag, fortrinnsvis på arrangementer, men med den begrensning at vakthold pålagt av politiet ikke omfattes. Fordi vilkårene ”sporadisk” og ”har lite omfang” er kumulative, vil unntaket i utgangspunktet ha liten betydning for løpende vakthold i små bedrifter. Er det derimot behov for enkeltstående vaktoppdrag forbundet med forbigående utfordringer eller begivenheter, vil det kunne få betydning.

Det kan imidlertid være grunn til å presisere at unntaket for vakttenester som utøves sporadisk og har lite omfang aldri har vært ment å omfatte næringsdrivende som vil påta seg vakttenester uten selv å ha tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Uten en slik presisering kan unntaket friste til åpning av et nytt og uønsket marked for næringsdrivende som ønsker å påta seg vakttenester til god betaling uten tillatelse. Det vil være i strid med lovens formål og kunne presse ut frivillige organisasjoner og idrettslag som opererer ut fra helt andre interesser og hensyn.

2.6 Vakttenester som utføres på havner, havneterminaler og lufthavner

2.6.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Det følger av endringsloven § 2 tredje ledd at loven ikke gjelder for vaktvirksomhet på skip eller godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket (International Ship and Port Facility Security Code). Det er ikke gjort unntak fra lovens virkeområde for vaktvirksomhet som utøves på lufthavner, i tråd med gjeldende rett.

I proposisjonens punkt 7.2.3 viste departementet til at man i forbindelse med det videre arbeidet med forskriften måtte komme tilbake til hvordan tilleggsgutdanningen skal organiseres og hvem som skal kontrollere denne mv., herunder avklare hva som er politiets og hva som er Luftfartstilsynets ansvarsområder. Det synes videre, blant annet på bakgrunn av innspill fra NHO Service, å være behov for enkelte avklaringer i forskriften om rekkevidden av unntaket fra lovens virkeområde for vaktvirksomhet på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket.

2.6.2 Departementets vurderinger og forslag

Når det gjelder vaktvirksomhet på lufthavner er det, som også forutsatt i proposisjonen, behov for avklarende forskriftsregulering for å hindre overlapping med krav som allerede følger av annet regelverk. NHO Luftfart og Avinor, dels også Luftfartstilsynet, har både under lovendringsprosessen og i forbindelse med forskriftsarbeidet stilt seg

kritisk til behovet for ytterligere skjerping av kravene til sikkerhetspersonellet på lufthavnene og uttrykt bekymring for de økonomiske og administrative konsekvensene av overlappende krav som følger av internasjonalt sikkerhetsregelverk, implementert ved forskrift 30. april 2004 nr 715 om forebygging av anslag mot sikkerheten i luftfarten, den såkalte BSL Sec 1-1, som for øvrig også er under revisjon.

Sikkerhetsarbeidet på norske lufthavner er i all hovedsak klassiske, publikumsrettede vakttjenester som utføres i stort omfang og naturlig tillegges profesjonelle vaktforetak. Når man gjennom revisjonen av vaktvirksomhetsloven tilstreber høyere kvalitet og skjerpet offentlig kontroll med foretak som utfører vaktvirksomhet, kan denne viktige delen av markedet for vakttjenester i Norge vanskelig holdes utenfor. Departementet er imidlertid enig med luftfartsmyndighetene i at det omfattende internasjonale rammeverket for regulering, standardisering og kvalitetssikring av sikkerhetsarbeidet på lufthavnene vil kunne fylle deler av de kompetanse- og kontrollkrav som følger av revidert vaktvirksomhetslov.

Samtidig vil kravene til *driften av vakselskapene* som følger av vaktvirksomhetslovens tillatelsessystem komplettere kontrollen med sikkerhetsarbeidet på lufthavnene, og kunne bidra til å øke tilliten til denne delen av bransjen generelt. Forutsatt en hensiktsmessig forskriftsregulert avgrensning for å hindre overlappende krav og kontroll særlig i forhold til opplæringen, kan Justisdepartementet ikke se at konsekvensene av å være underlagt begge regelverk samlet sett vil bli uforholdsmessig store for luftfarten.

På bakgrunn av synspunktene som fremkom under høringen av lovendringsforslagene samt etterfølgende informasjon fra Luftfartstilsynet, Avinor og NHO Luftfart, foreslår departementet en generell bestemmelse i vaktvirksomhetsforskriften § 1-2 annet ledd som henviser til de spesielle avgrensningsbestemmelsene for vakttjenester på lufthavn som foreslås i forskriftens kapittel 3 om utdanning, utdanningsvirksomhet og dispensasjon for utdanning gjennomført i utlandet, og i kapittel 8 om tillatelse og kontroll med foretak som utøver vaktvirksomhet, herunder opplæringsvirksomhet. Av disse bestemmelsene fremgår at:

1. Krav til tilleggsopplæring for arbeid som sikkerhetskontrollør på lufthavn knyttes fullt ut til opplæringsplan og regelverk som godkjennes og administreres av Luftfartstilsynet i henhold til internasjonalt regelverk, jf. forslaget til § 3-12.
2. Søknader om dispensasjon fra utdanningskravet for sikkerhetskontrollører behandles i samråd med Luftfartstilsynet, jf. forslaget til § 3-13.
3. Foretak som har tillatelse fra Luftfartstilsynet til å drive opplæring i arbeid som sikkerhetskontrollør på lufthavn, får slik tillatelse også etter vaktvirksomhetsloven gjennom en forenklet søknadsprosess, jf. forslaget til § 11-2 nr 2 tredje ledd.
4. Kontrollen med foretak som utøver vaktvirksomhet på lufthavn tilpasses de virksomheter det er snakk om etter en konkret vurdering i samråd med

Luftfartstilsynet. Kontroll med foretak som utøver opplæring i vaktvirksomhet på lufthavn utføres i hovedsak av Luftfartstilsynet, jf. forslaget til § 8-4.

Foruten disse spesielle reguleringene må det gjøres en gap-analyse av kompetansekravene som følger av henholdsvis vaktvirksomhetsloven og vaktvirksomhetsforskriften, og av luftfartslovgivningen, jf. kapittel 4.3.5. Denne analysen må gjøres sammen med Luftfartstilsynet, og i forbindelse med arbeidet med innholdet i opplæringsprogrammet. Departementet ser det nødvendig å avvente innspill fra høringsinstansene før det tas endelig stilling til hvordan forskriftens kompetansekrav skal formuleres for forholdet mellom grunnutdanning og tilleggsutdanning, blant annet for å utføre tjeneste som sikkerhetskontrollør på lufthavn. Videre understreker departementet at gebyrordningen som hjemles i § 9-1 skal reflektere reelt kostnadsnivå for politiets kontroll med foretak som utøver vaktvirksomhet på lufthavn, og dermed også kunne gjenspeile de reduserte kontrollbehov som følger av øvrige foreslåtte bestemmelser. Avklaring av rent praktiske arbeidsprosedyrer innenfor rammene av forskriften må skje gjennom kontakt mellom de aktuelle politidistriktene og luftfartsmyndighetene, jf. også omtalen av problemstillingene i de respektive kapitlene i høringsnotatet.

Når det gjelder skipsfart, er departementet enig med NHO Service i at det bør presiseres i forskriften at vakttjenester i form av passasjerkontroll på havnenes cruise- og passasjerterminaler *er* omfattet av vaktvirksomhetslovens anvendelsesområde, jf. også proposisjonens punkt 3.2.1.3:

”For havner og havneterminaler ser departementet imidlertid at det bør kunne skilles mellom den behandlingen som omfatter gods og den mer publikumsrettede behandlingen som skjer ved cruise- og passasjerterminalene. Det er særlig den publikumsrettede aktiviteten som vil kreve opplæring i forhold til behandling av publikum. Det er i dag for eksempel ikke gitt regler for hvordan kroppsvisitasjon skal foregå da dette i dag utføres av innleide vaktelskaper. Departementet mener derfor at denne delen av virksomheten bør omfattes av vaktvirksomhetsloven, men ser ikke av samme grunn behov for at loven skal omfatte godsterminalene. Formålet med vaktvirksomhetsloven anses tilstrekkelig ivaretatt med et slikt skille, og departementet går derfor inn for at skip og godsterminaler som omfattes av ISPS-regelverket unntas fra vaktvirksomhetsloven.”

NHO Service har i utredningen 18. februar 2010 foreslått at det også presiseres i forskriften at i den grad vaktvirksomhet på skip, godsterminaler på havner og havneterminaler *ikke* er omfattet av ISPS-regelverket, *vil* loven komme til anvendelse. Videre viser NHO Service til at:

”I tillegg bør dette unntaket fra lovens virkeområde tolkes snevert. For skip og havneområder der ISPS-regelverket i utgangspunktet gjelder, men ikke gir anvisning på reguleringer på felter som i utgangspunktet er regulert av vaktvirksomhetsloven, må vaktvirksomhetsloven komme utfyllende til anvendelse. Det bør klargjøres at for vakttjenester utført i sammenheng med passasjertrafikk, så kommer vaktvirksomhetsloven uansett til anvendelse.”

Departementet bemerker til dette at vaktvirksomhet om bord på skip er unntatt fra lovens virkeområde fullt ut. Det ble i proposisjonen vist til at i tillegg til å være underlagt ISPS-regelverket er skipsfartsnæringen pålagt vakthold i medhold av regelverk utarbeidet av FNs sjøfartsorganisasjon IMO og EU-regelverket, implementert

gjennom skipssikkerhetsloven og nasjonale forskrifter. Det fremgår videre av ordlyden i lovens § 2 tredje ledd, annet punktum, at unntaket omfatter ”godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket”. Vaktvirksomhetsloven kommer derfor ikke til utfyllende anvendelse på slike godsterminaler. Det anses ikke nødvendig å presisere at loven får anvendelse på godsterminaler på havner og havneterminaler som *ikke* omfattes av ISPS-regelverket.

For øvrig må det også for cruise- og passasjerterminalene skilles mellom vakttjenester og andre tjenester som faller utenfor lovens virkeområde. Ordinær billettkontroll utført av fergeselskapene ved ombordstigning vil eksempelvis på samme måte som flyselskapenes boardingkontroll falle utenfor begrepet ”vakttjeneste”, jf. kapittel 2.4 og forslaget til § 1-3 annet ledd.

3. Vandelskrav og politiattest

3.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetslovens bestemmelser om vandelskrav og politiattest er endret på følgende punkter:

- a) For foretak som søker tillatelse til å utøve vaktvirksomhet er kravet til tilfredsstillendeandel utvidet til å omfatte personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, jf. endringsloven § 3 femte ledd.
- b) Ledelsen i rene opplæringsforetak skal vandelsvurderes på lik linje med andre vaktforetak som følge av at slike foretak omfattes av vaktvirksomhetsloven i henhold til endringsloven § 2 første ledd bokstav f).
- c) Endringsloven § 3 tredje ledd tredje punktum bokstav d) innebærer at det er tilføyd et krav om nødvendig tillit i tillegg til kravet om nødvendig skikkethet.
- d) Endringsloven § 8 første ledd annet punktum gir hjemmel for å kreve uttømmende og *utvidet* politiattest for ansettelse i foretak som omfattes av loven. Det kan imidlertid bare kreves uttømmende og utvidet politiattest for ansatte *som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste*. Endringen begrenser personkretsen som skal vandelsvurderes i forhold til gjeldende rett, som omfatter enhver som utfører arbeid eller tjeneste for foretaket.

Departementet skal i henhold til forskriftshjemmelen i endringsloven § 19 første ledd gi forskrifter om lovens § 8 første ledd første og annet punktum (kravet om tilfredsstillendeandel og om politiattest).

I proposisjonens punkt 5.3.3 viste departementet til at man i forskriftsarbeidet måtte se hen til de føringer som ville bli gitt i den nye politiregisterloven. Politiregisterloven er nå vedtatt og trer etter planen i kraft høsten 2011, jf. lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven).

Forskrifter til politiregisterloven er under utarbeidelse, og departementet vil i forbindelse med ferdigstillingen av denne vurdere behovet for ytterligere henvisninger i vaktvirksomhetsforskriften.

3.2 Vandelsvurdering ved søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet

I § 2-1 foreslås en egen bestemmelse som gir en mer systematisk oversikt over personkretsen som skal vandelsvurderes ved behandling av søknad om tillatelse til å utøve ervervsmessig vaktvirksomhet eller egenvakthold i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3:

- a) Samtlige medlemmer av styret i et aksjeselskap eller annen sammenslutning med begrenset ansvar og samtlige fullt ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap eller kommandittselskap
- b) Innehaver av enpersonsforetak
- c) Daglig leder i foretaket eller enpersonsforetaket
- d) Personer som eier en vesentlig del av virksomheten eller av foretaket som driver virksomheten eller som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller innehar en lederfunksjon i den
- e) Andre personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten

Det foreslås presisert at politiets vandelsvurdering skal omfatte forhold som kan anmerkes på uttømmende og utvidet politiattest, jf. §§ 2-2 og 2-3. Videre at politiet i tillegg til vurderingen av om kravet til tilfredsstillendeandel er oppfylt, skal vurdere om personene som nevnt i første ledd bokstav a) til c) innehar nødvendig tillit og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte. Departementet har vurdert om bestemmelsen bør nevne forhold som kan tillegges vekt ved vurderingen, men er kommet til at former for eksemplifisering kan utvide snarere enn avgrense bestemmelsens virkeområde. Som nevnt i proposisjonens punkt 4.3.2 er politiet vant til å foreta skikkethetsvurdering for personer som søker tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Gjennomgående er det imidlertid viktig at det ikke legges vekt på forhold politiet ikke kan sannsynliggjøre ved eventuell uenighet. Behovet for å sikre forutsigbarhet og ensartet praksis i politidistriktene tilsier etter departementets syn at Politidirektoratet utarbeider nærmere retningslinjer om politiets vandelsvurdering.

3.3 Vandelsvurdering ved ansettelse – uttømmende og utvidet politiattest

3.3.1 Innhenting av politiattest og anmerkning av verserende saker

Det er foretakets ledelse som skal sørge for at ansatte i foretaket som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste oppfyller kravene i lov og forskrift. Tillatelses- og kontrollmyndighetens vandelsvurdering gjøres først ved etterfølgende årlig kontroll av foretaket. Foretakene kan i henhold til endringsloven § 8 kreve uttømmende og utvidet politiattest ved ansettelse.

Alminnelige regler om vandelskontroll og attester er gitt i politiregisterloven kapittel 7. Disse bestemmelsene vil ved henvisning i forslaget til § 2-2 i vaktvirksomhetsforskriften bli lagt til grunn ved innhenting av politiattest i henhold til vaktvirksomhetsloven også i perioden før politiregisterloven trer i kraft.

Det følger av politiregisterloven § 41 nr. 2 at dersom verserende saker anmerkes, skal politiattesten gi en kort forklaring på hva den verserende saken gjelder, hva slags straffebud saken gjelder og hvor langt saken har kommet i den påtalemessige behandlingen. Opplysninger om anmeldte og henlagte saker omfattes ikke, da dette er opplysninger som faller utenfor definisjonen av vandelskontroll i form av politiattest i henhold til politiregisterloven § 36. Politiregisterloven § 69 første ledd nr. 12 bokstav b) gir hjemmel til å gi forskrift om anmerkning av verserende saker, og Justisdepartementet viste i Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) om lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) punkt 12.8.4 til at det blant annet bør oppstilles krav til at det er en viss fremdrift i saken for at en verserende sak skal kunne anmerkes, og videre at det foretas en konkret vurdering av siktelsens aktualitet før en eventuell anmerkning.

Departementet har vurdert om det i vaktvirksomhetsforskriften bør angis krav til forventning om positiv påtaleavgjørelse for at forholdet skal anmerkes, men finner det hensiktsmessig å avvente de generelle reguleringene i politiregisterforskriften.

Politiregisterloven § 43 regulerer utlevering av nye eller oppdaterte opplysninger etter at politiattest er utstedt. Vaktforetakenes behov for å henvende seg til politiet med anmodning om nye eller oppdaterte opplysninger må ses i sammenheng med politiets plikt til å varsle foretakene om ansatte som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid, jf. vaktvirksomhetsloven § 8 tredje ledd (endringsloven). Det følger av politiregisterloven § 43 annet ledd at den som har begjært utstedelse av politiattest snarest mulig skal varsles om at nye opplysninger er utlevert til brukeren. Dersom det ikke foreligger nye opplysninger, avsluttes saken ved at brukeren gis beskjed om dette. Dersom politiets årlige vandelskontroll av foretakets ansatte avdekker forhold som aktiverer varslingsplikten, vil det i samsvar med prinsippet som er lovfestet i politiregisterloven § 43 være nødvendig å varsle også den ansatte om at utlevering av opplysninger har funnet sted.

Lang saksbehandlingstid ved utstedelse av politiattest kan ha negativ betydning i en ansettelsesprosess. Behovet for regulering på dette punktet ivaretas av de generelle saksbehandlingsreglene for utstedelse av politiattest i politiregisterloven § 44, der det i tredje ledd blant annet fastslås at politiattest skal utstedes snarest mulig. Det bør imidlertid fastslås i vaktvirksomhetsforskriften at politiattest bare skal utstedes når det foreligger et konkret tilbud om stilling i et vaktforetak, at vaktforetaket må kunne dokumentere at politiattest er fremlagt og vurdert før ansettelse i stilling som innebærer utførelse av vaktjeneste eller oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste, og at politiattesten skal makuleres etter at ansettelsesprosessen er avsluttet.

3.3.2 Personkretsen som omfattes av vandelskravet

Endringsloven etablerer et forpliktende skille mellom vakttjenester/oppgaver direkte knyttet til vakttjenester og andre serviceoppgaver, og dette skillet innebærer at det også stilles krav til foretakenes egen organisering av sine ansatte. I proposisjonen ble det vist til at med alternativet ”oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste” gis det adgang til å undersøke vandelen til enkelte ansatte som ikke utfører vakttjeneste selv, men som for eksempel har tilsvarende tilgang til sensitive opplysninger mv: ”Det forutsettes at søknader om utstedelse av politiattest til sistnevnte gruppe undergis en nøye og restriktiv vurdering.”

NHO Service mener det bør fremkomme i forskrift at det for ansettelse i vaktvirksomhetsforetak alltid vil kunne kreves uttømmende og utvidet politiattest. I deres utredning av 18. februar 2010 er det vist til distinksjonen mellom ansatte som utfører vakttjenester og ansatte som har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste har liten betydning når det gjelder vaktvirksomhetsforetak: ”I praksis vil alle ansatte i et slikt foretak ha tilgang til sensitive personopplysninger i en viss grad. De vil kunne observere vaktlister og rutiner eller se papirer knyttet til objekter som selskapene benytter. Kun helt unntaksvis vil ansatte i et slikt foretak ikke omfattes av den relevante persongruppen i bestemmelsen.”

Departementet bemerker at gjennomføring av forslaget fra NHO Service vil være i strid med intensjonen med den vedtatte lovendringen, som nettopp innsnevrer adgangen til å vandelskontrollere ansatte som utfører rene serviceoppgaver eller andre oppgaver som faller utenfor lovens definisjon av vakttjenester. Vaktselskapene yter også slike tjenester i betydelig omfang, i fri konkurranse med andre tjenesteytere. Hjemmel for ev. vandelsjekk av slikt personell må finnes i annet regelverk enn vaktvirksomhetsloven. Vaktforetakene bør også av hensyn til kundene sørge for at tilgangen til sensitive opplysninger begrenses til færrest mulig ansatte.

Departementet foreslår at det i forskriftens § 2-2 siste ledd presiseres at som oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste regnes oppgaver som innebærer nødvendig tilgang til sensitive opplysninger om vakttjenester. Dette vil typisk være spesielle oppgaver forbundet med forvaltning av foretakets kontrakter, kundearkiv, vaktlister og lignende, og omfatter ikke alle foretakets kontor- og serviceoppgaver. Det må etter departementets syn stilles krav til at foretakene organiserer personellet slik at færrest mulig ansatte har oppgaver direkte knyttet til vakttjenester.

3.3.3 Foretakenes vurdering av om kravet til tilfredsstillende vandel er oppfylt

Mange vaktforetak legger i praksis til grunn et krav om plettfri vandel som er strengere enn kravet som følger av vaktvirksomhetsloven. I proposisjonens punkt 5.1.3 sluttet departementet seg til arbeidsgruppens syn om å videreføre gjeldende rett med hensyn til innholdet i vandelskravet, og understreket at det skal foretas en individuell vurdering. I ”tilfredsstillende” ligger det intet krav om plettfri vandel, og det bør normalt ses bort fra forhold av bagatellmessig art. Videre fremgikk at det til støtte for den konkrete totalvurderingen som skal foretas og for å sikre større grad av ensartet praksis ville bli vurdert å fastsette i forskrift hvilke momenter (som hvilke kategorier lovbrudd) som anses særlig relevante.

Det vil være naturlig å basere en eventuell forskriftsfastsettelse av særlig relevante momenter på retningslinjene for politiets vandelsvurdering som fremgår av rundskriv 2006/008, punkt 3.1:

”Det skal ved vandelsvurderingen legges vekt på forhold som kan ha betydning for vedkommendes skikkethet som vakter. Det er av stor betydning at personer med tilknytning til vekteyrket har nødvendig tillit. Derfor vil bruk og befatning med ulovlige rusmidler, bot/bøter for ordensforstyrrelse (strl 350), vinningskriminalitet og voldsforbrytelser være forhold av særlig betydning for vandelsvurderingen. Graverende tilfeller vil kunne få betydning selv om det er gått lang tid siden forholdet ble begått. Det kan også tenkes forhold som er så alvorlige at vedkommende må anses å ha en slik personlighetsbrist at vedkommende finnes varig uskikket til å gå inn i vekterfaget.”

Av rundskrivet fremgår at det skal legges særlig vekt på ulovlig bruk av rusmidler, ordensforstyrrelse, volds - og vinningsforbrytelser. Departementet foreslår at dette nedfelles i § 2-3, uten ytterligere konkretisering som kan bidra til å begrense skjønnet mer enn ønskelig. Det foreslås samtidig presisert at det ved vurderingen av om kravet til tilfredsstillende vandel er oppfylt skal legges vekt på tidspunktet for lovbruddet og på dets betydning for oppgavene som omfattes av ansettelsesforholdet eller for vedkommendes egnethet som vakter.

3.4 Politiets vandelskontroll og meldeplikt

Et viktig punkt i politiets kontroll med vaktforetakene er gjennomgangen av de innsendte listene over personer som er ansatt for å utføre vaktjenester eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjenester. Vandelskontrollen omfatter også øvrige personer som omfattes av vaktvirksomhetslovens vandelskrav.

I dag er det Politiets Data- og materielltjeneste (PDMT) som ”vasker” listene over ansatte i vaktforetakene etter henvendelse fra de enkelte politidistriktene. Denne ordningen må fortsette i påvente av et nytt sentralt vaktvirksomhetsregister som er koblet til de relevante reaksjonsregistrene, og som vil gjøre det lettere for politidistriktene å få utført vandelskontrollen. Det vil imidlertid heller ikke med nytt vaktvirksomhetsregister være slik at politiets forvaltningsenheter selv skal kunne vaske listene mot de relevante politiregistrene.

Politiets årlige vandelskontroll danner grunnlag for oppfyllelse av meldeplikten som følger av endringsloven § 8 tredje ledd. Meldeplikten omfatter ansatte som skal utføre vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid. Meldeplikten korresponderer med hjemmelen for innhenting av utvidet politiattest i endringsloven § 8 første ledd, og skal forutsetningsvis omfatte de samme forhold som kan anmerkes på utvidet attest og er relevant for vandelsvurderingen. Den årlige kontrollen kan imidlertid også avdekke anmerkninger om avgjorte forhold som reiser spørsmål om foretakets egen vandelsvurdering ved ansettelse, og som blir gjenstand for oppfølging fra kontrollmyndighetens side.

Videre vil politiets operative enheter i en del tilfeller ha informasjon om ansatte i vaktforetak som kan få betydning for vurderingen av vedkommendes skikkethet som vekter selv om forholdet ikke omfattes av meldeplikten. Eksempelvis kan det ved innbringelse eller opprettelse av straffesak mot en person fremkomme opplysninger om at vedkommende arbeider som vekter. I slike tilfeller er det viktig med kommunikasjonslinjer mellom politiets operative enheter og forvaltningsenhetene som ivaretar tillatelses- og kontrollmyndigheten overfor vaktforetakene, og som har ansvar for ev. videre kontrollmessig oppfølging. Politiets generelle forebyggingsoppgave kan også nødvendiggjøre formidling av opplysninger til arbeidsgiver utover den regulerte meldeplikten. Det foreslås imidlertid ingen regulering i vaktvirksomhetsforskriften av disse mer politifaglige og – interne forholdene.

4. Krav til utdanning - kvalitativ heving av nivået

4.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven viser i § 8 til at den som skal utføre vakttjeneste må gjennomføre godkjent utdanning for vektere, og til at departementet i forskrift kan fastsette krav til utdanning. Slike krav er fastsatt i vaktvirksomhetsforskriften § 5 annet ledd, som lyder:

”Personer som utfører vakttjeneste skal før de utfører selvstendig tjeneste ha gjennomgått et introduksjonskurs på 15 timer og i tillegg gjennomgått en obligatorisk grunnutdanning på 80 timer innen 6 måneder etter påbegynt tjeneste. For borgere i andre EØS-stater enn Norge, kreves tilsvarende utdanning som kan dokumenteres ved et utdannelsesbevis utstedt av en kompetent myndighet i den aktuelle EØS-staten. For vikarer og midlertidig ansatte må opplæringen være gjennomført innen vedkommende har utført 850 timer vaktoppdrag. Opplæringsprogrammet, som skal ha en praktisk og en teoretisk del, skal være godkjent av Politidirektoratet. For bestemte typer oppdrag eller når det er behov for det, kan samme myndighet kreve at spesialutdanning eller ytterligere opplæring blir gitt.”

Politidirektoratets rundskriv 2006/008 konkretiserer at vekteropplæringen skal bestå av et innføringskurs på 15 timer (del I), praksisopplæring på 30 timer (del II) og teorikurs på 50 timer (del III). Det er presisert i rundskrivet at alle som skal utføre vektertjeneste skal ha gjennomgått grunnutdanningens tre trinn, men dette har i svært varierende grad vært etterlevd. Det har vært enighet om å styrke vekterutdanningen både kvalitativt og kvantitativt, og deriblant sikre at utdanningen gjennomføres tidligere i yrkesforløpet enn etter dagens regelverk og praksis. Tilstrekkelig nivå på vekterutdanningen skal også ivareta tryggheten til vekterne ved at de har tilstrekkelig kompetanse til å løse oppgavene de er satt til å utføre.

Endringsloven § 9 fastslår nå at den som skal utføre ansvarlig vakttjeneste må ha gjennomført godkjent utdanning for vektere, og at slik utdanning skal bestå av:

- a) en teoretisk del gjennomført før ansettelse,
- b) praksisopplæring i vakttjeneste, herunder objektopplæring
- c) oppsummerende teorikurs og avsluttende eksamen,
- d) eventuell tilleggsutdanning for utførelse av spesialtjeneste og
- e) bestått regodkjenning hvert 4 år.

Arbeidsgruppens flertall, alle unntatt representanten fra NHO Service, foreslo i første fase et teoretisk grunnkurs på 140 klokketimer, med utgangspunkt i læreplanen som benyttes i videregående opplæring for salg, service og sikkerhet (VG2). Videre mente arbeidsgruppens flertall, alle unntatt representanten for NHO Service, at man må stille de samme krav til utdanning av deltidsansatte/ferievikarer som til vektere i sin alminnelighet.

I proposisjonens punkt 7.2.3 presiserte departementet at hovedelementene i utdanningen som fremgår av § 9 må være oppfylt for at man skal kunne utføre tjeneste som godkjent ansvarlig vekter: "Med "ansvarlig" mener departementet utførelse av selvstendig tjeneste, i betydning at tjenesten utføres på eget ansvar uten tilsyn av annen godkjent vekter. Det vil ikke være tilstrekkelig å ha veiledning pr. telefon eller lignende for å kunne hevde at tjenesten utføres selvstendig."

Dette innebærer at alle, også vikarer og midlertidig ansatte, skal ha gjennomført det lovfestede utdanningsforløpet før de kan settes til ansvarlig, eller selvstendig, vaktjeneste. Departementet viste imidlertid i proposisjonens punkt 7.2.3 til at det kan være grunn til å vurdere tilpasninger av gjennomføringstiden for utdanningen for vikarer og midlertidig ansatte. Videre ble det vist til at det nærmere innholdet i og omfanget av undervisningen bør fastsettes i forskrift, under hensyntagen til lovens formål om å sikre rettssikkerheten til publikum og kvaliteten på tjenestene. Departement tok ikke stilling til konkret timetall for nye utdanningskrav.

4.2 Generelt om de nye utdanningskravene

De vedtatte lovendringene innebærer forutsetningsvis at teoridelen blir mer omfattende enn i dag og skal gjennomføres i sin helhet før vedkommende starter praksisutdannelsen. Også praksisperioden vil bli forlenget, og skal ha et konkret innhold. Det stilles nye krav til oppsummeringskurs og gjennomføring av eksamen og til regodkjenningsprøve for grunnutdanningen hvert fjerde år for å sikre at de godkjente vekterne holder et akseptabelt nivå. I denne sammenheng skal vekterne også gis nødvendig faglig påfyll og vedlikehold av tidligere lærdom.

I tillegg videreføres dagens ordning med krav om at en godkjent vekter må ha tilleggsopplæring for å utføre spesialtjeneste i verditransport, ledsagertjeneste og sikkerhetskontroll på lufthavner. Med de vedtatte lovendringene vil også opplæring i ordensvaktjeneste inngå som spesialtjeneste. Kompetansekrav for opplæringen og eventuelt nødvendig materiale vil bli standardisert, i motsetning til dagens ordning der det er opp til den som skal drive opplæring å utarbeide et komplett kurs etter visse retningslinjer og etterfølgende godkjenning fra Politidirektoratet.

Det følger av endringsloven § 2 første ledd bokstav f) at også opplæring i vaktjeneste er vaktvirkosomhet. Utenfor det offentlige skoleverket kan derfor opplæring av vektere kun skje i foretak som fyller kravene til et vaktforetak. Dette vil sikre bedre kontroll både med hvem som forestår opplæringen, og selve opplæringen, jf. kapittel 5.

Selv om det i all hovedsak har vært enighet om å styrke vekterutdanningen, har det vært uenighet om hvilket nivå som er riktig. NHO Service har utredet et eget forslag til plan for utdanning i vaktjenester, oversendt sammen med øvrige forslag ved brev 18. februar 2010. Forslaget tar utgangspunkt i dagens opplegg, men øker timetallet for innføringskurset fra 15 til 30 timer. Deretter, etter gjennomført praksisperiode i "eget" segment, som foreslås økt med 50 % i forhold til dagens krav, gjennomføres oppsummering og eksamen. Vekteren skal etter forslaget kunne utføre selvstendig vaktjeneste etter bestått eksamen. Etter disse tre delene av utdanningen må vekteren, innen 12 måneder etter bestått eksamen for heltidsansatte og etter 850 timers tjeneste for deltidsansatte, ha gjennomført relevant lovpålagt opplæring/spesialkurs og et påbyggingskurs på 45 timer som går dypere inn i fagområdene som ble gjennomført i grunnutdanningen, og som gir rom for å knytte teorien tettere til praksisperioden.

NHO Service mener forslaget innebærer en vesentlig økning i utdanningsmengde sammenlignet med dagens ordning, samtidig som det kreves mer utdanning tidligere i utdanningsløpet og tilføres nytt krav om eksamen før selvstendig tjeneste. Departementet bemerker imidlertid at forslaget viderefører dagens praksis med utsatte utdanningskrav for vikarer og midlertidig ansatte, og ikke i tilstrekkelig grad synes å ivareta behovet for å heve inngangsnivået for utførelse av selvstendig vaktjeneste. Forslaget fra NHO Service innebærer at den teoretiske grunnutdanningen bare blir på 30 timer, mens de resterende 45 timer kan utsettes et helt år. Intensjonen bak gjeldende regelverk, om enn uklart uttrykt, har vært at vektere skal ha gjennomført både innføringskurset på 15 timer, praksisopplæringen på 30 timer og teorikurset på 50 timer før de settes til selvstendig tjeneste. Departementet har blant annet derfor valgt en annen tilnærming enn NHO Service i forslaget til forskriftsregulering av utdanningskravene.

I utkastet til ny vaktvirksomhetsforskrift kapittel 3 foreslås et rammeverk for nytt opplæringsprogram som angir overordnede mål og prinsipper for gjennomføring av hvert enkelt element i utdanningskravet som fremgår av endringsloven § 9 bokstav a) til e), men uten tallfesting av undervisningstimer, verken for grunnutdanning eller for spesialopplæring. Det er etter departementets oppfatning viktig at undervisningsformen ikke låses allerede i forskriften, slik at det kan legges til rette for utvikling av fleksible og kostnadseffektive undervisningsopplegg. Faren for utvanning av den ønskede kvantitative og kvalitative hevingen av utdanningsnivået for vektere anses å kunne oppveies av nye krav til eksamen og regodkjenning som er basert på kompetansemål, og som vil avdekke kunnskapssvikt etter gjennomført utdanning.

Det gjenstår et omfattende arbeid med å detaljere innholdet i kompetansekravene for de enkelte elementene i utdanningen i samsvar med forutsetningene som ble lagt til grunn ved vedtakelsen av de nye utdanningskravene i endringsloven. Arbeidet inkluderer en fullstendig gjennomgang av gjeldende utdanningsopplegg som utgangspunkt for en ny vurdering av det innholdsmessige forholdet mellom grunn- og tilleggsoplæring. Ved utarbeidelse av konkrete kompetansemål må det gjøres en nærmere vurdering av hvilke fag/emner som egner seg for selvstudium eller nettbasert

undervisning, og hvilke som krever en mer personlig undervisningsform. Herunder må eksisterende undervisningsmateriell og behovet for utvikling av nytt stoff utredes. Politidirektoratet vil besørge utarbeidelse av nytt pensum der det er nødvendig. Dette og annet opplæringsmateriell må deretter anskaffes av foretakene som skal utøve opplæringsvirksomhet, eventuelt av elevene selv. Også ansvaret for utarbeidelse av eksamensoppgaver, retting, kontroll og klage må utredes nærmere.

Som særlig NHO Service har pekt på, må arbeidet med konkretisering av opplæringsprogrammet gjøres i samarbeid med aktører som kan bistå med erfaring og kunnskap, herunder representanter fra bransjen. NHO Service har også pekt på at utdanningen bør legges opp på en måte som oppleves relevant for tjenesten, at opplæringen bør være praktisk rettet og at teori og praksis bør knyttes sammen slik at teorien så tidlig som mulig kan oppleves i praksis. Dette er prinsipper som har vært anvendt for opplæring av vektere i regi av Vekterskolen, og som det synes riktig å bygge videre på.

Det bør nedsettes en egen arbeidsgruppe som kan ta fatt på dette arbeidet så raskt som mulig. Arbeidet må nødvendigvis ses i sammenheng med høringsinstansenes merknader til reguleringsforslagene som nå legges frem og det må vurderes om det bør gjennomføres en egen begrenset høring av de detaljerte utdanningskravene før de vedtas. Inntil innholdet i nye opplæringskrav er fastsatt og kan gjennomføres må utdanningskravene som følger av gjeldende rett og godkjenning fra Politidirektoratet videreføres, jf. nærmere om forslag til overgangsbestemmelser i kapittel 11.

4.3 Nærmere om grunnutdanningen

4.3.1 Teoriopplæring basert på VG2 for videregående skole

For å sikre en mest mulig lik utdanning av alle vektere, bør det teoretiske grunnkurset ta utgangspunkt i utdanningsprogrammet som benyttes i videregående skole for de som skal ta fagbrev som vekter. Dette er i samsvar med anbefalingen fra arbeidsgruppens flertall og forutsetningene som ble lagt til grunn for lovendringene, og foreslås forskriftsfestet i § 3-3 sammen med en presisering av at eleven skal gis mulighet til å ta fagbrev som vekter etter den praksisperiode som følger av utdanningsetatens krav. Forslaget om å *basere* grunnutdanningen på VG2 programfag sikkerhet innebærer ikke at utdanningsprogrammet for fagbrevutdanningen skal legges til grunn for vekterutdanningen i sin helhet. Som tidligere nevnt må det gjøres en nærmere vurdering av hvilke emner som bør inngå i den teoretiske grunnutdanningen, herunder hvilke elementer av VG2 det vil være naturlig å legge inn.

I § 3-3 annet ledd foreslås en opplisting av obligatoriske hovedkategorier som omfatter fagene introduksjon til vekterbransjen, jus, herunder menneskerettigheter, holdninger og etikk, konflikthåndtering, rapportering, førstehjelp, brannvern, HMS, egensikkerhet, risikoanalyse på generelt nivå og tekniske sikringsanlegg. Det vil være nødvendig å konkretisere innholdet i fagene ytterligere ved fastsettelsen av innholdet i nytt opplæringsprogram. Blant annet bør det sikres at faget jus i tilstrekkelig grad favner

problemstillinger knyttet til rasisme, diskriminering og maktutøvelse, og at menneskerettigheter også dekkes i en internasjonal konfliktdimensjon. Departementet imøteser forslag fra høringsinstansene til eventuelle andre fag som bør fremgå av forskriften.

Av forslaget til § 3-3 fremgår at teoretisk grunnkurs kan tas som fulltids- eller deltidsopplæring, og skal være gjennomført før praksisopplæring kan påbegynnes. Departementet presiserer at henvisningen til at teoriutdanningen skal være gjennomført før ansettelse ikke er ment å være til hinder for at ansettelsesavtale inngås før utdanningen faktisk er gjennomført.

Det er ikke hjemmel for å kreve politiattest for å gjennomføre det teoretiske kurset, men eleven bør ved søknad til kurset og senest ved oppstart av kurset gis informasjon om hvilke krav som stilles til vandel for å kunne arbeide som vekter. Det må gjøres klart at dersom man ikke har tilfredsstillende vandel, vil man ikke kunne fullføre utdannelsen (ta praksisdelen) og avlegge eksamen.

4.3.2 Praksisopplæring basert på VG3 for videregående skole

I tillegg til bedre teoretisk grunnlag, er det også viktig med en god og variert praksisopplæring for å få den kunnskap som er nødvendig for en forsvarlig utføring av vektertjenesten. Praksisopplæringen blir noe lenger enn den er i dag, og det vil bli stilt konkrete krav om hva eleven skal igjennom i løpet av praksisperioden. Også her vil det bli tatt utgangspunkt i den praksisopplæringen som gis i den videregående skole for de som skal ta fagbrev som vektere, jf. forslaget til § 3-4.

Praksisopplæringen skal gjennomføres i et vaktforetak som er godkjent for slik opplæring, og praksisen skal være variert slik at eleven får best mulig innsikt i de store variasjonene og mulighetene som de forskjellige typer vektertjeneste gir. Praksisperioden skal også gi mulighet for å kunne vurdere elevens egnethet til å utføre vektertjeneste. Under praksisopplæringen skal eleven følge praksisinstruktør på de forskjellige typer vekteroppdrag. Dette omfatter ikke vektertjenester som krever tilleggsutdanning. Fordi praksisopplæringen er en viktig del av grunnutdannelsen, må den også kunne dokumenteres. Vaktforetak som er godkjent for å forestå praksisopplæringen skal derfor ha en godkjent hovedinstruktør som har ansvaret for at eleven gjennom praksisen tilføres nødvendig kunnskap og ferdigheter, også når det gjelder bredden av vektertjenesten.

Når praksisopplæringen skal påbegynnes, må eleven ha ansettelse i et vaktforetak. I forbindelse med denne ansettelsesprosessen skal det foretas vandelsvurdering, jf. endringsloven § 8. Dersom vaktforetaket der eleven ansettes ikke er godkjent for å kunne forestå fullverdig praksisopplæringen, må foretaket inngå samarbeid med et vaktforetak som har slik godkjenning for at eleven skal få fullverdig praksis.

I tillegg til praksisopplæringen som er en del av grunnutdanningen, skal eleven i eget foretak gis særskilt opplæring på de objekter hvor eleven skal utføre sin tjeneste etter å ha fått godkjenning som vekter, såkalt objektopplæring. Det enkelte vaktforetak er

ansvarlig for at egne vektere til enhver tid har den nødvendige og tilstrekkelige opplæring for å kunne utføre de oppgavene de settes til på forsvarlig måte. Det vil også ha betydning for de ansattes mulighet til å bestå regodkjenningen hvert fjerde år.

4.3.3 Oppfriskingskurs, eksamen og regodkjenning

I dagens regelverk er det ingen form for kontrollert oppfølging, oppdatering eller oppfriskning av vekternes kompetanse etter gjennomført grunnopplæring. Endringsloven § 9 stiller imidlertid obligatoriske krav til både oppsummerende teorikurs, eksamen og bestått regodkjenning hvert fjerde år.

I § 3-5 foreslås en bestemmelse som fastslås at det etter avsluttet praksisopplæring skal gjennomføres et oppsummeringskurs som gir eleven mulighet til å se erfaringene fra praksisperioden i sammenheng med emnene som ble gjennomgått på teoretisk grunnkurs og at kurset skal gjennomføres i sammenheng med eksamen.

Krav til gjennomføring av eksamen som skal vise at eleven har tilegnet seg tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter foreslås inntatt i § 3-6, der det også stilles krav om egnethetsbekreftelse fra praksisinstruktør for å få avlegge prøven. I § 3-6 annet ledd foreslås presisert at eksamen skal omfatte både teoretiske og praktiske oppgaver og må være avlagt innen 6 måneder etter at utdanningen ble påbegynt.

Det er både av hensyn til den som skal gjennomføre utdanningen og foretaket som skal ansette vedkommende viktig at utdanningen skjer over en mest mulig sammenhengende periode. Den foreslåtte fristen på seks måneder for gjennomføring av eksamen anses å gi også elever som tar utdanning på deltid ved siden av studier eller annet arbeid, tilstrekkelig tid.

For å sikre kvaliteten på vekterne skal det gjennomføres en regodkjenningsprøve hvert fjerde år. Denne prøven skal forutsetningsvis være en noe forenklet/forkortet versjon av eksamen. Det er vekteren selv i samarbeid med vaktforetaket som har ansvaret for at regodkjenningen er bestått innen utløpet av fireårsperioden, men vaktforetaket er pliktig til å legge forholdene til rette slik at vekteren kan gjennomføre regodkjenningen innen fristen. Ettersom regodkjenningsprosedyren vil omfatte alle vektere, er departementet opptatt av at man i det videre arbeidet tilrettelegger for fleksible opplegg som ikke medfører uforholdsmessige økonomiske og administrative konsekvenser for vaktforetakene. Regodkjenningen skal gjennomføres på en slik måte at en godt kvalifisert vekter ikke trenger ytterligere kursing for å kunne bestå regodkjenningsprøven. Det innebærer samtidig at det stilles krav til vekternes og foretakene om løpende faglig oppdatering.

For vektere som har sin opplæring etter dagens regelverk, må regodkjenningen gjennomføres innen fire år etter fastsettelsen av nytt opplæringsprogram.

4.4 Krav til tilleggsutdannelse for utførelse av spesialtjeneste

4.4.1 Innledning – generelt om tilleggsutdannelse

Kravet om tilleggsutdanning for å kunne utøve verditransport, ledsagertjeneste og tjeneste som sikkerhetskontrollør på lufthavner videreføres i det nye regelverket. Videre foreslås krav om tilleggsutdanning for å kunne utføre tjeneste som ordensvakt som følge av at serveringsstedenes ansatte ordensvakter vil omfattes fullt ut av vaktvirksomhetsloven når de vedtatte endringene trer i kraft.

Begrunnelsen for å kreve tilleggsutdanning er at disse tjenestene forutsetter spesielle kunnskaper og ferdigheter. Kravet gjelder derfor alle vektere som skal utføre slike tjenester. Tilleggsutdannelsen vil avsluttes med en eksamen, og det er også her krav til regelmessige regodkjenning for å opprettholde adgangen til å utøve disse spesielle typer vektertjenester.

Ettersom grunnopplæringen skal være bestått før man kan ta tilleggsutdannelsen og grunnopplæringen nå blir mer grundig, bør omfanget av tilleggsutdannelsen kunne reduseres. Det vil imidlertid ikke være mulig å detaljere forholdet mellom grunn- og tilleggsopplæring før det er gjort en nærmere gjennomgang av hele utdanningsløpet.

Det vil blant annet være nødvendig med en gap-analyse for alle kategoriene tilleggsutdanning. Her må innholdet i den nye grunnutdanningen holdes opp mot behovet for spesialopplæring for å kunne utøve aktuell tjeneste. Tilleggsopplæringen vil kunne omfatte både ”nye” fag og mer grundig fordypning innenfor fag man har hatt i grunnopplæringen. Målsetningen vil være å unngå ”dobbeltopplæring”.

De overnevnte tjenestetypene krever obligatorisk tilleggsutdanning, og Politidirektoratet vil besørge utarbeidelse av materiale som er nødvendig for å kunne gjennomføre slike kurs, herunder utarbeidelse av kompetansekrav. Foretak som ønsker å drive opplæring i disse tjenestekategoriene må ha tillatelse i henhold til endringsloven § 3 jf, § 2 første ledd bokstav f). Det enkelte vaktforetaket kan om ønskelig selv iverksette kursing for sine ansatte innen andre tjenestetyper.

4.4.2 Verditransporttjeneste

For å starte på tilleggsopplæring for verditransporttjeneste, er det allerede i dagens regelverk et krav om at vedkommende må være godkjent vekter. Det antas derfor at forskjellen mellom dagens tilleggsopplæring og den nye ikke blir så stor.

Det må foretas en gap-analyse for å se på den samlede utdanning i dag, sammenholdt med den nye grunnleggende vekteropplæringen og de utfordringer som gjør at det stilles krav om at de som skal utføre verditransporttjeneste gjennomgår spesialopplæring. I den utstrekning det foreligger ”dobbeltopplæring” vil det bli kuttet i tilleggsutdannelsen.

4.4.3 Ordensvaktjeneste

Opplæringen i ordensvaktjeneste beror i dag på hvilke krav det enkelte politidistrikt stiller. For de som skal arbeide som ordensvakter, er det i dag kun ansatte i vaktforetak som skal ha en vekteropplæring i bunn. Mange ordensvakter har ingen annen opplæring enn ”ordensvaktkurset” som politidistriktet kan stille krav om i henhold til

serveringsloven § 16. Fordi disse kursoppleggene ikke er sentralt fastsatt, kan de forskjellige politidistriktene stille ulike krav. Det innebærer at gjennomført ordensvaktkurs i ett politidistrikt ikke uten videre kvalifiserer for arbeid som ordensvakt i et annet politidistrikt.

NHO Service har beregnet antallet ordensvakter som til enhver tid arbeider på restauranter, puber og hoteller til 2 100 stk: ”Av disse arbeider ca. 200 stk i en NHO Service bedrift. Det er beregnet at ordensvaktene arbeider gjennomsnittlig 10 timer pr. uke. Det er videre beregnet at ca. 6 000 ordensvakter er eller har vært godkjent av politiet. Alle tall bygger på en grundig analyse av situasjonen i Bergen og at de samme forutsetninger gjelder for resten av Norge. Dette er den best mulige analysen som er mulig å gjøre.”

Med lovendringen som innebærer krav til utdanning i henhold til vaktvirksomhetsloven for å kunne arbeide som ordensvakt sikres standardisert opplæring og et betydelig kvalitetsløft for denne store og synlige gruppen utøvere av vaktjenester. Av proposisjonens punkt 3.2.4.3 fremgår at departementet ikke kan ”se at det foreligger tungtveiende argumenter for å skulle stille lavere krav til en ordensvakt, enn til andre vektere. En ordensvakt vil jo nettopp på grunn av tjenestens karakter kunne havne i vanskelige situasjoner hvor blant annet god opplæring er av stor betydning”.

I ny ordensvaktopplæring vil man derfor kunne bygge videre på den opplæringen vekteren har fått gjennom grunnkurset. I tilleggsutdannelsen vil man konsentrere seg om de forhold som gjør ordensvakttjenesten spesiell, og legge opp tilleggsutdannelsen slik at den dekker disse behovene. Likestillings- og diskrimineringsombudet har påpekt at kjennskap til de begrensninger diskrimineringslovgivningen oppstiller for den enkelte ordensvaktens skjønnsutøvelse er helt sentrale, og skriver i brev 20. november 2009 at ombudet mener å ha belegg for å legge til grunn at utestedsdiskriminering på grunn av særlig etnisitet/hudfarge og nedsatt funksjonsevne foregår i et omfang ombudet ikke kan overse.

Justisdepartementet legger til grunn at kunnskap om menneskerettigheter, herunder diskrimineringslovgivningen, bør være en obligatorisk del av det teoretiske grunnkurset for alle som skal utføre vaktjenester, men vil se på behovet for tilleggsopplæring i dette emnet for ordensvaktene. Også for disse må man foreta en gap-analyse for å se på dagens utdanning sammenholdt med den nye grunnleggende vekteropplæringen og de utfordringene som er grunnlaget for krav om spesialopplæring. I den utstrekning det foreligger ”dobbeltopplæring” vil det bli kuttet i tilleggsutdannelsen.

4.4.4 Ledsagertjeneste

All vaktvirksomhet skal foregå ubevæpnet, dette gjelder også ledsagertjenesten. Dette er et av forholdene som skiller ledsagertjenesten fra livvakttjenesten som utøves av bevæpnet politiet. Vektere som utfører ledsagertjeneste har ingen myndighet utover hva en vanlig borger har. Dagens opplæring består at et 100 timers kurs. For å starte på tilleggsopplæring for ledsagertjeneste, er det allerede i dagens regelverk et krav om at

vedkommende må være godkjent vekter. Det antas derfor at forskjellen mellom dagens tilleggsopplæring og den nye ikke blir så stor.

Det må imidlertid foretas en gap-analyse for å se på den samlede utdanningen i dag, sammenholdt med den nye grunnleggende vekteropplæringen og de utfordringene som gjør at utføring av ledsagertjeneste krever spesialopplæring. I den utstrekning det foreligger ”dobbeltopplæring” vil det bli kuttet i tilleggsutdannelsen.

4.4.5 Sikkerhetskontrollør på lufthavn

Tjeneste som sikkerhetskontrollør på lufthavn står i en særstilling i forhold til andre områdene hvor det kreves tilleggsopplæring. Dette fordi tjenesten er knyttet opp mot et internasjonalt regelverk som Norge er bundet av.

I gjeldende regelverk stilles det krav om at sikkerhetskontrollør på lufthavn er godkjent som vekter før tilleggsutdannelsen kan påbegynnes. Det innebærer krav om teorikurs av varighet 15 + 50 timer (65 timer), samt 30 timers praksisopplæring. Det fremgår av rundskriv 2006/008 at Politidirektoratet har lagt Luftfartstilsynets nasjonale opplæringsprogram for sikkerhet i sivil luftfart til grunn som tilleggsutdanning.

Kravet om at en sikkerhetskontrollør på lufthavn må fylle vilkårene om å være godkjent vekter og ha tilleggsutdanning som sikkerhetskontrollør, er på generelt grunnlag videreført. Som for de andre tilleggsutdanningene må man også i dette tilfelle se på forholdet mellom den grunnleggende vekterutdanningen og tilleggsutdanningen.

Det vil være nødvendig å foreta en gap-analyse mellom den nye grunnutdanningen og de nye internasjonale kravene til sikkerhetskontrollører. Siden tilleggsutdanningen av sikkerhetskontrollører på lufthavner bygger på internasjonale regler om hva slik opplæring skal inneholde, er det vanskeligere å kutte i denne delen av opplæringen. Det pågår for tiden et arbeid med å endre de internasjonale reglene. Når disse reglene er på plass vil man kunne sammenligne innholdet i de internasjonale kravene til opplæring med kravene i den nye grunnutdanningen. I den grad krav i den nasjonale vekterutdanningen er tilfredsstillende dekket gjennom de internasjonale kravene, kan man gjøre en avkorting i den grunnleggende vekterutdanningen. Resultatet skal imidlertid være at sikkerhetskontrollørene skal fylle kompetansekravene til vanlig vekterutdanning (både teori og praksis). Grunnutdanningen og tilleggsutdanningen for vektere som skal arbeide som sikkerhetskontrollør på lufthavn må derfor gjennomføres i sammenheng, og vedkommende kan ikke begynne å arbeide som sikkerhetskontrollør før begge eksamener er bestått.

4.5 Godkjenning av yrkeskvalifikasjoner, dispensasjon

4.5.1 Innledning

Gjeldende vaktvirksomhetsforskrift fastslår i tilknytning til utdanningskravet i § 5 at det ”[f]or borgere fra andre EØS-stater enn Norge kreves tilsvarende utdanning som kan dokumenteres ved et utdannelsesbevis utstedt av en kompetent myndighet i den aktuelle EØS-staten.”

I henhold til bestemmelsens siste ledd kan vedkommende politimester gjøre unntak for utdanningskravene etter nærmere retningslinjer fastsatt av Politidirektoratet. Av direktoratets rundskriv 2006/08 punkt 4.7 fremgår at det pr i dag bare er politiutdanning som vil kunne gi grunnlag for slikt unntak.

Det følger av endringsloven § 19 første ledd at det skal gis forskrifter om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av utenlandske utdanninger. Direktiv 2005/36/EF om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner (yrkeskvalifikasjonsdirektivet) er bindende for Norge gjennom EØS-avtalen. I proposisjonen viste departementet i punkt 7.3 til at man ved utarbeidelsen av forskriftsbestemmelser om utdanning må vurdere gjennomføring av yrkeskvalifikasjonsdirektivet.

4.5.2 Departementets vurderinger og forslag

Yrkeskvalifikasjonsdirektivet fastsetter regler for godkjenning av faglige kvalifikasjoner ervervet i en eller flere medlemsstater for å gi adgang til utøvelse av lovregulerte yrker som er betinget av særlige faglige kvalifikasjoner. Det er nødvendig å knytte vaktvirksomhetsforskriften til bestemmelsene i direktivet for å sikre at praksis følger kravene i EØS-regelverket.

Departementet foreslår i § 3-13 en egen bestemmelse om godkjenning av utdanning ervervet i utlandet i medhold av direktiv 2005/36 EF om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. I bestemmelsens første ledd fastslås i samsvar med direktivets artikkel 13, jf. art. 11, at Politidirektoratet kan godkjenne yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-stater dersom søker

1. har kvalifikasjonsbevis utstedt av vedkommende myndighet i annen medlemsstat hvor yrket er lovregulert, og som viser at søker har et kvalifikasjonsnivå som minst tilsvarer et nivå umiddelbart under det nivået som følger av § 3-1, eller
2. har utøvd yrke som vekter på heltid i en medlemsstat hvor yrket ikke er lovregulert i en periode på minst 2 år, i løpet av de siste ti årene.
Kvalifikasjonsbevis utstedt av myndighet i medlemsstaten som viser hvilket yrkeskvalifikasjonsnivå søkeren er på, jf. yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 11, og som bekrefter at vedkommende er egnet som vekter, må være vedlagt søknaden. Kravet om to års yrkesutøvelse gjelder ikke dersom det fremlegges kvalifikasjonsbevis som viser at søkeren har en lovregulert utdanning som definert i artikkel 11 bokstav b), c), d) eller e).

I annet ledd foreslås forskriftsfestet at Politidirektoratet i samsvar med yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 14 nr. 1 jf. nr. 3 kan kreve at søker gjennomfører en egnethetsprøve dersom

1. utdanningen som søker har gjennomgått i det vesentligste omfatter andre saker enn de som omfattes av kravene i §§ 3-1 til 3-4, eller
2. søkers virksomhet i Norge kan omfatte tjenester som ikke tilbys i hjemstaten.

Det fremgår av artikkel 14 nr. 4 at "vesentlig andre saker" betyr saker der kunnskap er avgjørende for utøvelsen av yrket og der den utdanningen vedkommende har fått oppviser viktige forskjeller når det gjelder varighet eller innhold i forhold til den utdanningen som kreves i Norge. Av artikkel 3 *Definisjoner* bokstav h) følger at for at en egnethetsprøve skal kunne gjennomføres, skal vedkommende myndigheter utarbeide en liste over fag, på grunnlag av en sammenligning mellom den utdanning og opplæring som kreves i medlemsstaten og den utdanningen eller opplæringen søkeren har, som ikke dekkes av det diplom eller andre kvalifikasjonsbevis søkeren er i besittelse av. Videre heter det:

"Egnethetsprøven skal ta hensyn til at søkeren er en kvalifisert yrkesutøver i hjemstaten eller den seneste oppholdsstaten. Prøven skal omfatte fag som velges blant dem som er oppført på listen, og som det er en vesentlig forutsetning å ha kunnskap om for å kunne utøve det aktuelle yrket i vertsstaten. Prøven kan også omfatte kunnskap om yrkesetiske regler som gjelder for den aktuelle virksomhet i vertsstaten.

Vedkommende myndigheter i vertsstaten skal fastsette detaljerte regler for anvendelse av egnethetsprøven og hvilken status en søker som ønsker å forberede seg til egnethetsprøven skal ha i vertsstaten."

Det er foreløpig ikke mulig å fastsette nærmere bestemmelser om opplegget for gjennomføring av egnethetsprøve. Direktoratet vil arbeide videre med dette parallelt med utarbeidelsen av detaljene i opplæringsprogrammet, og gis hjemmel til å utarbeide nærmere retningslinjer til § 3-13.

I bestemmelsens tredje ledd foreslås inntatt adgang for Politidirektoratet til å stille krav om at søker behersker språk som gjør det mulig å kommunisere med publikum og myndigheter i Norge. Hvorvidt det skal kreves at søker behersker et nordisk språk vil avhenge av i hvilken grad vedkommende skal utføre publikumsrettet virksomhet. For kommunikasjon med myndighetene vil det normalt være tilstrekkelig at søker behersker engelsk.

For øvrig må forholdet mellom grunn- og tilleggsopplæring vurderes nærmere for den enkelte søker og i relasjon til virksomheten som ønskes utøvd, evt. også til vedkommendes ansettelsesforhold. For personer som søker godkjenning for å arbeide utelukkende som sikkerhetskontrollør på lufthavn, vil opplæring som sikkerhetskontrollør i annen EØS-stat være tilstrekkelig. NHO Service har i utredningen av 18. februar 2010 anført at det særlig for slike yrker som enkelt lar seg sammenligne på tvers av landegrensene, slik som for sikkerhetskontrollør på lufthavn, skal lite til før særkrav stilt fra norske myndigheter må anses å være i strid med direktivet. Departementet foreslår at det i § 3-13 siste ledd henvises til at søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-stater for personer som skal utføre arbeid som sikkerhetskontrollør på lufthavn avgjøres i samråd med Luftfartstilsynet.

Departementet viser til at direktiv 2006/123/EF om tjenester i det indre marked (tjenestedirektivet) ikke gjelder for private vaktjenester, jf. lov 19. juni 2009 nr. 103 om tjenestevirksomhet § 3 første ledd bokstav l og direktivets art. 2 nr. 2 bokstav k.¹

Adgangen til å få dispensasjon fra utdanningskravet for faglige kvalifikasjoner ervervet i Norge foreslås regulert i § 3-14. På dette området videreføres gjeldende praksis som kun gir mulighet til dispensasjon for politiutdanning. Personer med hel eller delvis gjennomført politiutdanning i Norge forutsettes å ha den nødvendige kompetanse for å kunne utøve vektertjenesten på en forsvarlig måte. Disse står derfor i en særstilling når det gjelder adgang til dispensasjon. Det følger av forslaget til regulering at dispensasjon bare kan gis dersom søker har gjennomført minst 1 år av politiutdanningen. Politidirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om dispensasjonsadgangen.

5. Krav til foretak som skal drive opplæringsvirksomhet

5.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Etter gjeldende rett omfattes ikke foretak som driver ren opplæringsvirksomhet av vaktvirksomhetsloven. Det følger imidlertid av lovens § 8 jf. forskriftens § 5 at innholdet i det obligatoriske utdanningskravet for vektere skal være godkjent av Politidirektoratet. Nærmere bestemmelser om innholdet i opplæringsprogrammet og om godkjenning er gitt i direktoratets rundskriv 2006/008.

Gjennom godkjenningsordningen for opplæringsprogrammet føres også en viss kontroll med virksomhetene som driver opplæringen, men denne er mangelfullt regulert. Som en naturlig følge av behovet for kvalitativ og kvantitativ heving av nivået for vekterutdanningen og bedre offentlig kontroll med bransjen, ble det i revisjonsprosessen vektlagt at større oppmerksomhet bør rettes mot kontroll av foretakene som driver opplæring i vaktjenester for å sikre at utdannelsen er tilstrekkelig både når det gjelder innhold og pedagogikk.

Det følger nå av endringsloven § 2 første ledd bokstav f) at *opplæring i vaktjenester* regnes som vaktjeneste, med den følge at foretak som driver slik opplæring må ha tillatelse fra politiet i henhold til § 3, jf §§ 4 og 5, på lik linje med andre foretak som driver vaktvirksomhet. Det innebærer at politiet skal vurdere om personkretsen som nevnt i § 3 har tilfredsstillende vandel, innehar nødvendig tillit og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte. Dermed underlegges foretak som driver opplæringsvirksomhet et tosporet tillatelses- og kontrollsystem som relaterer seg

¹ Forholdet mellom yrkeskvalifikasjonsdirektivet og tjenestedirektivet fremgår av nr. 31 i fortalen til tjenestedirektivet:

”Dette direktiv er i samsvar med og berører ikke europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/36/EF av 7. september 2005 om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. Det omhandler andre spørsmål enn dem som er knyttet til yrkeskvalifikasjoner, for eksempel yrkesansvarsforsikring, kommersiell kommunikasjon, virksomhet på flere områder og administrativ forenkling. Når det gjelder midlertidig tjenesteyting over landegrensene, sikrer et unntak fra bestemmelsen om adgangen til å yte tjenester i dette direktiv at avdeling II om adgang til å yte tjenester i direktiv 2005/36/EF ikke berøres. Derfor berøres ingen av de tiltakene som i henhold til nevnte direktiv får anvendelse i den medlemsstat der tjenesteytingen finner sted, av bestemmelsen om adgangen til å yte tjenester.”

henholdsvis til de generelle kravene til virksomheten og til de spesielle kravene til opplæringsprogrammene som følger av endringsloven § 9.

5.2 Departementets vurderinger og forslag

5.2.1 Godkjenning av opplæringsvirksomheten og innholdet i opplæringen

Et foretak som skal forestå utdanning av vektere skal oppfylle de samme kravene som et ordinært vaktforetak. Det stilles krav til lokaliteter og til at foretaket sørger for å knytte til seg kvalifiserte instruktører på de forskjellige områdene. Et utdanningsforetak skal godkjennes for hver enkelt type utdanning de skal forestå, og dokumentere at de har forutsetninger for å gjennomføre dette på tilfredsstillende måte. Det er imidlertid ikke noe krav om at det i tillegg drives ordinær vaktvirksomhet. Et godkjent vaktforetak som i tillegg til ordinær drift ønsker godkjenning for å drive opplæring av vektere, må skille ut denne delen som en egen del eller avdeling av foretaket slik at det blir mulig å avgrense kontrollvirksomheten for de ulike delene av virksomheten.

Ethvert foretak som fyller kompetansekravene som følger av lov og forskrift kan få tillatelse til å drive opplæring i vaktjenester i større eller mindre omfang. Det foreslås med andre ord ingen geografiske eller størrelsesmessige krav til opplæringsforetakene. Utvikling av markedet for opplæringstjenester vil måtte styres av bransjen selv. Det forutsettes imidlertid at vaktforetaket forestår opplæring av elever på generelt grunnlag, ikke kun med tanke på rekruttering til egen virksomhet. Utdanningen av vektere skal standardiseres, og vektere med godkjent opplæring kan ved ansettelse ikke diskrimineres på grunnlag av hvor de har tatt utdannelsen.

Praksisopplæringen skal gjennomføres i vaktforetak som har særskilt godkjenning for dette. For vaktforetak som etter søknad godkjennes for å kunne forestå praksisopplæringen, er det et vilkår at de også skal forestå praksisopplæring av elever fra vaktforetak som ikke er godkjent for å utføre praksisopplæring. Dette vil gjerne være mindre vaktforetak som ikke kan gi eleven nok bredde i praksisopplæringen.

Det er etter departementets syn nødvendig med nærmere forskriftsregulering om ansvar, organisering og gjennomføring av søknadsprosessen og kontrollen med foretakene som driver opplæring i vaktjenester. Dessuten er det behov for særskilt regulering av forholdet mellom politiet og Luftfartstilsynet for foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn, jf. nærmere om dette i kapittel 5.3.

I § 3-15 foreslås en egen bestemmelse som samler og systematiserer kravene til foretak som driver opplæring i vaktjenester. I første ledd foreslås presisert at foretak som skal drive opplæring i vaktjenester utenfor den offentlige skole må ha tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3, jf § 2 første ledd bokstav f). For det annet foreslås presisert at tillatelse bare kan gis til foretak som følger det utdannings- og opplæringsprogram for hver enkelt opplæringskategori (teorikurs, praksisopplæring, oppsummeringskurs, eksamen, tilleggsopplæring) som er utarbeidet av Politidirektoratet, jf. § 3-2. Det følger videre av forslaget til § 3-15 at politiet skal godkjenne det enkelte fysiske

opplæringssted, jf. det foreslåtte kravet til dokumentasjon for at foretaket disponerer/har tilgang til tilfredsstillende undervisningslokaler. Undervisningsstedet skal ha fasiliteter som gir mulighet for praktisk opplæring og øvelser innenfor fag som brann, førstehjelp osv.

NHO Service har i redegjørelsen 18. februar 2010 foreslått at Politidirektoratet skal være det sentrale godkjenningsorgan som har ansvaret for malen for kurs med innhold og timeplan. Det må etter NHO Service sitt syn stilles krav til både opplæringsenhet, fagansvarlige og instruktører. Departementet bemerker at det på mange måter er ønskelig å videreføre ordningen med Politidirektoratet som sentral godkjenningsmyndighet for foretakenes opplæringsvirksomhet, men at "to-instansbehandling" medfører praktiske problemer knyttet til ansvarsdeling mellom politidistriktet og Politidirektoratet ved søknadsbehandling og kontroll. Det oppstår også tilbakekall - og klageproblematikk.

Foretak som søker tillatelse til å drive opplæringsvirksomhet bør kunne forholde seg til én instans ved innsending av dokumentasjon. Denne instansen bør være politidistriktet som er ansvarlig for å gi tillatelse til å drive vaktvirksomhet. Det er også politidistriktet som har best forutsetning for å undersøke om kravene til undervisningsfasiliteter er oppfylt, og som i praksis vil måtte bistå Politidirektoratet med å gjennomføre stedlig kontroll med foretakets kursvirksomhet. I samråd med Politidirektoratet er departementet kommet til at ansvaret for søknadsbehandling og kontroll bør legges til politidistriktet, i tråd med vaktvirksomhetslovens ordinære system.

De skjerpede kravene til utdanning som følger av lovendringene og forslagene til forskriftsregulering forutsetter sentralt utarbeidete opplæringsprogram for hver enkelt kurskategori. Dermed begrenses det enkelte foretaks anledning til å lage egne forslag til kursopplegg, noe som også innebærer at dagens behov for godkjenning fra direktoratets side i stor grad bortfaller. Behovet for kompetansebygging og ensartet praksis i politidistriktene når tillatelsessystemet utvides til å omfatte foretak som driver opplæring i vaktjenester kan ivaretas ved rundskriv.

Dersom man skulle basert seg på en egen godkjenningsprosedyre hos Politidirektoratet for opplæringsprogrammet som en del av politiets behandling av den enkelte søknad om tillatelse, må det også skilles mellom tilbakekall av godkjenning for de enkelte kurs, og tilbakekall av foretakets tillatelse til å drive opplæringsvirksomhet. Etter departementets syn vil en oppsplitting av myndighetsutøvelsen gjøre reaksjonsfastsettelsen mindre fleksibel. Det kan tenkes en rekke varianter for forholdet mellom tillatelsen til å drive vaktvirksomhet og godkjenning av kursvirksomheten, typisk at det er problemer med enkelte deler av kursvirksomheten, men ikke med andre. Det må foretas en helhetsvurdering av om årsaken til at kursgodkjenning må tilbakekalles er av slik karakter at det må få betydning for tillatelsen i henhold til endringsloven § 7 om tilbakekall.

5.2.2 Krav til instruktørkompetanse

For å lette kontrollen og sikre kvaliteten på utdanningen foreslås det i § 3-14 å fastsette krav om at utdanningsforetaket må ha en godkjent hovedinstruktør som har ansvaret for gjennomføringen av opplæringen som skjer i regi av foretaket. Nærmere krav til hovedinstruktørene fremgår av utkastet til § 3-15, som i første ledd fastslår at hovedinstruktør for teoriundervisningen skal dokumentere kjennskap til innholdet i læreplaner mv som gjelder for undervisningen og være i stand til å administrere og gjennomføre kurs på en kvalitativt god måte.

Departementet foreslår således et skille mellom krav til henholdsvis hovedinstruktører, og andre instruktører. Forslagene bygger på Politidirektoratets gjeldende praksis, men stiller mer detaljerte krav til ansvar og kompetanse i samsvar med erfaringene med gjeldende ordning og innspill fra NHO Service. Organisasjonen har i utredningen av 18. februar 2010 pekt på at det bør stilles strenge krav til de som skal undervise i vaktjenesteutdanningen. ”Instruktører må ha relevant faglig kunnskap om de emner det skal undervises i. Det er rask utvikling i bransjen og et stort utvalg spesialtjenester. Det er viktig at instruktøren er tett på utviklingen og har kjennskap til spesialområdene det skal undervises i.”

Tilsvarende stilles det krav om at vaktforetak som skal forestå grunnleggende praksisopplæring skal ha en godkjent hovedinstruktør for praksisopplæring med ansvar for at gjennomføringen av praksisen skjer i samsvar med det til enhver tid gjeldende regelverk.

Forskriftsforslaget skiller mellom instruktører innen vekterfag og andre faginstruktører. Felles krav for alle instruktørene er at de skal besitte faglig kompetanse og erfaring i det/de fag vedkommende skal undervise i. Instruktørene skal også kunne dokumentere pedagogisk kompetanse.

For instruktører i vekterfag skal kompetanse og erfaring dokumenteres ved oversendelse av CV og bekreftede kopier av utdanning/opplæring og attester.

For øvrige faginstruktører kreves tilknytning til vedkommendes spesifikke fagmiljø, eksempelvis slik at:

- utdannet brannmannskap med instruktørerfaring forestår undervisning i brannvern, brannslukking, evakuering osv.
- ambulansepersonell med instruktørerfaring eventuelt erfarne førstehjelpsinstruktører fra Norsk folkehjelp eller Røde Kors forestår opplæringen i førstehjelp.
- politipersonell med instruktørerfaring forestår opplæring i regelverk, bruk av makt, diskriminering, opptreden på åsteder osv.

5.3 Foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn

5.3.1 Gjeldende ordning

Opplæringsorganisasjoner og ansvarshavende for opplæringsorganisasjoner som tilbyr kurs og testing av sikkerhetskontrollører skal godkjennes av Luftfartstilsynet, jf. § 48 i forskrift om sikkerheten i luftfarten. Godkjenningen av ansvarshavende skal baseres på en samlet vurdering av blant annet faglige kvalifikasjoner, tidligere erfaring og praksis og personlige egenskaper, herunder forståelse for sikkerhetskravene. Luftfartstilsynet vandelsvurderer både ledelse og instruktører i samsvar med kravene som følger av internasjonalt flysikkerhetsregelverk. Videre har Luftfartstilsynet hjemmel til å innkreve gebyr for godkjenning av opplæringsorganisasjoner.

Opplæringen foregår i henhold til opplæringskrav fastsatt av Luftfartstilsynet, også med hjemmel i forskrift om sikkerheten i luftfarten. Organisasjonene rapporterer årlig til godkjenningsmyndigheten om virksomheten. Utdanningsenhetenes instruktører gjennomgår et introduksjonskurs og får årlige videreutdanningskurs. Som et resultat av innføringen av nytt securityregelverk i regi av EU vil Luftfartstilsynet gjennomføre kvalitetssikring, basert på definerte kriterier, av samtlige instruktører som benyttes i undervisningssituasjoner.

5.3.2 Departementets vurdering og forslag

Foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn vil omfattes av vaktvirksomhetsloven, jf. endringsloven § 2 første ledd bokstav f) og kapittel 5.1 over. Det innebærer at de må inneha tillatelse fra politiet til å drive opplæring i vaktjenester i tillegg til godkjenningen fra Luftfartstilsynet. For å unngå unødvendig dobbeltbehandling foreslår departementet at det i vaktvirksomhetsforskriften § 8-1 om tillatelse inntas en klausul om forholdet mellom politiet og Luftfartstilsynet ved behandling av søknader om tillatelse til å drive opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn. Det vil videre måtte gis en overgangsregel for de to foretak som i dag har godkjenning til å drive slik opplæring, jf. kapittel 11. Overgangsregelen vil imidlertid stort sett bli sammenfallende med den generelle regelen som foreslås i § 8-1.

Opplæringsenheter som allerede er godkjent av Luftfartstilsynet skal kunne påregne tillatelse fra politiet etter en forenklet søknadsbehandling med vekt på registrering av virksomheten. Som nevnt i kapittel 8 vil det bli utarbeidet nytt skjema for søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet, herunder opplæringsvirksomhet, og dette bør tilrettelegges for opplysninger som grunnlag for forenklet behandling. Det må foretas en konkret vurdering av om personkretsen som skal vandelsvurderes i henhold til vaktvirksomhetsloven er videre enn etter luftfartslovgivningen, men i utgangspunktet skal det ikke være nødvendig for politiet å foreta ytterligere søknadsvurdering. Ettersom disse opplæringsenhetene også har betalt gebyr til Luftfartstilsynet for søknadsbehandling i forbindelse med godkjenningen, er det etter Justisdepartementets oppfatning rimelig å sørge for at politiets søknadsbehandling ikke medfører kostnader som gebyrlegges, jf. også kapittel 10 om gebyrordningen.

Kontroll med opplæringsvirksomheten og instruktørene utøves helt og holdent av Luftfartstilsynet blant annet på bakgrunn av årlig rapportering. Det antas ikke å være behov for supplerende kontrollvirksomhet fra politiets side annet enn når det gjelder vandelskontrollen av foretakets ansatte.

Dersom foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn også driver, eller ønsker å drive, opplæring i andre vakttenester, må politiet utøve ordinær tillatelses- og kontrollmyndighet for de elementer av virksomheten som ikke omfattes av Luftfartstilsynets godkjenning. Det vil for disse foretakene også være nødvendig å utføre ordinær kontroll med virksomheten, jf. punkt 8, og det vil påløpe søknads- og kontrollgebyr. Kontrollgebyret skal under enhver omstendighet reflektere politiets reelle kontrollvirksomhet overfor de enkelte foretak. Er behovet for supplerende kontroll lite, bør det avspeiles i gebyret.

6. Uniformering, legitimasjon og bruk av hund

6.1 Krav til uniform

6.1.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 9 fastslår at den som skal utføre vaktteneste skal bære uniform godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten, som kan gjøre unntak fra uniformsplikten under utførelse av spesielle vaktoppdrag når særlige grunner tilsier det. Uniformen skal ikke kunne forveksles med politiets uniform. Av vaktvirksomhetsforskriften § 6 følger at uniformen skal være tydelig forsynt med firmanavn og merket med ordet "Vekter" på venstre brystside. I Politidirektoratets rundskriv 2006/008 er det gitt nærmere retningslinjer for hvordan uniformen bør merkes, som at det ikke bør benyttes skrift, dekor, gradsbetegnelser eller logoer i fargene gult eller gull.

Endringsloven § 10 viderefører plikten til å bære uniform under utførelse av vaktteneste, og presiserer at uniformen kun skal bæres i aktiv tjeneste. Videre er krav til at det skal fremgå av uniformen om personen er godkjent vekter eller under opplæring, inntatt i bestemmelsen. Forbudet mot uniformer som kan forveksles med politiets uniformer er utvidet til å gjelde uniformer som benyttes av Forsvaret og tollmyndighetene. Forbudet og kravet om godkjenning utvidet til også å omfatte uniformering av materiell.

Det skal i henhold til endringsloven § 19 gis forskrifter til bestemmelsen.

6.1.3 Departementets vurdering og forslag

Forslagene til forskriftsbestemmelser om uniformering innebærer i hovedsak en systematisering og videreføring av kravene som følger av endringsloven, gjeldende vaktvirksomhetsforskrift og rundskriv, med enkelte presiseringer.

Det foreslås i § 4-1 en bestemmelse om at uniformen bør være tilpasset tjenesten. Dette blant annet med sikte på å gi vektere et mer ”sivilt” preg. Vektere som utfører ordensvakt på serveringssteder og vektere som går sine nattlige runder på øde industriområder vil på grunn av oppgavens karakter ha forskjellig behov for bekledning. Som eksempel bør en vokter på et utsted ha en mer avdempet uniformering, da dette vil virke mindre provoserende på omgivelsene.

Hensikten med forbudet mot uniformer som kan forveksles med politiets, Forsvarets eller tollvesenets uniformer, er at publikum lett skal kunne se forskjell på en vokter og en offentlig tjenesteperson. Av samme årsak er det også innført et tilsvarende krav når det gjelder uniformering av materiell. Dette har utgangspunkt i faktiske tilfeller hvor et vaktforetak merket sine kjøretøyer på en måte som gjorde at de kunne forveksles med politiets uniformerte kjøretøy. I forslaget til § 4-2 er materiell eksemplifisert med kjøretøy, båter og hunder.

Forslaget til § 4-3 viderefører hjemmelen for Politidirektoratet til å gi nærmere retningslinjer om adgangen til å frita fra plikten til å bære uniform. Hovedregelen er at all vektertjeneste skal utføres i uniform. I særskilte tilfeller kan det likevel være behov for en dispensasjonsadgang. Et viktig moment ved vurderingen vil her være om det er vanskelig å oppnå formålet med tjenesten dersom det benyttes uniform.

6.2 Legitimasjonsplikt og legitimasjonskort

6.2.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 10 fastslår at den som utfører vaktjeneste skal medbringe legitimasjon utstedt av vedkommende vaktforetak og godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Bestemmelsen suppleres av vaktvirksomhetsforskriftens § 7, og Politidirektoratets rundskriv 2006/008. Dette regelverket pålegger vekteren å medbringe legitimasjon som inneholder opplysninger om selskap, ansettelsesnummer, bilde og navn. For vektere som er gitt dispensasjon fra uniformsplikten, er det i tillegg krav om at legitimasjonskortet skal være påført ”vekter”.

Endringsloven § 11 fastslår at den som utfører vaktjeneste skal bære synlig ID-kort for vektere, og at vekteren plikter å oppgi tjenestenummer og foretak når dette forlanges av den som tjenestehandlingen direkte angår eller av politiet. Av proposisjonens punkt 9.2.3 fremgår at legitimasjonskortene skal være standardiserte, og at nærmere regler om utformingen av identitetskortet, samt utstedelse, innlevering og tilbakekall skal fastsettes i forskrift.

6.2.2 Departementets vurderinger og forslag

Dagens krav til legitimasjonskort fremgår dels av forskrift og dels av Politidirektoratets rundskriv 2006/008. Reglene foreslås samlet i ny vaktvirksomhetsforskrift.

En del vaktforetak har mulighet til å produsere legitimasjonskort selv. Gjeldende ordning med at vaktforetak kan gis tillatelse til å utstede legitimasjonskort videreføres,

men det følger av forslaget til § 4-6 at vaktforetak som ønsker tillatelse til å produsere kort må kunne påta seg oppdrag fra mindre vaktforetak som ikke har økonomi til å anskaffe utstyr for utstedelse av slike kort. En slik tjeneste bør tilbys til selvkost.

Legitimasjonskortet vil utgjøre en dokumentasjon på at vedkommende vekter er ansatt i et godkjent vaktforetak og fyller vaktvirksomhetslovens krav til vektere. Som følge av at regodkjenning må være gjennomført og bestått hvert fjerde år, må legitimasjonskortet ha tilsvarende begrenset gyldighetstid på inntil fire år.

Når kortet er utstedt pålegges kortutsteder uten opphold å oversende opplysningene i kortet til tillatelses- og kontrollmyndigheten. Opplysninger om kortutstedelse skal etter hvert registreres i vaktvirksomhetsregisteret, som til enhver tid skal være oppdatert og gi politiet mulighet for kontroll med utstedelsen av legitimasjonskort. Av samme grunn er det også viktig at det straks gis melding til tillatelses- og kontrollmyndigheten dersom vekteren mister eller blir frastjålet legitimasjonskortet.

Da legitimasjonskortet er dokumentasjonen på at vedkommende er godkjent vekter og hvilket vaktforetak vedkommende er ansatt i, er det viktig at kortet tilbakekalles når vilkårene for å inneha det ikke lenger er oppfylt. Det må videre være adgang for tilbakekall av godkjenning til å utstede legitimasjonskort dersom vaktforetaket ikke overholder vilkårene for godkjenningen eller bestemmelsene om legitimasjonskort gitt i eller i medhold av vaktvirksomhetsloven, jf. forslaget til § 4-6 annet ledd.

Legitimasjonskortet skal innleveres når vekteren slutter i foretaket eller når gyldighetstiden utløper. Det er vedkommende vaktforetak som er ansvarlig for at vekteren innleverer kortet til utsteder.

I forslaget til § 4-7 gis politiet og arbeidsgiver adgang til å frata vekteren kortet på stedet dersom det for eksempel begås handlinger som ikke er forenlig med utøvelsen av vekteryrket. I disse tilfellene må politiet raskt følge opp med vedtak om tilbakekall.

For å beskytte vekterens identitet skal kortet ikke inneholde opplysninger om vekterens navn. Vekteren skal identifiseres ved sitt vekternummer. NHO Service foreslår at enhetlig nummerering organiseres ved at hver enkelt aktør får tildelt en nummerserie. Departementet bemerker at man i påvente av et operativt vaktvirksomhetsregister må se nærmere på muligheten for manuell utdeling av nummerserier.

6.4 Bruk av hund under utførelse av vakttjeneste

6.4.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Bruk av hund under utførelse av vakttjeneste er regulert i lovens § 11 og forskriftens § 8, og ytterligere retningslinjer gitt i Politidirektoratets rundskriv 2006/008.

Gjeldende rett tillater bruk av hund til vakttjeneste under forutsetning av at dette er godkjent av vaktforetaket, som i så fall skal utarbeide instruks for utdanning, godkjenning og bruk av hund. Det stilles krav om at hunden skal lystre føreren, og at

den kun benyttes til egenbeskyttelse og føres i kort line. Med kort line menes i praksis line på maksimum 1 meter. I rundskrivet er det presisert at hunden til enhver tid skal holdes i bånd og at den ikke kan slippes løs *”med mindre det er for å beskytte hundeføreren under utøvelsen av tjenesten”*. Videre presiserer rundskrivet at hunden ikke skal benyttes til *”rundering på innbruddssted, eller søk etter gjenstander, narkotiske stoffer, sprenglegemer eller lignende”*, og at hunden skal være merket med microchip.

Gjeldende rett er i hovedsak videreført i endringsloven § 13. Av bestemmelsen fremgår at hund bare kan benyttes til egenbeskyttelse under utførelse av vakttjeneste, at hunden skal føres i kort line og at bruken av hund under utførelse av vakttjeneste skal være godkjent av vaktforetaket. Det skal gis forskrifter til bestemmelsen.

6.4.1 Departementets vurderinger og forslag

Gjeldende forskriftsregulering og retningslinjer foreslås inntatt i ny vaktvirksomhetsforskrift kapittel 5, med enkelte tilføyelser og presiseringer.

Hund til egenbeskyttelse skal kun benyttes ved tjenesteutøvelse der det foreligger et kvalifisert behov. Begrunnelsen for å benytte hund i vektertjeneste er at en hund vil kunne oppdage eventuelle uvedkommende før vekteren. Bruk av hund som egenbeskyttelse vil derfor være egnet ved vekterrunder på store bedriftsområder, industriområder, byggeplasser, tomme industribygg osv. Det foreslås presisert i utkastet til § 5-1 at hund ikke skal benyttes i publikumsrettet virksomhet. Det bør etter departementets syn ikke være adgang til å bruke hund under utførelse av vakttjenester på områder med stor publikumstilstrømming, eksempelvis på terminaler, kjøpesentre, utesteder og arrangementer.

Etter forslaget til § 5-2 skal vaktforetak som har hundeequipasjer utarbeide en egen instruks for bruk og godkjenning av hund. Det må stilles krav til hundens gemytt og hundeførerens egnethet, samt til opplæring og hundens lydighet/førerens kontroll over hunden. Politidirektoratet kan gi retningslinjer om opplæring og bruk av hund.

Det bør føres kontroll med at hunder som utfører vektertjenester til enhver tid oppfyller kravene til slik tjeneste. Videre er det nødvendig å kunne kontrollere at vekteren som benytter hunden er identisk med føreren i den godkjente ekipasjen. I § 5-3 foreslås inntatt et krav til vaktforetakene om å føre logg over hvilke ekipasjer som til enhver tid er i tjeneste og hvor disse benyttes. Videre skal alle hendelser som oppstår i forbindelse med bruk av hund loggføres. Dette er forhold der føreren har sluppet hunden, der hunden eventuelt har angrepet noen, hunden har stukket av osv. Hendelsesloggen skal vedlegges foretakets skriftlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten.

I utkastet til § 5-4 foreslås gjeldende krav til merking med microchip inntatt, sammen med krav til at en godkjent vekterhund – på samme måte som sin hundefører – skal være uniformert når den utfører vakttjeneste. Hunden skal bære vest merket ”vektterhund” og vaktforetakets navn.

NHO har fremsatt et ønske om at vektere også kan benytte hund til spesialtjeneste som leting etter eksplosiver på flyplass og lignende. Departementet går ikke inn for å

forskriftsfeste adgang til slik bruk, da det anses å falle utenfor den lovfestede rammen for bruk av hund under utførelse av vaktteneste. Søk etter sprengstoff, narkotika osv. anses som en oppgave for spesialtrenet personell fra politiet, tollvesenet eller Forsvaret.

7. Opplysnings- og rapporteringsplikt

7.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 14. *Opplysningsplikt* fastslår i første ledd at foretak som utøver vaktvirksomhet plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndigheten de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for myndighetens kontroll med at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven.

I annet ledd fastslås at foretak som utøver vaktvirksomhet hvert år innen utløpet av mars måned skal sende en rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten. I rapporten skal det redegjøres for foretakets virksomhet i foregående år. Det følger av gjeldende vaktvirksomhetsforskrift § 12 at rapporteringen skal forholde seg til nærmere retningslinjer og rapporteringsskjema utarbeidet av Politidirektoratet.

Som det fremgår av rundskriv 2007/002, har Politidirektoratet utarbeidet en felles mal for rapportering og kontroll med vaktforetakene: ” Vakselskapene forutsettes å fylle ut rubrikker angående firmaet og firmaets drift, herunder liste over ansatte. Listen skal skrives i EXCEL el lignende regneark der første kolonne skal være 11-sifret fødselsnummer og den skal følge som vedlegg til skjemaet. Ferdig utfylt og signert skjema i papirutskrift sendes politiet i det distrikt selskapet har sitt hovedsete innen utløpet av mars måned sammen med gebyret, jf. vaktvirksomhetsforskriften § 13. Det utfylte skjemaet vil deretter kunne benyttes av politiet i forbindelse med kontroll.”

Gjeldende rett er videreført i endringsloven § 16, men slik at rapporteringsplikten er løftet frem i overskriften og eksplisitt utvidet til å omfatte en liste over ansatte i foretaket som skal utføre vaktteneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktteneste. Listen skal kunne benyttes til den årlige vandelskontrollen av de ansatte i henhold til endringsloven § 4. Opplysningsplikten er også utvidet med en henvisning til at foretakene plikter å gi de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for kontroll av at foretaket driver virksomheten *på en måte som er forenlig med å utøve næringsvirksomhet*.

I henhold til endringsloven § 19 første ledd skal departementet gi forskrifter om opplysnings- og rapporteringsplikten.

7.2 Departementets vurderinger og forslag

7.2.1 Foretakenes årlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten

Departementet går inn for å opprettholde ordningen med mal for den årlige rapporteringen om foretakets virksomhet foregående år, og foreslår dette inntatt i § 6-2 om innholdet i den årlige rapporten til tillatelses- og kontrollmyndigheten. Malen som er utarbeidet ber om korte og konsise svar på konkrete spørsmål, og legger ikke opp til unødvendig byråkratisering av rapporteringsplikten. Det er imidlertid behov for en

generell gjennomgang og oppdatering av skjemaet i forhold til endringene i regelverket, blant annet slik at malen også tilpasses de spesielle rapporteringsbehovene som inntreffer for foretak som driver opplæring i vaktjenester. For å kunne kontrollere at undervisningen foregår i samsvar med vaktvirksomhetsforskriften og godkjent utdanningsopplegg må slike foretak rapportere

- hvilke kurs som er avholdt, herunder opplysninger om kurs- og fagansvarlig, antall og navn på deltakere på det enkelte kurs med bestått eksamen
- beståtte regodkjenninger
- om undervisningen, herunder for regodkjenning og avholdelse av eksamen
- hvilke instruktører som har undervist i hvilke fag
- om utstedte kursbevis (innhold – utforming)

Videre må malen reflektere at foretak som også driver virksomhet i utlandet skal redegjøre for arten og omfanget av denne virksomheten, og for forholdet til nasjonale og internasjonale reguleringer av betydning for virksomheten. Det anses imidlertid ikke nødvendig å spesifisere rapporteringsplikten verken for alle eller enkelte typer foretak i forskriften.

Plikten til å avgi liste over ansatte i foretaket som skal utføre vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste følger av lovens § 16, men foreslås inntatt i forskriftens § 6-2 annet ledd. Det foreslås i den sammenheng også presisert at listen skal inkludere personer ansatt til å utføre slike oppgaver i inneværende år, samt instruktører som driver opplæring i vaktjenester. Videre fastslås at tillatelses- og kontrollmyndigheten kan kreve at listene sendes elektronisk. På sikt vil det være hensiktsmessig å tilrettelegge for at hele rapporteringen skjer elektronisk til politidistriktene.

7.2.2 Særskilt rapporteringsplikt ved bruk av makt mv.

Vaktvirksomhet skal utføres ubevæpnet og gir ikke adgang til større bruk av makt enn det enhver har adgang til, jf. straffeloven § 48 og straffeprosessloven § 176 første ledd, jf. § 170 a. Disse grunnleggende prinsippene er nå nedfelt i endringsloven § 12. I forbindelse med drøftelsen av denne lovendringen viste departementet til at vektere i kraft av sitt yrke vil bli stilt overfor situasjoner hvor bruk av makt vil forekomme hyppigere enn for den alminnelige borger, og at man ville se nærmere på spørsmålet om rapporteringsplikt ved bruk av makt og maktmidler i forbindelse med utarbeidelse av forskriften. Justiskomiteen var enig i at det burde innføres en plikt til å skrive rapport når man har vært i situasjoner som har medført maktbruk, og at dette bør være en del av rapporten foretaket har ved den årlige kontrollen.

I forskriftsutkastet er dette ivare tatt gjennom forslaget til § 6-3, som fastslår at foretak som driver vaktvirksomhet eller egenvakthold skal ha rutiner for logging av alle situasjoner som har medført bruk av makt under utføring av vaktjeneste. Loggen skal føres snarest mulig etter hendelsen og undertegnes av den som har utført vaktjenesten og foretakets daglige leder. Loggen skal vedlegges foretakets årlige rapport til kontrollmyndigheten, jf. § 6-2 fjerde ledd.

Det antas ikke nødvendig med ytterligere beskrivelse av når rapporteringsplikten inntreffer ved bruk av makt. Begrepet omfatter etter en naturlig språklig forståelse alle håndgripelige tiltak utøvd mot eller overfor personer, eksempelvis for å bortvise noen eller avverge skade på folk, dyr, eiendom eller ting. Det foreslås at bestemmelsen også skal omfatte plikt til å rapportere hendelser ved bruk av hund, jf. kapittel 5.4.

7.2.3 Manglende overholdelse av rapporteringsplikten

Årlig innrapportering fra foretakene som har tillatelse til å drive vaktvirksomhet er en forutsetning for utøvelse av den nødvendige myndighetskontrollen med vaktvirksomhetsbransjen. Det følger av endringsloven § 7 at grov eller gjentatt overtredelse av særskilte vilkår for tillatelsen eller av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse. Manglende overholdelse av den lovfestede rapporteringsplikten vil kunne anses som kontrollunndragelse som etter omstendighetene kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse.

Fristen for innsending av rapport er i loven angitt til utløpet av mars måned. Manglende overholdelse av denne fristen er ikke uvanlig, i enkelte tilfeller uteblir rapporten helt selv etter purring. Oppfølging av foretak som ikke overholder rapporteringsplikten er viktig, men ressurskrevende, og bør av hensyn til effektiv og forutsigbar håndheving av regelverket følge standardiserte rutiner i politidistriktene. Selv om adgangen til tilbakekall følger direkte av endringsloven § 16, jf. § 7, foreslår departementet i tråd med intensjonen bak lovendringene at det presiseres i den generelle bestemmelsen i forskriftens § 6-1 at manglende overholdelse av rapporteringsplikten kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse. Det bør rutinemessig sendes forhåndsvarsel om tilbakekall av tillatelse til å utøve vaktvirksomhet til foretak som ikke responderer på purring.

Et nytt vaktvirksomhetsregister bør ha funksjonalitet som gjør det lettere for politidistriktene å følge de enkelte foretakenes rapporteringsstatus, og dermed også gjøre det lettere å standardisere oppfølgingen. Departementet bemerker for øvrig at vaktvirksomhetsloven ikke gir hjemmel for overtredelsesgebyr, som ellers ville vært et effektivt virkemiddel for å få inn rapportene. Som følge av at det innføres et kostnadsbasert kontrollgebyr, vil det imidlertid være naturlig å øke kontrollgebyret for foretak som ikke medvirker til politiets kontrollvirksomhet og dermed genererer merarbeid for tillatelses- og kontrollmyndigheten.

8. Tillatelse og kontroll med foretak som driver vaktvirksomhet

8.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 14 forutsetter at tillatelses- og kontrollmyndigheten skal kontrollere at vaktforetak driver i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. I endringsloven § 4 er det uttrykkelig fastslått at det skal foretas årlig kontroll med vaktforetakene på bakgrunn av foretakenes rapporteringsplikt.

Det følger av endringsloven § 19 første ledd at det skal gis forskrifter om den nærmere gjennomføringen av årlig kontroll med vaktforetakene.

8.2 Departementets vurderinger og forslag til forskriftsregulering

8.2.1 Innledning – behovet for systematikk og struktur i kontrollarbeidet

Som de vedtatte lovendringene reflekterer, er det den senere tid lagt vekt på at kontrollen med vaktvirksomhetsbransjen har vært mangelfull, i noen tilfeller manglende. Samtidig gjøres mye godt kontrollarbeid i politidistriktene i henhold til dagens regler og retningslinjer for gjennomføring av kontrollen, gitt i Politidirektoratets rundskriv 2006/008. Mange elementer som inngår i eksisterende operative kontrollvirksomhet kan videreføres, men med tydeligere rettskildemessig forankring i vaktvirksomhetsforskriften og supplert med nye bestemmelser som ivaretar behovet for sammenheng i regelverket og kontinuitet i oppfølgingen.

NHO Service har i utredningen 18. februar 2010 uttalt:

”Ut fra utviklingen i bransjen, der det i den senere tiden har vært raskere endringer enn før, derunder eksempler på uheldige hendelser, samt enkelte nye aktører med andre og mer konfliktmotiverte bedriftskulturer enn hva som har vært kulturen i bransjen, ser NHO Service at strukturert kommunikasjon og jevnlig tilbakemeldinger og oppdateringer av retningslinjer, vil være et nyttig grep for å møte disse utfordringene.

NHO Service mener derfor at kontrollorganisering bør vektlegges og foreslår å sette dette inn i en større sammenheng som møter disse utfordringene.”

Departementet er enig i at systematisk og strukturert kontrollorganisering bør vektlegges ved utformingen av vaktvirksomhetsforskriftens bestemmelser om kontroll. Vekten bør ikke bare legges på forholdet mellom bransjen og politiet som tillatelses- og kontrollmyndighet, men vel så mye på å sikre gode rutiner for samarbeid og informasjonsutveksling internt i politiet og mellom politiet og andre myndigheter. Mange aktører er store og driver variert virksomhet i flere politidistrikt. Etableringen av et sentralt vaktvirksomhetsregister med moderne søkefunksjonalitet vil på mange måter være krumtappen i et godt kontrollsystem, men regelverket skal også uavhengig av vaktvirksomhetsregisteret angi klare ansvars-, aktivitets- og kommunikasjonslinjer, og dermed styrke fundamentet for politiets oppfølging og kontroll på flere plan.

I eget kapittel om tillatelse og kontroll i den nye vaktvirksomhetsforskriften foreslås bestemmelser som favner hele aktivitetsrekken for tillatelses- og kontrollmyndigheten: Ansvarsforhold, søknadsbehandling, samarbeid om kontrollarbeidet når foretak driver virksomhet i flere politidistrikter, samarbeid med andre myndigheter, planlegging og gjennomføring av kontroll, herunder om forholdet mellom dokumentkontroll og besøkskontroll, og om avslutning av kontrollen. Ettersom god kontroll forutsetter et godt grunnlag for kontrollen, må forslagene til forskriftsreguleringen av politiets kontrollvirksomhet ses i sammenheng med forslagene til nærmere regulering av foretakenes opplysnings- og rapporteringsplikt. De må også ses i sammenheng med

vandelsvurderingen som ligger til grunn for politiets meldeplikt, og som utgjør en viktig del av kontrollarbeidet.

8.2.2 Politiet som tillatelses- og kontrollmyndighet

Det følger av endringsloven § 4 at politiet er tillatelses- og kontrollmyndighet. Bestemmelsen i gjeldende vaktvirksomhetsforskrift § 2 om søknadsprosessen overfor tillatelsesmyndigheten foreslås videreført i oppdatert form i ny vaktvirksomhetsforskrift § 8-1. Bestemmelsen viser til at søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf. § 4 skrives på blankett fastsatt av Politidirektoratet. Det samme gjelder for endringer i virksomheten som medfører at ny tillatelse må gis, jf. vaktvirksomhetsloven §§ 5 og 2. Gjeldende søknadsblankett vil bli oppdatert for å passe til nytt regelverk, som blant annet innebærer at også foretak som driver opplæring i vaktjenester skal søke slik tillatelse. For disse må det utarbeides nye rubrikker som dekker behovet for informasjon om opplæringsvirksomheten.

Det følger av gjeldende vaktvirksomhetsforskrift og utkastet til § 8-1 annet ledd at søknader som omfatter tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i flere politidistrikt skal sendes til det politidistrikt der foretaket har sitt hovedkontor. Øvrige politidistrikt som berøres av søknaden skal uttale seg før tillatelse gis. Departementet bemerker at foretak som driver virksomhet i flere distrikt gir spesielle utfordringer for tillatelses- og kontrollmyndigheten. Mange foretak har form av konsern som drifter store avdelinger i flere byer. En oppdeling i "hovedkontor" og "distriktskontor" er ikke alltid opplagt.

Det bør etter departementets oppfatning legges større vekt på samhandlingen mellom politidistriktene i håndteringen av store foretak med flere avdelinger. Alle politidistrikt som skal avgi uttalelse før tillatelse gis, må anses å ha en korresponderende plikt til å medvirke til å utføre kontroll med foretakets avdelinger. Departementet foreslår at det i forskriften presiseres at når et foretak har tillatelse til å drive vaktvirksomhet i flere politidistrikt, skal disse holde seg orientert om virksomheten i sitt distrikt og bistå ansvarlig distrikt med informasjon og gjennomføring av besøkskontroll på eget initiativ eller etter anmodning, og i samsvar med rutiner utarbeidet av Politidirektoratet, jf. § 8-2 om ansvarlig kontrollmyndighet. Dette prinsippet må også reflekteres gjennom foretakets betaling av kontrollgebyr til berørte politidistrikt. Det følger allerede av gjeldende forskrift § 13 at foretak som driver virksomhet i flere politidistrikt skal betale tilleggsgebyr til disse ved søknad om etablering og drift av vaktvirksomhet. En forutsetning for god offentlig kontroll av vaktforetakene, er at nødvendige midler kanaliseres til bruk for kontrollvirksomheten. For å få en god og effektiv forvaltning av vakterbransjen er det også viktig at dette prioriteres av politidistriktene, og at det avsettes personell som kan opparbeide seg nødvendig kompetanse innen fagområdet.

Noen selskaper er organisert med flere enheter i foretaksregisteret. Det følger både av gjeldende rett og endringsloven at tillatelse til å utøve vaktvirksomhet gis (kun) til foretak, enkeltpersonsforetak eller forvaltningsorgan. Forskriftsreguleringen som presiserer dette foreslås videreført, men med en tilføyelse som gjør det klart at hvert enkelt foretak som utøver vaktvirksomhet og er registrert i foretaksregisteret eller

enhetsregisteret skal ha egne tillatelser. Departementet er ikke kjent med om dette også er gjeldende praksis i politidistriktene, men mener det kan være hensiktsmessig med en slik påminnelse i forskriften. Særlig for foretak som utøver flyplassikkerhet vil denne oppdelingen gjøre det lettere å unngå overlappende krav og forenkle kontrollarbeidet både for myndighetene og for foretakene selv, jf. også kapittel 8.2.4.

Etableringen av et sentralt vaktvirksomhetsregister med oversikt blant annet over omfanget av selskapenes virksomhet og utførte kontroller vil gi politidistriktene tiltrengt informasjon om vaktforetak som utøver sin virksomhet innenfor deres distrikt, men som har fått tillatelsen fra et annet distrikt. Det er imidlertid et umiddelbart behov for å bedre kommunikasjonen til og fra politidistriktet som har hovedansvaret for kontrollen av de enkelte foretakene. Departementet foreslår derfor at det forskriftsfestes en plikt for vaktforetakene til å sende kopi av den årlige rapporten til alle politidistrikt som omfattes av tillatelsen, og tilsvarende at politidistriktet som har hovedansvaret for kontrollen sender kopi av avsluttende kontrollrapport til øvrige berørte distrikter, jf. utkastet til §§ 6-1 annet ledd og 8-6 siste ledd. Hensikten er ikke å legge opp til parallell behandling av den årlige rapporten fra foretakene i alle berørte politidistrikt, men å gi dem et bedre grunnlag for å fange opp og reagere på avvikssituasjoner inntil vaktvirksomhetsregisteret er etablert.

8.2.3 Samarbeid med andre myndigheter

Det følger av endringsloven § 17 at dersom skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene eller Arbeidstilsynet avdekker forhold som de har grunn til å anta har vesentlig betydning for vurderingen av om en tillatelse skal trekkes tilbake etter § 7, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere politiet om dette.

I proposisjonens punkt 6.3.2 viste departementet til at behovet for en nærmere utdyping og avgrensning av meldeplikten ville bli vurdert under utarbeidelsen av ny forskrift. Samtidig ble det vist til at meldeplikten avgrenses til forhold som etatene avdekker i forbindelse med sine egne undersøkelser, og ikke innebærer pålegg om nye undersøkelsesoppgaver. Meldeplikten skal ikke nødvendigvis begrenses til informasjon som den aktuelle etaten besitter om brudd på eget regelverk, men også inkludere eventuell kunnskap om brudd på regelverket om vaktvirksomhet.

Det foreslås ingen egen forskriftsbestemmelse som utdyper og avgrenser meldeplikten som følger av lovens § 17. I utgangspunktet angir bestemmelsens forarbeid anvendelsesområdet, og ytterligere avgrensning av den praktiske anvendelsen bør skje gjennom erfaring og utvikling av gode rutiner for effektiv utveksling av opplysninger mellom politiet og de aktuelle myndighetene.

Opplysningene vil være særlig relevante for vurderingen av om en gitt tillatelse skal tilbakekalles – en vurdering som først og fremst knytter seg til om foretakets nøkkelpersonell innehar nødvendig tillit og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte, jf. kapittel 3.2. Både lovbrudd som knyttes til virksomheten selv, representert ved eiernes atferd, og lovbrudd som begås av den

enkelte ansatte, vil være relevante. Sistnevnte kategori fordi det har betydning hvordan foretaket forholder seg til ansatte som begår lovbrudd som er relevant for vandelsvurderingen av vedkommende. Dette vil igjen avhenge av hvilke oppgaver den ansatte utfører i foretaket. Skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene og Arbeidstilsynets vurdering av når det er grunn til å tro at et forhold kan få vesentlig betydning for tillatelsen til å drive vaktvirksomhet vil avhenge av politiets praksis.

Slik departementet ser det, må det derfor være en oppgave for tillatelses- og kontrollmyndigheten å etablere slik kontakt med skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene og Arbeidstilsynet at relevant informasjon formidles mest mulig effektivt. Departementet foreslår dette nedfelt i forskriftens kapittel 8 om kontroll med foretak som driver vaktvirksomhet, og at det der fastlås at rutineene som utarbeides skal sikre utveksling av informasjon om kontaktpersoner, kontrollrutiner og behovet for samordning av kontrollvirksomhet mv, jf. forslaget til § 8-3.

8.2.4 Særlig om forholdet til Luftfartstilsynets kontrollopgaver

Sikkerhetskrollørene på flyplassene har gjennomført opplæring i tråd med det internasjonale flysikkerhetsregelverket, jf. kapittel 4.3.5. Luftfartstilsynet fører tilsyn med utdanningsenhetene som gjennomfører utdanning av sikkerhetskrollører og vaktledere og inspiserer arbeidet som utføres på lufthavnene. Tilsyn med vakselskapene som utøver sikkerhetskroll på lufthavnene utføres indirekte via lufthavnoperatørene, hvorav den største er Avinor. Avinors kontroll med de innleide vakselskapene er etter det departementet har fått opplyst basert på systemtilsyn og tett oppfølging gjennom kontraktsforholdet. Vakselskapene har kontraktsfestet plikt til å gjennomføre internrevisjoner og kvalitetstester. ESA, Luftfartstilsynet og Avinor utfører detaljerte fagrevisjoner, og ICAO (International Civil Aviation Organization) utfører tilsyn med at Norge følger gjeldende regelverk.

Under høringen av endringsloven uttrykte Luftfartstilsynet bekymring for oppsplitting av kontrollmyndigheten mellom politiet og Luftfartstilsynet når det gjelder sikkerhetskrollører på lufthavn. NHO Luftfart understreket også at ansvarsforholdet mellom politiet og Luftfartstilsynet må avklares, og stilte spørsmål ved om politiet også skal utøve kontroll på flyplassene. Generelt var imidlertid også NHO Luftfart av den oppfatning at myndighetene burde utøve større kontroll med vektorbransjen.

I proposisjonens punkt 6.1.3 viste Justisdepartementet til at Luftfartstilsynet fortsatt skal være tilsynsmyndighet på sine ansvarsområder, og ha gjennomføringsansvaret for det internasjonale regelverket på luftfartsområdet. Kontroll med tilleggsutdanningen ligger hos Luftfartstilsynet, som også sertifiserer den enkelte sikkerhetskrollør. Det utføres vandelskontroll både som vilkår for å påbegynne utdanning, for utstedelse av ID-kort til flyside og som vilkår for resertifisering hvert 3. år.

Politiet skal kun foreta den kontroll av vaktforetakene som vaktvirksomhetsloven legger opp til, det vil si kontroll av at kravene til vaktvirksomhetsloven er oppfylt. Departementet viste derfor også til at man ikke mente det oppstod uklare grenser

mellom hvem som skal utføre kontrollene, men til at ”[n]ærmere bestemmelser om politiets årlige kontroll skal fastsettes i forskrift, og departementet vil der påse at grenser trekkes klart opp.”

Hovedfokus for politiets årlige kontroll vil ligge på endringer i eierskap, drift og ledelse, og på den vandelskontroll av foretakets ansatte som er nødvendig for oppfyllelsen av politiets meldeplikt til foretaket om ansatte som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid. Politiets systematiske årlige vandelskontroll av ansatte i vaktvirksomhetsforetak som utfører vaktteneste vil ikke bare gi det nødvendige grunnlag for å utøve meldeplikten overfor vaktforetakene selv, men også for å avdekke forhold som bør kommuniseres til Luftfartstilsynet i henhold til politiets alminnelige forbyggingsplikt. Departementet legger til grunn at dette er kontrollelementer som er ønskelige også fra Luftfartstilsynets og Avinors side, og som vil utfylle disses kontroll og kontraktsmessige oppfølging av virksomheten. Her som på øvrige punkter imøteser departementet høringsinstansenes synspunkter.

For gjennomføring av annen kontroll, herunder besøkskontroll, vil Politidirektoratet måtte gjennomgå gjeldende detaljerte skjemaer for rapportering og kontroll for all vaktvirksomhet, og i samarbeid med Luftfartstilsynet kunne tilpasse disse til de krav som følger av og ivaretas gjennom luftfartslovgivningen. Et hovedpoeng med skjerpingen av politiets kontroll med vaktforetakene er å stimulere til bedre planlegging og systematisering av kontrollene.

I praksis utføres sikkerhetstjenestene på lufthavn etter anbud, og kontraktene er fordelt på et fåtall store vaktsselskap. Dette kan endre seg, men det er likevel grunn til å tro at antallet selskaper som opererer innen flysikkerhet vil holde seg oversiktlig. Som følge av at den til enhver tid praktiske organiseringen av foretakene som utfører vaktteneste på lufthavnene blir avgjørende for hvordan kontrollene med disse foretakene bør legges opp, er departementets oppfatning at det er tilstrekkelig at det i forskriftens § 8-4 presiseres at kontroll med foretak som utfører vakttenester på lufthavn skal planlegges i samråd med Luftfartstilsynet.

Når det gjelder foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn, utøver Luftfartstilsynet tillatelses- og kontrollansvar direkte overfor disse. Eksempelvis er slike foretak pålagt årlig rapportering og følges opp tett av Luftfartstilsynet. Departementet legger til grunn at politiet ikke skal utøve kontroll med *opplæringsvirksomheten* som drives i henhold til luftfartslovgivningen med mindre foretakene samtidig driver annen opplæring i vakttenester. Det kan imidlertid være behov for politiets årlige vandelskontroll av foretakets ledelse og ansatte. Det reelle kontrollbehovet må planlegges i samråd med Luftfartstilsynet.

8.2.5 Gjennomføring av kontrollen

Politidirektoratet har i rundskriv 2006/008 gitt utførlig veiledning til politidistriktene om gjennomføring av kontrollen med vaktforetakene, og utarbeidet en sjekkliste som

brukes under utføring av kontrollen. Dette er praktisk viktig og brukervennlig informasjon for politidistriktene, på et detaljeringsnivå som langt overskrider hensiktsmessig forskriftsregulering. De grunnleggende prinsippene for gjennomføring av kontroll med foretakene bør imidlertid forskriftsreguleres for å gi et tydelig og forutsigbart rammeverk for kontrollarbeidet.

I § 8-4 foreslår departementet en bestemmelse som fastslår at politiet skal planlegge kontrollen av vaktvirksomheten i sitt distrikt og sikre at den til enhver tid er rettet mot de forhold som synes hensiktsmessige etter en vurdering av det enkelte vaktforetaket. Modellen med standardisert skjema til bruk ved gjennomføring av kontrollen bør videreføres også for å sikre likebehandling og dokumentasjon av kontrollvirksomheten. Gjeldende skjema må imidlertid oppdateres og tilpasses nye bestemmelser.

Kontrollen gjennomføres som en kombinasjon av dokumentkontroll, jf. § 6-2, vandelskontroll, jf. § 2-4 og besøkskontroll, jf. § 8-5. Kontrollen skal omfatte virksomheten både ved hovedkontor og ev. andre kontorer, og behovet for besøkskontroll må samordnes med øvrige politidistrikt der foretaket driver sin virksomhet. For større foretak kan kontroll utføres i flere omganger over tid.

Nærmere bestemmelser om gjennomføring av besøkskontroll foreslås inntatt i § 8-5, der det presiseres at politiet kan foreta den inspeksjon av foretakets virksomhet som er nødvendig for å kontrollere at lovens krav er oppfylt, og at de opplysninger som er gitt av bevillingshaver er korrekte og fullstendige. Slik besøkskontroll skal som hovedregel gjennomføres hvert annet år, med mindre det fremkommer opplysninger som tilsier at besøkskontroll bør utføres hyppigere. Politidistriktet som har hovedansvar for kontrollen med foretak som driver virksomhet i flere politidistrikt vil også ha ansvaret for å vurdere behovet for besøkskontroll av henholdsvis ”hovedkontor” og ”distriktskontor”, herunder om besøkskontrollen bør alternere mellom de ulike avdelingene over tid.

Etter gjennomført besøkskontroll skal det gis en muntlig redegjørelse for inntrykket av virksomheten. Dersom det avdekkes feil eller mangler, skal kontrollmyndigheten snarest mulig etter gjennomført besøkskontroll utarbeide skriftlig rapport om forholdene som sendes vaktforetaket med adgang til uttalelse innen en uke. Ved eventuelle pålegg om retting skal det settes en frist for gjennomføring.

Ved avslutning av den årlige kontrollen med foretak som driver vaktvirksomhet skal kontrollmyndigheten utarbeide avsluttende rapport som dokumenterer kontrolltidspunkt, kontrollform og resultatet av kontrollen. Departementet foreslår dette nedfelt i § 8-6, sammen med en bestemmelse om at rapporten sendes til det kontrollerte vaktforetaket med adgang til uttalelse innen to uker.

8.3 Kvalitetsråd for vaktvirksomhet

8.3.1 Forslag fra NHO Service

NHO Service har i utredningen av 18. februar 2010 foreslått at det opprettes en ordning med "Kvalitetsråd" for vaktvirksomhet, og at ordningen forankres i forskrift. I utredningen er det vist til at et "Kvalitetsråd" for vaktvirksomhet kan bidra til kontinuerlig kunnskapsdeling mellom myndigheter, samfunn og aktører, samt åpne for hurtigere strukturelle endringer dersom uheldige trender utvikles. "Endringene i loven, og særlig utvidelsen til å omfatte egenvakthold, medfører at nye problemstillinger vil oppstå og at informasjon skal deles med flere enn de etablerte vaktelskapene. Dette taler i seg selv for å etablere en slik ordning."

Kvalitetsrådet kan ha til oppgave å være:

- Rådgivende organ i praktiske spørsmål om etterlevelse av krav i regelverk og retningslinjer, for eksempel om uniform og ID-kort, utdanning mv.
- Rådgivende organ for forståelsen av lovgivning og retningslinjer i tett samarbeid med ansvarlige myndigheter
- En kanal for å spre informasjon om presiseringer av regelverk ut til aktørene i bransjen og
- Diskusjonsfora for utvikling av trender innen sikkerhetsvirksomhet.
- Rådgivende for politiet i saksbehandling knyttet til tillatelser og kontroller med vaktforetakene. I den forbindelse kan det også ytes praktisk bistand til saksbehandlingsprosessen.

Kvalitetsrådet kan settes sammen av fagpersoner fra, eller utnevnt av, de involverte partene, slik som:

- Politidirektoratet
- Bransjen
 - NHO Service/Næringsutvalget for sikkerhetsbransjen
- Partene i arbeidslivet
 - Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF/LO)
 - Privatansattes Fellesorganisasjon (PRIFO/YS)
- Representanter for egenvakthold og kjøpere av vaktjenester
 - Norsk Sikkerhetsforening (NSF)
 - Næringslivets sikkerhetsorganisasjon

For å bli et faglig sterkt og effektiviserende organ for myndighetene foreslås det at samarbeidsorganet har faste møter og skal kunne kalles sammen etter behov. Det er vist til at tilsvarende ordning benyttes av Luftfartstilsynet for å utnytte bransjens ekspertise og finne gode løsninger innenfor rammene av luftfartens regelverk.

NHO Service mener at et slikt Kvalitetsråd også kan levere bidrag til saksbehandling knyttet til tillatelser gjennom å innhente nøytrale og kvalifiserte inspektører som kan tilsettes av tillatelses- og kontrollmyndighetene for å utføre kontrolloppgaver. Inspektørene vil med en slik ordning være underlagt politiet, evt. Politidirektoratet. Ordningen vil etter NHO Service sitt syn spare politiet for å måtte utdanne eget personell til tjeneste innenfor et lite "politimessig" område. Kompetansen til

inspektørene vil være høy og politiet vil ha full instruksjonsmyndighet over dem. Formelle vedtak fattes på bakgrunn av kontrollene. En tilsvarende ordning er allerede utprøvd av Sikker Vakt, som har funnet kompetansepersonell utenfor egne rekker til å utføre slike kontroller.

NHO Service viser til at det er av stor betydning for bransjen at gebyrene for politiets kontrollvirksomhet utelukkende finansierer de oppgavene som direkte relaterer seg til kontrollen, særlig tatt i betraktning at man mener flere av lovendringene vil føre til økte kostnader for vaktsekskapene. Det kan legges opp til at bransjen betaler sine egne kostnader ved ordningen med Kvalitetsråd, på tilsvarende måte som Sikker Vakt finansieres i dag. Ordningen kan dermed bli en ressursøkonomisk ordning som utnytter kompetanse og ordninger som allerede eksisterer. Gjennom organiseringen som foreslås kan kvaliteten på kontrollprosessen etter NHOs syn bli høy, ved bruk av mindre ressurser for det offentlige og virksomhetene enn om hele kontrollarbeidet overlates til politiet.

8.3.2 Departementets foreløpige vurdering

Et godt sammensatt "Kvalitetsråd" for vaktvirksomhet kan bidra med nyttig rådgivende kompetanse i kontakten mellom det offentlige og bransjen, særlig i spørsmål om nye utfordringer, regelverksendringer og om godkjenning av utenlandsk kompetanse. Departementet anser det i utgangspunktet ønskelig og naturlig at bransjen selv tar ansvar for å organisere seg slik at kontakten mellom det offentlige og bransjen blir god, og viser til den fungerende ordningen med "Sikker Vakt".

Forslaget om at et Kvalitetsråd også skal kunne levere bidrag til saksbehandling gjennom å tilby nøytrale og kvalifiserte inspektører som kan tilsettes for å utføre kontrolloppgaver for politiet er ikke uproblematisk. Gjennomføring av kontroller og vurderinger av de enkelte foretakene er en myndighetsoppgave som også av hensyn til kompetansebygging og erfaringsgrunnlag bør utføres av politiet. Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes synspunkter før det tas nærmere stilling til forslaget.

9. Gebyr

9.1 Gjeldende rett og vedtatte endringer

Vaktvirksomhetsloven § 15 gir departementet hjemmel til å forskriftsfastsette krav om betaling av gebyr "*ved etablering og drift av vaktvirksomhet*", og gi nærmere bestemmelser om dette. Slike bestemmelser er gitt i vaktvirksomhetsforskriften § 13. For tillatelse til å utøve vaktvirksomhet innen et politidistrikt betales i henhold til bestemmelsen forskuddsvis et grunngebyr tilsvarende 20 ganger rettsgebyret. I tillegg betales et gebyr tilsvarende 3 ganger rettsgebyret for hvert politidistrikt hvor virksomheten skal utøves. Ved endringer i virksomheten som medfører at ny tillatelse må gis, betales et gebyr tilsvarende 3 ganger rettsgebyret. Rettsgebyret utgjør per 1. august 2010 kr 860,-, jf. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr.

I henhold til vaktvirksomhetsforskriften § 13 annet ledd skal det i forbindelse med innsendelse av årlig rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten betales et gebyr tilsvarende 2 ganger rettsgebyret, etter nærmere retningslinjer fastsatt av Politidirektoratet. Videre kan politiet hver gang det rykkes ut på feilalarm kreve gebyr fra vaktforetaket tilsvarende 2 ganger rettsgebyret.

§ 19 fjerde ledd i endringsloven til vaktvirksomhetsloven gir departementet hjemmel til å bestemme at det skal betales gebyr ved etablering, drift *og kontroll* av vaktvirksomhet, og til å gi nærmere bestemmelser om dette.

Samlet sett vil lovendringene som er vedtatt, herunder kravet om årlig kontroll med vaktforetakene, medføre økte utgifter til politiets kontrollvirksomhet. Departementet viste i proposisjonens punkt 10 til at gjeldende kontrollgebyr må gjennomgå med sikte på en forskriftsregulering som avspeiler de faktiske utgifter. I den forbindelse bør også de øvrige gebyrer vurderes på nytt.

Departementet legger til grunn at politiets utgifter til etablering og drift av vaktvirksomhetsregisteret skal inngå i det årlige gebyret som foretakene skal betale til dekning av politiets kontrollkostnader, og at dette skal fremgå av vaktvirksomhetsforskriften. Investeringskostnadene er ikke ferdig utredet, og modellen for fordeling på gebyrene må derfor utarbeides i forbindelse med etableringen av registerløsningen. Behovet for endringer i vaktvirksomhetsforskriften for denne gebyrleggingen vil bli vurdert ved utarbeidelsen av forslag til forskriftsregulering for vaktvirksomhetsregisteret.

9.2 Departementets vurderinger og forslag

9.2.1 Søknadsgebyret

Gjeldende gebyrer er statiske, og reflekterer verken reelle kostnader eller variasjonene i politiets arbeid med de enkelte foretak. I henhold til gjeldende rett skal alle foretak som søker tillatelse til å drive vaktvirksomhet betale et grunngebyr som i praksis utgjør kr 17 200,- uavhengig av foretakets størrelse. Blant annet fordi egenvakthold nå omfattes av vaktvirksomhetsloven, er departementet opptatt av at det ikke skal koste mer enn nødvendig for små og mellomstore foretak å søke tillatelse til å drive vaktvirksomhet selv, dersom det fremstår som det beste alternativet for å etterkomme lovens krav. For å sikre et fleksibelt og rettferdig system foreslår departementet derfor at gebyrene knyttes til politiets administrative kostnader både ved søknadsbehandling og kontroll, jf. forslaget til § 9-1 i vaktvirksomhetsforskriften.

Beregningen av søknadsgebyret må ta utgangspunkt i en timesats for politiets tidsbruk som knyttes til nødvendige oppgaver forbundet med søknadsbehandlingen. Det bør videre differensieres etter foretakets størrelse. I det følgende gjennomgås grunnlagsmaterialet for beregning av søknadsgebyret og de prinsipper for gebyrordningen som etter departementets syn bør forskriftsfestes. Nærmere regler om gebyrets størrelse og innbetaling må nødvendigvis fastsettes av Politidirektoratet.

Det synes praktisk å inndeleg vaktforetakene i tre grupper basert på antall ansatte:

Små vaktforetak:	1	-	30
Mellomstore vaktforetak:	30	-	200
Store vaktforetak:	200	-	3000 +

Tidsbruk til søknadsbehandling for små vaktforetak anslås til ca. 5 timer ($\approx$ 1 dagsverk). Tidsbruk til søknadsbehandling for mellomstore og store vaktforetak anslås til ca. 7, 5 timer (= 1 dagsverk). Se kapittel 9.2.2 under om beregning av timesats.

Søknadsbehandlingen omfatter kontroll av at alle vilkår som lovgivningen stiller for å kunne få tillatelse til å utøve vaktvirksomhet er oppfylt. Tidsbruken vil variere avhengig av hva det søkes om og hvor mange politidistrikter søknaden gjelder. Videre vil det avhenge av hvor mange personer som skal vandelsvurderes, samt hvor flinke foretakene er til å vedlegge nødvendig dokumentasjon. Anslagene er et forsøk på beregnet middelverdi. Anslått tidsbruk til søknadsbehandling inkluderer ikke tidsbruk forbundet med utstedelse av politiattest til ansatte i vaktforetakene.

Hvor mye tid som må avsettes til en søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet, vil avhenge av hvor mange distrikter vedkommende selskap ønsker å utøve vaktvirksomhet i. En søknad om utøvelse av vaktvirksomhet i mer enn ett politidistrikt vil utløse arbeid i de distriktene det gjelder, i tillegg til ekstra arbeid for politidistriktet som er adressert for hovedsøknaden. Det bør derfor fastsettes et eget gebyr for søknader som gjelder flere enn et politidistrikt. I dagens regelverk har man et gebyr på 3 x rettsgebyret (kr. 2.580,-) per politidistrikt som det skal utøves vaktvirksomhet i. Fastsettelse av et slikt gebyr kan gjøres på to måter:

- Et fast gebyr pr. politidistrikt – tilsvarende dagens ordning.
- Et gradert gebyr etter antall politidistrikter (for eksempel 1-5, 6-15, 16-27).

I tillegg til anslagene vedrørende søknadsbehandlingen, vil det etter hvert komme oppgaver vedrørende endringer i tillatelsen, eksempelvis:

- Endringer i ledelsen som nødvendiggjør vandelsvurdering og endring i oversikter over styresammensetninger mv.
- Utvidelse av virksomheten til å gjelde flere typer vaktvirksomhet
- Utvidelse av virksomheten til flere politidistrikter
- Andre endringer vedrørende virksomheten som krever tillatelse i henhold til regelverket (endring av uniformer, identitetskort, forsikringer osv)

Tidsbruken vil variere fra liten tid til opp mot samme tidsbruk som for ny søknad. Det betales per i dag ikke gebyr for politiets arbeid med endringssøknader, noe som må endres dersom gebyrordningen skal reflektere politiets faktiske tidsbruk.

Departementet legger til grunn at gebyr til behandling av søknader skal innbetales før søknaden behandles, på samme måte som i dag. Det fremgår videre av forslaget til § 9-1 at søknadsgebyret ikke tilbakebetales ved avslag, da tidsbruken oftest er den samme enten søknaden innvilges eller avslås.

9.2.2 Kontrollgebyr

Det er utfordrende å angi nivået for politiets utgifter til kontroll etter nytt regelverk. Inntil et nytt vaktvirksomhetsregister kommer på plass, vil kontrollarbeidet som i dag kreve manuell utveksling av opplysninger mellom politiets forvaltningsvirksomhet og politivirksomhet, mellom politidistriktene, og med foretakene. Politidirektoratet har anmodet noen utvalgte politidistrikter om å anslå tidsbruken knyttet til søknadsbehandling og kontroll av vaktforetak. Den angitte tidsbruken er basert på anslag og opplysninger for kontrollvirksomhet i 2009 fra politidistrikter som har god kontroll med vaktforetakene i sine distrikter. I en overgangsperiode fra ikrafttreddelsen av loven og inntil alle politidistriktene og vaktforetakene har fått innarbeidet hensiktsmessige rutiner for kontrollvirksomheten, vil man måtte påregne noe mer omfattende tidsbruk for de forskjellige kontrolloppgavene enn anslått under:

Dokumentkontroll

Gjennomgang av den årlige rapporten som vaktforetakene er pålagt å sende inn. Denne kontrollen gir grunnlaget for hvordan den stedlige kontrollen skal utføres. Her vil man også ha opplysningene om hvilke personer som skal vandelskontrolleres.

Vandelskontroll

Årlig sjekk av vandelen til personkretsen som omfattes av vaktvirksomhetslovens vandelskrav. Når loven trer i kraft vil vandelskravet omfatte nye grupper i forhold til dagens regelverk, i tillegg vil det komme ansatte i foretak som ikke tidligere har vært omfattet av vaktvirksomhetsloven. Til gjengjeld vil antakelig vandelskontroll av ansatte i dagens foretak reduseres da det bortsett fra godkjente vektere, kun vil være personer som i sitt arbeid har behov for tilgang til sensitive opplysninger (opplysninger om vandelskontroll, opplysninger om kunder, tilgang til koder og nøkler mv) som skal vandelssjekkes/-kontrolleres. Vandelskontrollen vil omfatte opplysninger fra siste 12 måneder. Noen politidistrikt kan ha etterslep, men vandelskontrollen ser nå stort sett ut til å være på å jour.

Besøkskontroll

Det er ikke uvanlig at to tjenestemenn reiser sammen på besøkskontroll for å sikre objektivitet og begrense mulighetene for at kontrollørene skal manipuleres eller fristes av foretakene til for eksempel å overse mangler. Denne modellen bør være standard, og er lagt til grunn for anslått tidsbruk ved besøkskontroll.

De store foretakene er typisk lokalisert i byene, mens man finner mange mindre foretak i distriktene. En inndeling av foretakene i tre kategorier etter størrelse og gjennomsnittlig anslått tidsbruk innebærer at gebyret i noen grad vil ligge høyere enn faktisk tidsbruk for selve kontrollen for foretak med færre ansatte. Dette oppveies av at det for disse oftere kan være lengre reisevei. Da bakgrunnen for lovendringen er å få bedre kontroll med vaktforetakene, forutsettes det at det også skal gjennomføres besøkskontroller ved de lokale kontorene til de store vaktforetakene (dokument- og vandelskontrollen foretas i forbindelse med kontrollen av hovedkontoret). Ressursøkonomisk gjennomføres en slik kontroll best ved at de lokale politidistriktene

utfører kontrollen etter å ha mottatt de nødvendige opplysninger fra politidistriktet med hovedansvar for foretaket. Som utgangspunkt antas tidsbruken ved besøkskontroll av et slikt lokalt kontor å tilsvare tidsbruken ved besøkskontroll av et lite vaktforetak.

Det fremgår av forslaget til § 8-5 at besøkskontroll som hovedregel skal gjennomføres hvert annet år, med mindre det fremkommer opplysninger som tilsier hyppigere besøkskontroll. Beregningen av kontrollgebyret må være fleksibel, slik at det bare inkluderer satsen for besøkskontroll dersom slik kontroll rent faktisk er utført. Videre må beregning av kontrollgebyret for foretakene gi mulighet for dekning av kostnader til eventuell *purring* på innsending av årlig rapport.

Anslått tidsbruk til gjennomføring av kontroll

Lite vaktforetak (1 – 30 ansatte)

Anslagsvis 13,5 timer ($\approx$ 2 dagsverk) fordelt på:

- a) Dokumentbehandling: ca. 4 timer (inkl. kontrollbrev og vandelskontrollbrev)
- b) Vandelskontroll: ca. 1 time (middelverdi)
- c) Besøkskontroll: ca. 7,5 timer ($3,75 \text{ timer} \times 2 \text{ tjenestemenn} = 1 \text{ dagsverk}$)
- d) Ev. *purring*: 1 time (forhåpentligvis mindre etter hvert som foretakene får bedre rutiner)

Mellomstort vaktforetak (30 – 200 ansatte)

Anslagsvis 23 timer ($\approx$ 3 dagsverk) fordelt på:

- a) Dokumentbehandling: ca. 5 timer (inkl. kontrollbrev og vandelskontrollbrev)
- b) Vandelskontroll: ca. 6 timer (middelverdi)
- c) Besøkskontroll: ca. 10 timer ($5 \text{ timer} \times 2 \text{ tjenestemenn} \approx 1,5 \text{ dagsverk}$)
- d) Ev. *purring*: ca. 1 time (forhåpentligvis mindre etter hvert som foretakene får bedre rutiner).

Stort vaktforetak (200 – 3000+)

Anslagsvis 80 timer ($\approx$ 11 dagsverk) fordelt på:

- a) Dokumentbehandling: ca. 5 timer (inkl. kontrollbrev og vandelskontrollbrev)
- b) Vandelskontroll: ca. 60 timer (middelverdi)
- c) Besøkskontroll: ca. 15 timer ($7,5 \text{ timer} \times 2 \text{ tjenestemenn} = 2 \text{ dagsverk}$)
- d) Ev. *purring*: ca. 0,25 time (de store foretakene har bedre rutiner for innsending av innberetning og liste over ansatte enn små og mellomstore)

Satser for kostnadsberegning

Politidirektoratet har foretatt en snittberegning som gir en timesats på kr. 400,-. Beregningen har tatt utgangspunkt i en årsverkskostnad på kr. 740.000,- og at et årsverk utgjør 1850 timer: $\text{kr } 740.000,- : 1850 \text{ timer} = \text{kr } 400,- \text{ pr time}$.

Dagens gebyrsatser beregnet i forhold til gjeldende rettsgebyr:

- Søknadsgebyr	20	x	860,-	=	kr	17.200,-
- Tillegg pr politidistrikt	3	x	860,-	=	kr	2.580,-
- Årlig kontrollgebyr	4	x	860,-	=	kr	3.440,-

Beregning av gebyr ut fra anslag om tidsbruk pr. 2009:

Lite vaktforetak (1 – 30 ansatte)

1) Søknadsbehandling	ca. 5	timer	=	ca kr	2.000,-
2) Kontroll	ca. 13,5	timer	=	ca kr	5.400,-

Mellomstort vaktforetak (30 – 200 ansatte)

1) Søknadsbehandling	ca. 7,5	timer	=	ca kr	3.000,-
2) Kontroll	ca. 23	timer	=	ca kr	9.200,-

Stort vaktforetak (200 – 3000(+) ansatte)

1) Søknadsbehandling	ca. 7,5	timer	=	ca kr	3.000,-
2) Kontroll	ca. 80	timer	=	ca kr	32.000,-

Dersom et vaktforetak er delt opp i flere avdelinger med egne organisasjonsnummer, behandles hver avdeling på samme måte som et frittstående foretak når det gjelder søknader og kontroller.

I dag kreves det at kontrollgebyret innbetales i forbindelse med innlevering av årsrapporten. Det kan imidlertid være mer hensiktsmessig å kreve gebyret innbetalt når politiet har gjennomgått årsrapporten og gjort et anslag over hvor omfattende kontrollen blir. Foruten at gebyret må stå i forhold til om besøkskontroll faktisk er utført, må det også kunne reflektere ekstraordinært store eller små utfordringer, som for eksempel behov for oppfølgende kontroller ved mistanke om uregelmessigheter, purring på kontrollrapporter, eller mindre kontrollbehov for foretak som driver opplæring i sikkerhetsarbeid på lufthavn under Luftfartstilsynets ansvar. Departementet viser samtidig til at fastsettelsen og innkrevingen av gebyret bør være enkel, effektiv og forutsigbar, slik at ikke ordningen i seg selv generer tidsbruk for politiet. Det må derfor tilstrebes en fornuftig balanse mellom ønsket om at gebyret skal gjenspeile politiets tillatelses- og kontrollkostnader *for det enkelte foretak*, og behovet for å knytte gebyret til standardiserte elementer. Nærmere bestemmelser om dette må fastsettes av Politidirektoratet, og komponentene kommuniseres til foretakene på en måte som gjør det enkelt for dem å anslå størrelsen på gebyret for eget foretak.

9.2.3 Gebyr til dekning av kostnader forbundet med feilutrykning

Det forskriftsregulerte gebyret for utrykning som følge av feilalarm meldt fra vaktforetak foreslås videreført i § 9-2. Også dette gebyret bør imidlertid omlegges slik at det gjenspeiler reelle utrykningskostnader.

Flere vaktforetak driver alarmsentraler som tar imot innbruddsalarmer og lignende, noen ganger fra hele landet, uten at det er ansatt vektere til å respondere dersom en alarm utløses. Respons på slike alarmer er et forhold mellom vaktforetaket og kunden, og bør løses ved å inngå avtaler med lokale vaktforetak om bistand til å avklare hva som har utløst alarmen.

Utrykning ved ransalarm tilknyttet banker, butikker, bensinstasjoner osv., er en politioppgave som prioriteres. Falsk ransalarm skyldes hovedsakelig to forhold: tekniske problemer eller manglende kunnskap hos ansatt om hvordan alarmen skal brukes. I arbeidet med å redusere antallet falske alarmer er det viktig at vedkommende vaktforetak tar oppgaven med å redusere årsakene til feilalarmene hos den enkelte kunde. Oslo politidistrikt har utarbeidet retningslinjer for håndtering av ransalarmer som alle vaktforetakene som har ansvar for ransalarmer innen Oslo politidistrikt forholder seg til, og som kan være et eksempel til etterfølgelse for andre politidistrikter.

Dersom politiet stadig må rykke ut på falske alarmer til den samme kunden, og det ansvarlige vaktforetaket ikke foretar seg noe for å redusere/fjerne årsaken til disse falske alarmene, bør forholdet tas opp med vaktforetaket i lys av tillatelsen som er gitt.

Som det fremgår av forslaget til § 9-2 bør nærmere bestemmelser om fastsettelse og innbetaling av gebyr til dekning av politiets kostnader forbundet med utrykning etter feilalarm utarbeides av Politidirektoratet. Satsene som danner grunnlag for beregningen skal være like, men tidsbruken må gjenspeile de faktiske forhold.

10. Ikrafttredelse og overgangsregler

10.1 Ikrafttredelse

Som nevnt i kapittel 1.2 kan forslaget til ny vaktvirksomhetsforskrift som nå legges frem anses å representere et rammeverk av reguleringer som er nødvendige for å kunne sette lovendringene i kraft, jf. endringsloven § 19 som angir krav til obligatoriske forskrifter på flere områder. Departementet hadde helst sett at arbeidet med innholdet i nytt opplæringsprogram og etableringen av nytt vaktvirksomhetsregister var kommet lengre, men disse gjenstående prosessene er så vidt tidkrevende at det anses nødvendig å gå mer skrittvis til verks. Det er viktig å få iverksatt de skjerpede krav til politiets kontrollvirksomhet som følger av at det i endringsloven § 4 stilles eksplisitt krav til årlig kontroll med foretakene, samt øvrige prinsipielt og praktisk viktige endringer i tillatelsessystemet. Departementet har hatt et mål om å sette endringsloven i kraft fra 1. januar 2011, noe som reflekteres i forslaget til ikrafttredelsesbestemmelse i § 11-1. Det kan imidlertid bli nødvendig å justere ikrafttredelsestidspunktet.

Endringsloven § 19 gir hjemmel til å gi nærmere forskrifter til gjennomføring av loven, og det er på flere områder åpenbart behov for forskriftsbestemmelser som regulerer overgangen til nytt regelverk og konsekvensene for tillatelser gitt i henhold til gjeldende krav. Det skal også understrekes at kvantitativ og kvalitativ heving av nivået for vakterutdanningen og eliminering av "egenvakthold" som alternativ til vakthold utført av kvalifisert og kontrollert personell er krevende prosesser som må gjennomføres over tid for å gi nødvendig forutberegnelighet for bransjen og for brukere av vaktjenester. Også politiet trenger tid til å tilpasse seg nye forventninger og krav, blant annet for å kunne vurdere behovet for å pålegge innleid vakthold ved arrangementer og serveringssteder.

I det følgende foreslås bestemmelser som angir skjæringspunkt for lovens anvendelse for foretak som driver opplæring i vaktvirksomhet mv., for egenvakthold, og for forholdet mellom gjeldende og nye krav til utdanning for vektere i påvente av at innholdet i opplæringsprogrammet fastlegges. Vi ber spesielt om høringsinstansenes syn på behovet for andre overgangsbestemmelser.

10.2 Overgangsbestemmelser

10.2.1 Foretak som har tillatelse til å utøve vaktvirksomhet med mer

Endringene i vaktvirksomhetsloven gjelder også for foretak som har fått tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i henhold til gjeldende rett. Disse kan fortsette virksomheten uten å søke om ny tillatelse, men må forholde seg til de vedtatte endringene i forbindelse med politiets årlige kontroll. Det må i den forbindelse blant annet vurderes om personkretsen som omfattes av vandelskravet i endringsloven § 3 innebærer en utvidelse i forhold til vandelsvurderingen som ble foretatt da tillatelsen ble gitt.

Når det gjelder foretakets ansatte vektere, kan kravene til utdanning som følger av endringsloven § 9 ikke gjøres gjeldende fra 1. januar 2011. Departementet legger heller ikke til grunn at personer som i henhold til gjeldende rett har utdannet seg til vekter, eller utøver stilling som sikkerhetsvakt i foretak som driver egenvakthold skal være nødt til å gjennomføre et nytt utdanningsforløp når nye innholdsmessige krav er fastsatt. Som det fremgår av kapittel 4 og forslaget til § 11-2 nr. 1, bør vektere gis anledning til å dokumentere tilstrekkelig kompetanse gjennom avleggelse av regodkjenningsprøve etter nærmere opplegg fastsatt av Politidirektoratet. Det må sannsynligvis utarbeides et kompendium, evt. et undervisningsopplegg, for vektere som trenger mer kunnskap for å bestå nye kompetansekrav.

Det vil være naturlig å fase vektere utdannet etter gjeldende rett inn i nytt regime i takt med regodkjenningsprosedyren som vil gjelde for alle, og som i henhold til endringsloven § 9 skal bestås hvert fjerde år. Dermed stilles etter forslaget ikke krav til bestått kompetanseprøve før fire år etter at nye kompetansekrav er fastsatt og implementert. Det samme vil gjelde de som ønsker å ta vekterutdanning i perioden etter at lovendringene er trådt i kraft, men før nytt opplæringsprogram er utarbeidet og tilgjengelig i markedet.

Ordensvakter som ikke har annen utdanning enn ordensvaktkurs vil etter utløpet av overgangsordningen for egenvakthold og opplæringsforetak ikke lenger kunne arbeide som ordensvakt uten vekterutdanning og ansettelse i et vaktforetak. Frem til nytt opplæringsprogram er utarbeidet og tilgjengelig i markedet, vil vekterutdanning kunne gjennomføres etter gjeldende godkjente opplæringsprogram, som for andre som tar utdanning i denne perioden.

10.2.2 Foretak som driver opplæring i vaktjenester

En rekke foretak driver opplæring i vaktjenester med godkjenning fra Politidirektoratet. Disse godkjenningene er alle betegnet som midlertidige, gitt med forbehold om bortfall som følge av planlagte fremtidige endringer i utdanningskravene. I tillegg til kursvirksomheten som er godkjent av Politidirektoratet, driver en del foretak opplæring av ordensvakter med kursopplegg som er godkjent av de enkelte politidistriktene. Når endringsloven § 2 og endringen i serveringsloven § 16 trer i kraft, vil det bli nødvendig for alle disse foretakene å søke tillatelse fra politiet til å utøve vaktvirksomhet.

I forskriften § 11-2 om overgangsregler foreslås i nr. 2 at foretak som driver opplæring som omfattes av vaktvirksomhetsloven må søke tillatelses- og kontrollmyndigheten om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet innen 1. mars 2011. En søknadsfrist på 3 måneder skulle etter departementets vurdering gi tilstrekkelig tid til å forberede søknaden. Gjeldende godkjente kursopplegg kan drives inntil søknaden er avgjort av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Tillatelse til å drive opplæringsvirksomhet gitt i perioden inntil nytt opplæringsprogram er utarbeidet vil etter sin karakter være midlertidige. Fortsatt drift vil avhenge av om foretaket kan tilpasse seg nye utdanningskrav.

Plikten til å søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet innebærer at foretakets eiere og ledelse må oppfylle endringslovens krav til vandel, skikkethet og nødvendig tillit, og at også dets ansatte instruktører fyller vandelskravene som følger av endringsloven § 8. Foretaket må videre oppfylle kravene som fastsettes i vaktvirksomhetsforskriften til godkjente kurslokaler og organisering av instruktørstaben med hovedinstruktør mv.

Som følge av at det på tidspunktet for søknadsbehandlingen heller ikke vil være fastsatt endelige krav til innholdet i opplæringsvirksomheten, vil tillatelsen inntil videre måtte gis i henhold til gjeldende kursopplegg. Det må senere fastsettes nye skjæringspunkt for omleggingen til standardiserte opplæringsprogram. Departementet presiserer at den foreslåtte overgangsregelen som gir vektere utdannet etter dagens ordning anledning til å konvertere til nye krav gjennom regodkjenningsprøven etter fire år, ikke har betydning for kravene til opplæringsforetakene.

Ordensvaktkursene representerer et spesielt segment i markedet. De er per i dag ikke spesielt omfattende, og tilbys etter det departementet forstår av et bredt spekter av virksomheter. Det er uklart i hvilken grad disse vil ønske å søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet for å opprettholde ordensvaktkursene i overgangsfasen inntil det blir klart hvordan den fremtidige ordensvaktopplæringen skal legges opp i forhold til grunnutdanningen. For virksomheter som tilbyr ordensvaktopplæring etter opplegg godkjent av politiet, men ikke driver annen form for opplæring i vaktjenester, kan det derfor være et alternativ å utsette søknadsplikten til nytt opplæringsprogram er klart og foretakene har et bedre grunnlag for vurderingen. Dette for å sikre opprettholdelse av et forsvarlig kurstilbud for ordensvakter. Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på behovet for spesielle overgangsordninger for denne typen opplæringsvirksomhet.

Foretak som har tillatelse fra Luftfartstilsynet til å drive opplæring i sikkerhetstjeneste på lufthavn kan i utgangspunktet anses å fylle kravene til opplæringsforetak for denne delen av virksomheten, men må formelt ha en tillatelse fra politiet i henhold til vaktvirksomhetsloven. Søknads- og behandlingsprosessen skal forutsetningsvis gjøres så enkel som mulig – avhengig av om foretaket også driver opplæring i annen vaktjeneste. Nærmere rutiner for behandlingen av slike foretak må fastsettes i samråd med Luftfartstilsynet.

10.2.3 Utvidelsen av lovens virkeområde til å omfatte egenvakthold

Fra og med ikrafttreddelsen av endringsloven vil det i prinsippet være ulovlig å organisere vaktjenester som egenvakthold. I praksis må det legges en mer pragmatisk tilnærming til grunn. Etter det departementet kan se får endringen særlig betydning for følgende grupper:

- a) Bedrifter og forvaltningsorgan som driver ”sikkerhetsavdelinger” eller lignende organisert som egenvakthold, og som må søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i henhold til vaktvirksomhetsloven.
- b) Små og mellomstore bedrifter som utøver egenvakthold i mindre eller uklart omfang, og som må vurdere forholdet til vaktvirksomhetsloven og eventuell omorganisering av vaktjenestene.
- c) Serveringssteder som har ordensvakter enten på eget initiativ eller etter pålegg fra politiet.
- d) Arrangører av arrangementer som anskaffer vaktjenester fra frivillige eller fra andre som ikke har tillatelse til å utøve vaktvirksomhet, og som er søknads- eller meldepliktige i henhold til politiloven.

I § 11-2 nr. 3 første ledd foreslås at gruppene som hører under bokstav a) må søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet innen 1. juni 2011. De enkelte virksomhetene må i den forbindelse vurdere om vaktvirksomheten skal skilles ut i et eget foretak registrert i foretaksregisteret. For små og mellomstore bedrifter og serveringssteder som utøver egenvakthold i et omfang som ikke gjør det naturlig å søke egen tillatelse til å utøve vaktvirksomhet, bør det stilles krav om tilpasning til vaktvirksomhetsloven innen rimelig tid, som etter departementets vurdering er innen utløpet av 2011.

Som nevnt i kapittel 2.4 bør politidistriktene gjennomgå serveringsstedene i sitt distrikt for å sikre at alle som bør ha pålegg om ordensvakt, får det. En slik gjennomgang vil også være viktig for serveringsstedene. Departementet legger til grunn at en ettårig overgangsperiode vil gi serveringsstedene tilstrekkelig tid til egne vurderinger om behovet for vaktjenester, og at de i løpet av denne perioden også må anses forpliktet til å søke avklaring med politiet dersom de er i tvil om behovet for ordensvakter.

Gruppene som sorterer under bokstav d) vil bistås av politiet i vurderingen av om det er behov for anskaffelse av vaktjenester fra innleide vektere, jf. kapittel 2.4. Som følge av

at planleggingen av store arrangementer kan strekke seg over lengre tid, antar departementet at det er behov for en relativt vid overgangsregel for å unngå at arrangementer som allerede var under planlegging på tidspunktet for ikrafttreddelsen av endringsloven rammes. Departementet foreslår i § 11-2 nr. 3 annet ledd at lovens virkeområde for egenvakthold gis anvendelse for søknads- eller meldepliktige arrangementer som gjennomføres etter 1. juni 2011. For øvrig ber vi spesielt om høringsinstansenes synspunkter på behovet for andre overgangsbestemmelser.

10.2.4 Utstedelse av legitimasjonskort

Departementet legger til grunn at det vil være behov for en overgangsordning for å erstatte gamle legitimasjonskort med ny standardisert type. Kortene har i dag ingen regelfestet utløpstid. Det synes i utgangspunktet hensiktsmessig å knytte overgangen til standardiserte legitimasjonskort til implementeringen av nytt utdanningsprogram for nye vektere, og dermed til regodkjenningen for dagens vektere. Vi ber om synspunkter fra høringsinstansene på hvordan en overgangsordning for utstedelse av nye legitimasjonskort bør formuleres.

11. Økonomiske og administrative konsekvenser

11.1 Konsekvenser for det offentlige

De vedtatte lovendringene med forslag til forskriftsregulering vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser for Politidirektoratet og for politidistriktene. For Politidirektoratets vedkommende må det i løpet av høsten 2010 og våren 2011 utarbeides nærmere retningslinjer til støtte for politiets utøvelse av tillatelses- og kontrollmyndighet i henhold til nytt regelverk. Det må videre arbeides aktivt med å utrede og utarbeide det detaljerte innholdet i nytt opplæringsprogram i samråd med andre berørte parter. Kostnadene forbundet med disse oppgavene forutsettes dekket innenfor gjeldende budsjettammer. Til en viss grad vil medgåtte ressurser til utarbeidelse av standardisert opplæringsprogram oppveies av at direktoratet i henhold til forslagene i høringsnotatet ikke lenger skal ha ansvar for godkjenning og kontroll med opplæringsvirksomheten. Det vil påløpe kostnader for Politidirektoratet til anskaffelse av nytt pensum og ev. annet læremateriell, men omfanget vil først kunne klarlegges etter en nærmere gjennomgang av behovet for utarbeidelse av nytt undervisningsmateriell. Departementet vil komme tilbake til eventuelle bevilgningsmessige konsekvenser.

Når det gjelder politidistriktene, ble det i proposisjonen punkt 11.1 vist til at tillatelses- og kontrollvirksomhet i henhold til de vedtatte endringene vil medføre betydelige økte utgifter til politiet etter at ordningen fullt ut er kommet på plass, men vil avta noe etter at de nye foretakene som omfattes av loven er gitt tillatelse. Per i dag har ca 215 vaktforetak tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Når lovendringene trer i kraft forventes antallet å øke fordi en del selskaper eller forvaltningsenheter som utøver egenvakthold antas å søke om tillatelse for å etablere seg som eget vaktforetak. Videre må alle

institusjoner (utenfor videregående skole) som ønsker å forestå utdanning av vektere søke godkjenning for å utøve slik virksomhet. Dette gjelder også alle som forestår slik undervisning i dag og som ønsker å fortsette. Som også nevnt, og forutsatt i forslaget til regulering av politiets rolle i planleggingen av behovet for vaktjenester på søke- og meldepliktige arrangementer, legges til grunn at politiet trenger økt kompetanse for å utføre oppgavene på tilfredsstillende måte.

Utgiftene til tillatelses- og kontrollvirksomheten forutsettes dekket gjennom lovdelingen som gir hjemmel for ny kostnadsbasert gebyrordning.

Statlige og kommunale forvaltningsorgan som per i dag utøver egenvakthold må i noen grad omorganisere virksomheten og søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Kostnadene forbundet med søknadsbehandling og kontroll vil i hovedsak stå i forhold til politiets arbeid med de enkelte foretak, og anses begrensede.

11.2. Konsekvenser for private

I proposisjonens punkt 11.2 viste departementet til at økt timetall i utdanningen og strengere krav til hva opplæringen skal inneholde, vil medføre økte kostnader for den enkelte vekter selv og for bransjen. NHO Service har i brev 14. juni 2010 bedt om at departementet viser spesiell oppmerksomhet i forhold til kravene til opplæringsprogram, samt at den økonomiske og administrative konsekvensutredning som skal følge høringsnotatet i henhold til utredningsinstruksen er tilstrekkelig grundig.

Det er fortsatt vanskelig å anslå hvor mye det vil koste å gjennomføre vekterutdanning i henhold til de vedtatte og foreslåtte endringene, blant annet fordi departementet i størst mulig grad har søkt å imøtekomme ønsker om fleksibilitet ved utarbeidelsen av forslagene til forskriftsregulering. Ved å basere utdanningskravene på kompetansemål heller enn fastsatte timetall, antas kostnadsnivået lavere enn tidligere anslag på kr 20 – 30.000 for grunnkurset. Andre faktorer som påvirker kostnadsbildet og som det skal arbeides videre med å utrede er

- Opplegget for kvalifisering/regodkjenning av vektere og ordensvakter med
- muligheten for nettbasert teoriundervisning
- tilgangen til eksisterende undervisningsmateriell kontra behovet for utarbeidelse av nytt i form av enten lærebøker, kompendier eller annet materiell
- tilgangen til kvalifiserte instruktører og foretakenes tilnærming til opplæringsvirksomheten

Det bes spesielt om høringsinstansenes synspunkter på de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene som er omtalt i kapittel 4 om utdanningen. Kostnadene forbundet med endret utdanningsforløp må ses i sammenheng med vaktforetakenes respons på nye utdanningskrav gjennom praksis for avlønning og betalt utdanning opplæringsforetakenes tilpasning til regelverksendringene, og konkurransesituasjonen for øvrig. Det vil bli mer krevende å få og inneha tillatelse til å

drive opplæring i vakttjenester, men seriøse foretak vil etter departementets oppfatning ikke ha problemer med å oppfylle lovens krav. Det stilles heller ingen geografiske eller størrelsesmessige krav til foretakene som begrenser adgangen til å drive opplæringsvirksomhet.

Det vil ikke påløpe nevneverdige kostnader til etterutdanning for vektere som allerede har utdanning etter gjeldende rett. Disse bør ved selvstudium og ev. oppfriskingskurs kunne avlegge regodkjenningsprøve 4 år etter at loven trer i kraft. Departementet må imidlertid komme tilbake med nærmere beregninger om økningen i kostnader for den enkelte vekter og for bransjen som følge av de nye utdanningskravene. I den sammenheng vil også behovet for egen begrenset høring av forslag til nye kursopplegg overfor bransjen bli vurdert.

Utvidelsen av lovens virkeområde til egenvakthold vil kunne medføre administrative, og i noen grad også økonomiske, konsekvenser for organisasjoner og foretak som utøver egenvakthold i et visst omfang. Disse vil i en del tilfeller måtte søke tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Kostnadene forbundet med registrering i foretaksregisteret beløper seg til maksimalt kr 6200,-. Kostnadene til politiets søknadsbehandling vil ligge langt lavere enn dagens standardiserte søknadsgebyr på 20 ganger rettsgebyret, som utgjør kr. 17200, jf. anslagene som fremgår av kapittel 9.2.1.

Foretak som holder egenansatte ordensvakter på eget initiativ eller etter pålegg fra politiet vil etter utløpet av overgangsperioden måtte gå over til innleide vektere. Kostnadene vil variere avhengig av serveringsstedenes størrelse og utfordringer, men må anses påregnelige og akseptable som følge av behovet for å sikre god kvalitet på vakttjenester, herunder særlig på vakttjenester som utøves på utesteder. Samlet sett anses de økonomiske konsekvensene forbundet med utvidelsen av lovens virkeområde til egenvakthold begrensede som følge av de foreslåtte avgrensingene mot mangfoldet av tjenester som faller utenfor begrepet vakttjeneste.

12. Forslag til forskrift om vaktvirksomhet

Justisdepartementet foreslår at forskrift 25. mai 2004 nr. 787 om vaktvirksomhet erstattes av følgende forskrift om vaktvirksomhet:

Forskrift om vaktvirksomhet

Gitt med hjemmel i vaktvirksomhetsloven § 19

Kapittel 1. Virkeområde

§ 1-1. Generelt

Vaktvirksomhetsloven og denne forskriften gjelder for ervervsmessig vaktvirksomhet og egenvakthold som drives av private eller forvaltningsorgan. Med

erhvervsmessig vaktvirksomhet forstås virksomhet som går ut på å utføre vakttjenester mot vederlag, herunder utleie av personell som skal utføre vakttjenester. Med egenvakthold forstås vakttjenester knyttet til egen privat eiendom og egne statlige og kommunale eiendommer med tiliggende bygninger og ansatte, så lenge vakttjenestene utføres av virksomhetens egne ansatte eller innleid personell. Egen eiendom omfatter her også leiet og festet eiendom.

Vaktvirksomhetsloven og denne forskriften gjelder ikke for oppdrag og tjenester som ikke regnes som vakttjeneste i henhold til § 1-3.

§ 1-2. Særlig om vaktvirksomhet som utøves på havner, havneterminaler og lufthavner

Vaktvirksomhetsloven og denne forskriften gjelder for vaktvirksomhet som omfatter personkontroll ved havnenes cruise- og passasjerterminaler, men ikke for vaktvirksomhet på skip eller godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av The International Ship and Port Security Code (ISPS-regelverket), jf. lovens § 2 tredje ledd.

Vaktvirksomhetsloven og denne forskriften gjelder for vaktvirksomhet som utøves på lufthavner. Særlige bestemmelser om forholdet til de krav til sikkerhetsarbeidet på lufthavner som følger av eller i medhold av luftfartsloven er gitt i kapittel 3 om utdanning og kapittel 8 om kontroll.

§ 1-3. Definisjon av vakttjenester

Med vakttjenester menes i henhold til lovens § 2 første ledd tjenester der det ved bruk av personer, TV-overvåking, elektronisk overvåking eller på annen måte

- a) utføres tilsyn med privat eller offentlig område
- b) utføres kontrolltjenester,
- c) utføres verditransporter,
- d) utføres ledsagertjeneste
- e) mottas og behandles alarmsignaler fra overfalls- eller innbruddsalarmanlegg eller utrykning etter slike signaler etter avtale, eller
- f) drives opplæring i vakttjenester

Ved vurderingen av om en tjeneste skal regnes som vakttjeneste skal det legges vekt på tjenestens formål og karakter, særlig på risikoen for bruk av makt og om øvrige kvalitets-, sikkerhets- og rettssikkerhetshensyn tilsier at tjenesten omfattes av vaktvirksomhetsloven. Som vakttjenester regnes ikke

1. Nabohjelp eller lignende vederlagsfritt forebyggende oppsyn med egne verdier

2. Tjenester som utøves på mindre arrangementer der det ikke forventes ordensmessige problemer.
3. Øvrige tjenester som i hovedsak er innrettet for å ivareta servicehensyn. Med mindre annet følger av en konkret vurdering av tjenestens formål og karakter vil vaktmestertjeneste, avgiftsparkeringsvakthold, resepsjons- og portnertjeneste, bartender- og garderobetjeneste, ryddehjelp, innslippkontroll og annen veiledende vertsfunksjon være eksempler på tjenester som i hovedsak anses innrettet for å ivareta servicehensyn.

Tjenester som i hovedsak er innrettet for å håndtere ordensmessige problemer eller oppfyller politiets pålegg om vakthold regnes alltid som vaktjeneste.

§ 1-4. Planlegging og pålegg om vakthold

Arrangør av arrangementer som er underlagt melde- eller søknadsplikt i medhold av politiloven §§ 11 og 14 skal utarbeide en risikovurdering som grunnlag for politiets vurdering av behovet for pålegg om vakthold under avvikling av arrangementet.

Politidirektoratet skal utarbeide retningslinjer for samarbeidet mellom arrangør og politi om planlegging av sikkerhetsopplegget for arrangementer. Retningslinjene skal ivareta hensynet til forutsigbarhet og ensartet praksis.

§ 1-5. Vaktjenester som utøves sporadisk og har lite omfang

Vaktvirksomhetsloven gjelder ikke for vaktjenester som utøves sporadisk og har lite omfang, med mindre politiet setter som vilkår at vaktoppdraget av sikkerhetsmessige grunner skal utføres av godkjente vektere. Unntaket fra vaktvirksomhetsloven gjelder ikke næringsdrivende som påtar seg vaktjenester.

Kapittel 2. Vandelskrav og politiattest

§ 2-1. Vandelsvurdering ved søknad om tillatelse til å drive vaktvirksomhet

Ved behandling av søknad om tillatelse til å utøve ervervsmessig vaktvirksomhet eller egenvakthold i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 skal politiet vurdere om kravet til tilfredsstillendeandel er oppfylt for følgende personer:

- a) Samtlige medlemmer av styret i et aksjeselskap eller annen sammenslutning med begrenset ansvar og samtlige fullt ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap eller kommandittselskap
- b) Innehaver av enpersonsforetak
- c) Daglig leder i foretaket eller enpersonsforetaket

- d) Personer som eier en vesentlig del av virksomheten eller av foretaket som driver virksomheten eller som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller innehar en lederfunksjon i den
- e) Andre personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten

Politiets vandelsvurdering skal omfatte forhold som kan anmerkes på uttømmende og utvidet politiattest, jf. §§ 2-2 og 2-3.

Politiet skal i tillegg til vurderingen av om kravet til tilfredsstillendeandel er oppfylt vurdere om personene som nevnt i første ledd bokstav a) til c) innehar nødvendig tillit og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte. Politidirektoratet utarbeider nærmere retningslinjer om politiets vandelsvurdering for å sikre forutsigbarhet og ensartet praksis.

§ 2-2. Vandelsvurdering ved ansettelse – uttømmende og utvidet politiattest

Den som skal ansettes i foretak som omfattes av vaktvirksomhetsloven og som skal utføre vaktjeneste eller ha oppgaver direkte knyttet til slik vaktjeneste, må være fylt 18 år og ha tilfredsstillendeandel. Som oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste regnes oppgaver som innebærer at tilgang til sensitive opplysninger om vaktjenester er nødvendig for utføring av oppgaven.

Det kan innhentes uttømmende og utvidet politiattest med hjemmel i vaktvirksomhetsloven § 8 første ledd og i samsvar med bestemmelsene i politiregisterloven kapittel 7.

Politiattest skal bare utstedes når det foreligger et konkret tilbud om stilling i et vaktforetak. Vaktforetaket må kunne dokumentere at politiattest er fremlagt og vurdert før ansettelse i stilling som innebærer utførelse av vaktjeneste eller oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste. Vaktforetaket skal makulere politiattesten etter at ansettelsesprosessen er avsluttet.

§ 2-3. Kravet til tilfredsstillendeandel

Ved vurderingen av om kravet til tilfredsstillendeandel kan anses oppfylt skal det legges vekt på karakteren av anmerkede forhold, på tidspunktet for lovbruddet og på dets betydning for oppgavene som omfattes av ansettelsesforholdet eller vedkommendes egnethet som vakter. Det bør legges særlig vekt på anmerkninger om ulovlig bruk og befatning med rusmidler, ordensforstyrrelser, vinningskriminalitet og voldsforbrytelser.

Kapittel 3. Utdanning og utdanningsinstitusjoner m.m.

§ 3-1. Krav til utdanning

Den som skal utføre ansvarlig vaktteneste må ha gjennomført og bestått godkjent utdanning for vektere i henhold til kravene som følger av vaktvirksomhetsloven § 9 og denne forskriften.

For å sikre standardisert og ensartet vekterutdanning skal utdanningen skje i samsvar med læreplan godkjent av Politidirektoratet og hos foretak som har tillatelse til å drive opplæring i vakttenester i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3.

Vaktforetaket er ansvarlig for at ansatte vektere til enhver tid har den nødvendige og tilstrekkelige opplæring for å kunne utføre tildelte oppgaver på forsvarlig måte.

§ 3-2. Innholdet i vekterutdanningen

Vekterutdanningens grunndel består av teoretisk grunnkurs, praksisopplæring, oppsummeringskurs og eksamen, og gjennomføres i henhold til bestemmelsene i §§ 3-3 til 3-6. Vekterutdanningen omfatter også vedlikehold av grunndelen gjennom regodkjenning i henhold til § 3-7, og ev. tilleggsopplæring for utførelse av spesialteneste i henhold til §§ 3-8 til 3-12.

Nærmere utarbeidelse av læreplan og krav til vekterutdanningens innhold, herunder til tilleggsopplæringen for visse tenester, skjer i regi av Politidirektoratet.

§ 3-3. Teoretisk grunnkurs

Teoretisk grunnkurs skal baseres på kompetansekravene som følger av utdanningsprogram VG 2 – programfag sikkerhet. Eleven skal etter den praksisperiode som følger av utdanningsetatens krav gis mulighet til å ta fagbrev som vekter.

Kurset skal omfatte fagene introduksjon til vekterbransjen, jus, herunder menneskerettigheter, holdninger og etikk, konflikthåndtering, rapportering, førstehjelp, brannvern, HMS, egensikkerhet, risikoanalyse på generelt nivå og tekniske sikringsanlegg.

Kurset kan gjennomføres som fulltids- eller deltidsopplæring, og skal være gjennomført før praksisopplæring kan påbegynnes.

§ 3-4. Praksisopplæring

Praksisopplæringen skal baseres på kompetansemålene som følger av læreplan i sikkerhetsfaget VG3 service og sikkerhet, gi eleven innsikt i de forskjellige typer vektertjeneste og gi grunnlag for vurdering av elevens egnethet til å utføre vektertjeneste. I tillegg til grunnleggende praksisopplæring skal eleven gis særskilt opplæring på de objekter hvor eleven skal utføre sin teneste etter å ha fått godkjenning som vekter.

Praksisopplæringen skal gjennomføres i godkjent vaktforetak og under ledelse av en godkjent praksisinstruktør. Det må dokumenteres at den pålagte praksis er gjennomført og resultatet av den, samt at praksisen har hatt et innhold som er i samsvar med godkjent opplæringsplan for praksisperioden.

§ 3-5. Oppsummeringskurs

Etter avsluttet praksisopplæring skal det gjennomføres et oppsummeringskurs som gir eleven mulighet til å se erfaringene fra praksisperioden i sammenheng med teorien som ble gjennomgått på teoretisk grunnkurs. Kurset skal gjennomføres i sammenheng med eksamen, jf. § 3-6.

§ 3-6. Eksamen

Vekterutdanningens grunndel avsluttes med en eksamen som skal vise om eleven har tilegnet seg tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter til å utføre ansvarlig vaktjeneste. For å kunne gå opp til eksamen må det foreligge bekreftelse fra praksisinstruktøren om at vedkommende innehar den nødvendige personlige egnethet for vekteryrket.

Eksamen skal omfatte både teoretiske og praktiske oppgaver, og må være avlagt innen 6 måneder etter at utdanningen ble påbegynt.

§ 3-7. Regodkjenning av vekterutdanningens grunndel

Regodkjenningsprøve for vekterutdanningens grunndel skal avlegges og bestås hvert fjerde år.

§ 3-8. Tilleggsopplæring for utførelse av spesialtjeneste

I tillegg til vekterutdanningens grunndel skal det gjennomføres særskilt opplæring for utførelse av følgende spesialtjenester:

- verditransportjeneste, jf. § 3-9
- ordensvaktjeneste, jf. § 3-10
- ledsagertjeneste, jf. § 3-11
- sikkerhetskontrollør på lufthavn, jf. § 3-12

Vekterutdanningens grunndel skal være bestått før tilleggsopplæring kan påbegynnes. Tilleggsopplæring for verditransportjeneste, ordensvaktjeneste og ledsagertjeneste skal regodkjennes ved avlagt og bestått regodkjenningsprøve hvert fjerde år. Politidirektoratet kan fastsette nærmere krav til innholdet i tilleggsopplæringen.

Foretak som utøver vaktvirksomhet kan for sine ansatte fastsette ytterligere kompetansekrav før tilleggsopplæring gis, stille krav om særskilt opplæring også for andre typer vaktjenester som etter sitt innhold forutsetter spesielle kunnskaper og ferdigheter, eller kreve at regodkjenning gjennomføres oftere enn hvert fjerde år.

§ 3-9. Verditransporttjeneste

Den som skal utføre verditransporttjeneste som omfatter forflytning/transport og håndtering av store verdier må ha gjennomført tilleggsopplæring for verditransporttjeneste.

Tilleggsopplæring for verditransporttjeneste skal bestå av et grunnleggende kurs som avsluttes med eksamen på 6 timer. Opplæringen skal omfatte emner som rutiner, håndtering av verdisaker, etikk, trusselbilde, risikoanalyse, trusselhåndtering, kjøreopplæring og opptreden på skadested, samt opptreden i forbindelse med trafikk og politikontroller. Opplæringen skal være både teoretisk og praktisk. Vekteren må ha førerkort og erfaring som bilfører.

Eksamen må være bestått før det kan utføres verditransporttjeneste, uavhengig av om tjenesten utføres alene eller sammen med en annen godkjent verditransportvekter.

§ 3-10. Ordensvaktjeneste

Den som skal utføre vaktjeneste på serveringssteder for å ivareta ro og orden, utføre adgangskontroll eller bortvise personer som på legitimt grunnlag ønskes bortvist, forebygge og hindre/dempe konflikter uten bruk av vold, bistå ved eventuelle krisesituasjoner mv., må ha gjennomført tilleggsopplæring for ordensvaktjeneste.

Tilleggsopplæring for ordensvaktjeneste skal bestå av et kurs som omfatter fag som relevante lover og regler, etikk, kundebehandling, konflikthåndtering, vurderinger av om personer er påvirket av alkohol eller andre stoffer, rettigheter og plikter ved visitasjon og beslag, opptreden ved krisesituasjoner, førstehjelp, brannvern og evakuering. Opplæringen i disse fagene skal være mer omfattende enn under vekterutdanningens grunnandel. Opplæringen skal både være teoretisk og praktisk, og avsluttes med eksamen.

§ 3-11. Ledsagertjeneste

Den som skal utføre vaktjeneste for å sørge for sikkerhet og trygghet i forbindelse med reiser og opphold for personer som gjennom sitt yrke eller status mener å ha behov for særskilt beskyttelse og trygghet mot publikum eller omgivelser i tilknytning til sitt privatliv, reiser, opphold og arrangement mv., må ha gjennomført tilleggsopplæring for ledsagertjeneste.

Tilleggsopplæring for ledsagertjeneste skal bestå av et kurs som omfatter emner som lover og regelverk, trusselvurdering, sårbarhetsanalyse, sikkerhetsanalyse, tiltaksplanlegging, rekognosering, fysisk og teknisk sikring av bolig, arbeidsplass og bedrift, samband, etikk/etikette, førstehjelp og brannvern. Opplæringen skal omfatte både teori og praktiske øvelser og avsluttes med eksamen. Opplæringen skal ikke omfatte våpenopplæring.

§ 3-12. Sikkerhetskontrollører på lufthavn

Den som skal utføre vaktjeneste som sikkerhetskontrollør på lufthavn må ha gjennomført opplæring som fastsatt av Luftfartstilsynet i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av luftfartsloven.

§ 3-13. Godkjenning av yrkeskvalifikasjoner i medhold av direktiv 2005/36/EF

I samsvar med direktiv 2005/36/EF om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner (yrkeskvalifikasjonsdirektivet) godkjenner Politidirektoratet yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-stater dersom søker

1. har kvalifikasjonsbevis utstedt av vedkommende myndighet i annen medlemsstat hvor yrket er lovregulert, og som viser at søker har et kvalifikasjonsnivå som minst tilsvarer et nivå umiddelbart under det nivået som følger av § 3-1, eller
2. har utøvd yrke som vekter på heltid i en medlemsstat hvor yrket ikke er lovregulert i en periode på minst 2 år, i løpet av de siste ti årene.
Kvalifikasjonsbevis utstedt av myndighet i medlemsstaten som viser hvilket yrkeskvalifikasjonsnivå søkeren er på, jf. yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 11, og som bekrefter at vedkommende er egnet som vekter, må være vedlagt søknaden. Kravet om to års yrkesutøvelse gjelder ikke dersom det fremlegges kvalifikasjonsbevis som viser at søkeren har en lovregulert utdanning som definert i artikkel 11 bokstav b), c), d) eller e).

Politidirektoratet kan kreve at søker behersker språk som gjør det mulig å kommunisere med publikum og offentlige myndigheter, og at søker gjennomfører en egnethetsprøve dersom

- utdanningen som søker har gjennomgått i det vesentligste omfatter andre saker enn de som omfattes av kravene i §§ 3-1 til 3-4, eller
- søkers virksomhet i Norge kan omfatte tjenester som ikke tilbys i hjemstaten.

Politidirektoratet fastsetter nærmere retningslinjer om krav til språkkompetanse og avleggelse av egnethetsprøve.

Søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-stater for personer som skal utføre arbeid som sikkerhetskontrollør på lufthavn avgjøres i samråd med Luftfartstilsynet.

§ 3-14. *Dispensasjon fra utdanningskravet*

Politidirektoratet gir dispensasjon for kravet til ordinær vekterutdanning for søkere som har fullført politiutdanning i Norge. Dispensasjon kan også gis for søkere som har gjennomført minst ett år av politiutdanning i Norge.

Politidirektoratet fastsetter ytterligere retningslinjer for behandlingen av søknader om dispensasjon fra kravet om ordinær vekterutdanning.

§ 3-15. *Krav til foretak som skal drive opplæring i vakttenester*

Foretak som skal drive grunn- og tilleggsopplæring av vektere utenfor den offentlige skole må ha tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3, jf § 2 første ledd bokstav f). Tillatelse kan bare gis for opplæring som følger Politidirektoratets fastsatte program for hver enkelt opplæringskategori (teoretisk grunnkurs, praksisopplæring, oppsummeringskurs, eksamen, tilleggsopplæring), jf. § 3-2. Den teoretiske opplæringen skal skje på generelt grunnlag og være åpen for alle. For tillatelse til å drive praksisopplæring kan det settes vilkår om at opplæringen skal være åpen for elever som ikke kan få uttømmende praksisutdanning i foretaket der de er ansatt.

Foretaket må ha tilgang til tilfredsstillende undervisningslokaler. Undervisningsstedet skal ha fasiliteter som gir mulighet for praktisk opplæring og praktiske øvelser innenfor fag som brann, førstehjelp osv. Politiet godkjenner det enkelte opplæringssted.

Foretaket skal ha en godkjent hovedinstruktør, jf. § 3-16, som administrerer opplæringen og påser at kursene gjennomføres i samsvar med de krav som til enhver tid stilles. Hovedinstruktøren skal også påse at den enkelte kursinstruktør har nødvendig godkjenning for å undervise i de fagene vedkommende skal undervise i.

Foretak som skal drive grunnleggende praksisopplæring skal ha en godkjent hovedinstruktør for praksisopplæringen, jf. § 3-16, som er ansvarlig for å påse at den enkelte elev i praksisperioden får nødvendig praktisk opplæring. Hovedinstruktøren plikter å påse at det kun benyttes godkjente praksisinstruktører med nødvendig kompetanse og erfaring.

Brudd på vilkårene som gjelder for godkjenning til å drive opplæring, kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse til å utøve vaktvirksomhet, jf. lovens § 7.

§ 3-16. *Krav til hovedinstruktørene*

Hovedinstruktør for teoriundervisningen skal dokumentere kjennskap til innholdet i læreplaner mv som gjelder for undervisningen og være i stand til å administrere og gjennomføre kurs på en kvalitativ god måte.

Hovedinstruktør for praksisopplæringen skal dokumentere kjennskap til innholdet i læreplaner mv. som gjelder for praksisopplæringen, og meget god breddeerfaring i praktisk utøvelse av vektertjeneste.

Hovedinstruktørene skal være godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

§ 3-17. *Krav til instruktørene*

Samtlige instruktører skal dokumentere tilstrekkelig faglig og pedagogisk kompetanse, og skal godkjennes av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Instruktører i vekterfag skal ha fagbrev som vekter eller tilsvarende langvarig og relevant erfaring som vekter, og fortsatt ha tilhørighet til vekterykket.

Øvrige faginstruktører skal ha god faglig kompetanse og erfaring i det aktuelle fag og fortsatt tilknytning til sitt fagmiljø, for eksempel være ansatt i brannvesen, politiet, ambulansetjeneste osv.

Praksisinstruktører skal være vektere ansatt i vaktforetak, kunne dokumentere tilstrekkelig praktisk kunnskap og erfaring, og være egnet som instruktør.

Kapittel 4. Uniformering, legitimasjon og kommunikasjon

§ 4-1. *Plikt til å bære uniform*

Personer som utfører vaktjeneste skal bære uniform godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Uniformen skal kun benyttes i aktiv tjeneste, og skal være tilpasset den type tjeneste som utføres.

§ 4-2. *Utforming av uniform*

Uniformen skal være tydelig merket med vaktforetakets navn og eventuelt logo. På venstre brystside skal uniformen ha merket "Vekter" for godkjente vektere eller "Under opplæring" for personell som er under opplæring.

Uniformen må ikke utformes slik at den kan forveksles med politiets, Forsvarets eller tollmyndighetenes uniformering. Det samme gjelder uniformering av materiell, eksempelvis kjøretøy, båter, hunder.

§ 4-3. *Fritak fra plikten til å bære uniform*

Når særlige grunner taler for det, kan tillatelses- og kontrollmyndigheten gi fritak fra plikten til å bære uniform under utførelse av spesielle vaktoppdrag. Politidirektoratet fastsetter nærmere retningslinjer om adgangen til fritak.

§ 4-4. *Plikt til å bære legitimasjonskort*

Vektere skal være utstyrt med et legitimasjonskort som skal bæres synlig. Kortet skal identifisere vekteren og vaktforetaket vedkommende er ansatt i.

§ 4-5. *Utforming av legitimasjonskort*

Kortet skal være 54 x 58 mm (kredittkorttype) og inneholde følgende opplysninger:

Forsiden:

- a) Vaktforetakets navn og organisasjonsnummer
- b) "Vekter" eller "Under opplæring" for personer som ikke har avlagt eksamen
- c) Bilde av vekteren
- d) Vekternummeret for den enkelte vekter som fremgår av vekterregisteret
- e) "Kortet er gyldig til ..."

Baksiden:

- a) Når vekteren ble godkjent som vekter - årstall og måned
- b) Dato for utstedelse av legitimasjonskortet

Kortet har en gyldighet på inntil fire år. Det skal utstedes nytt kort når det er skjedd endringer i forhold til opplysningene (ny godkjenning, skiftet arbeidsgiver osv).

Kortet kan vise vaktforetakets logo og farger, men fargebruken må ikke medføre at opplysningene på kortet blir vanskelige å lese.

§ 4-6. *Utstedelse av legitimasjonskort*

Legitimasjonskort kan utstedes av vaktforetak etter særskilt godkjenning fra tillatelses- og kontrollmyndigheten. Godkjenning gis bare til foretak som også kan påta seg å utstede legitimasjonskort til selvkost for mindre foretak.

Ved utstedelse av kort skal opplysningene på kortet straks meldes inn til tillatelses- og kontrollmyndigheten og registreres i vaktvirksomhetsregisteret. Tilsvarende skal tap og tyveri av legitimasjonskort samt opplysninger om utstedelse av nytt legitimasjonskort, straks meldes og registreres.

Godkjenning til å utstede legitimasjonskort kan tilbakekalles dersom foretaket ikke overholder vilkårene for godkjenningen eller bestemmelsene om legitimasjonskort gitt i og i medhold av vaktvirksomhetsloven.

§ 4-7. Innlevering og tilbakekall av legitimasjonskort

Legitimasjonskortet skal innleveres når vekteren slutter i foretaket eller når gyldighetstiden utløper. Det er vedkommende vaktforetak som er ansvarlig for å sørge for at vekteren innleverer kortet til utsteder. Innleveringen skal også meldes til vekterregisteret.

Legitimasjonskortet skal tilbakekalles når innehaveren ikke lenger fyller vilkårene for å være godkjent vekter. Politiet (eller arbeidsgiver) skal frata innehaveren legitimasjonskortet på stedet dersom denne ikke anses skikket til å være vekter. Fratakelse av legitimasjonskort skal umiddelbart følges opp med sikte på vedtak om tilbakekall.

§ 4-8. Krav til kommunikasjonsutstyr

Den som utfører vaktjeneste skal kunne kommunisere med betjent vakt- eller alarmsentral mens vaktjenesten utføres. Vaktforetaket er ansvarlig for at det etableres en forsvarlig kommunikasjonsordning. Politidirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om krav til kommunikasjon.

Kommunikasjonsordningen må oppfylle krav til sikring av konfidensialitet i henhold til bestemmelser gitt i og i medhold av personopplysningsloven.

Kapittel 5. Bruk av hund

§ 5-1. Generelt

Hund kan bare brukes til egenbeskyttelse under utførelse av vaktjeneste, jf. straffeloven § 48 (nødverge). Det er ikke anledning til å benytte hund under utførelse av publikumsrettede vaktjenester.

Hunden skal alltid føres i kort line.

§ 5-2. Godkjenning og instruks

Bruk av hund under utførelse av vaktjeneste må være godkjent av vaktforetaket. Vaktforetak som tillater bruk av hund under utførelse av vaktjeneste skal utarbeide egen instruks som angir krav til veterinærkontroll, merking, opplæring, båndføring og linelengde, samt foretakets godkjenningsprosedyre.

Politidirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om opplæring og bruk av hund.

§ 5-3. Rapportering

Vaktforetak som tillater bruk av hund skal føre logg over hvilke ekvipasjer som til enhver tid er i tjeneste og hvor disse benyttes. Videre skal alle hendelser som oppstår i forbindelse med bruk av hund føres i egen logg, og loggen vedlegges foretakets skriftlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten, jf. § 6-2 annet ledd bokstav d).

§ 5-4. Merking

Hund som skal brukes ved utføring av vaktjeneste skal være identitetsmerket med microchip, jf. hundeloven § 13. Ved utføring av vaktjeneste skal hunden bære vest merket med "vekterhund" og vaktforetakets navn.

Kapittel 6. Opplysnings- og rapporteringsplikt

§ 6-1. Generelt

Foretak som utøver vaktvirksomhet plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndigheten de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for å føre kontroll med at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i vaktvirksomhetsloven og denne forskriften og på en måte som er forenlig med å utøve næringsvirksomhet.

Foretak som utøver vaktvirksomhet skal hvert år innen utløpet av mars måned sende en rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten, jf § 6-2. Foretak som har tillatelse til å drive vaktvirksomhet i flere politidistrikt skal sende kopi av rapporten til alle politidistrikt som omfattes av tillatelsen.

Manglende overholdelse av rapporteringsplikten som følger av vaktvirksomhetsloven og denne forskriften kan gi grunnlag for tilbakekall av tillatelse til å utøve vaktvirksomhet.

§ 6-2. Innholdet i foretakenes årlige rapport

Foretakets årlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten skal redegjøre for dets virksomhet i perioden siden oppstart eller siste rapportering i henhold til mal utarbeidet av Politidirektoratet. Tillatelses- og kontrollmyndigheten kan kreve tilleggsopplysninger om virksomheten fra enkelte foretak eller typer av foretak dersom det er nødvendig av kontrollhensyn.

Foretakenes årlige rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten skal vedlegges

- a) (elektronisk) liste over alle ansatte som utfører vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste, herunder over instruktører som driver opplæring
- b) kopi av nye eller endrede rutiner og handlingsplaner for virksomheten

- c) Loggføring om situasjoner som har medført bruk av fysisk makt, jf. § 6-3
- d) Loggføring om hendelser oppstått i forbindelse med bruk av hund, jf. § 5-3.

§ 6-3. Loggførings- og rapporteringsplikt ved bruk av makt

Foretak som driver vaktvirksomhet eller egenvakthold skal ha rutiner for føring av skriftlig logg over alle situasjoner som har medført bruk av makt under utføring av vaktjeneste. Loggen skal føres snarest mulig etter hendelsen og undertegnes av den som har utført vaktjenesten og foretakets daglige leder.

Loggen skal vedlegges foretakets årlige rapport til kontrollmyndigheten.

§ 6-4. Særskilt rapporteringsplikt ved endringer i virksomhetens eierskap

Endringer i virksomhetens eierskap, styre, deltakere eller daglige leder skal rapporteres skriftlig til tillatelses- og kontrollmyndigheten snarest og innen en måned etter endringen.

Kapittel 7. Behandling av opplysninger i vaktvirksomhetsregisteret

...

Kapittel 8. Tillatelse og kontroll med foretak som utøver vaktvirksomhet

§ 8-1. Søknad og tillatelse til å utøve vaktvirksomhet

Politiet er tillatelses- og kontrollmyndighet. Søknad om tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf. § 4 skrives på blankett fastsatt av Politidirektoratet. Det samme gjelder for endringer i virksomheten som medfører at ny tillatelse må gis, jf. vaktvirksomhetsloven §§ 5 og 2.

Dersom søknaden omfatter tillatelse til å utøve vaktvirksomhet i flere politidistrikt, sendes søknaden til politidistriktet der foretaket har sitt hovedkontor. Øvrige politidistrikt som berøres av søknaden skal uttale seg før tillatelse gis.

Tillatelse til å utøve vaktvirksomhet gis i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 første ledd til foretak, enkeltpersonsforetak eller forvaltningsorgan. Tillatelse gis for hvert enkelt foretak som er registrert i foretaks- eller enhetsregisteret, uavhengig av foretakets tilknytning til annen virksomhet som utøver vaktvirksomhet.

Politiets vedtak om avslag på søknad om tillatelse til å drive vaktvirksomhet og tilbakekall av tillatelse til å drive vaktvirksomhet kan påklages til Politidirektoratet.

§ 8-2. Ansvarlig kontrollmyndighet

Ansvar for å føre kontroll med foretak som har tillatelse til å drive vaktvirksomhet i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf § 2 første ledd bokstav a) til e) tilligger politidistriktet som har gitt tillatelsen, jf. § 8-1.

Når et foretak har tillatelse til å drive vaktvirksomhet i flere politidistrikt skal disse holde seg orientert om virksomheten i sitt distrikt og bistå ansvarlig distrikt med informasjon og gjennomføring av besøkskontroll på eget initiativ eller etter anmodning, og for øvrig i samsvar med rutiner utarbeidet av Politidirektoratet.

§ 8-3. Årlig kontroll

Politiets kontroll med vaktforetakene skal sikre at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av vaktvirksomhetsloven, og på en måte som er forenlig med å utøve næringsvirksomhet.

Kontrollen med vaktforetakene skal utføres etter behov og minst en gang årlig med utgangspunkt i foretakenes årlige rapport. Foretak som har tillatelse til å utøve vaktvirksomhet plikter til enhver tid å gi politiet de opplysninger, dokumentasjon og adgang til lokalene som er nødvendig for kontrollvirksomheten.

Politidirektoratet skal utarbeide rutiner for samarbeid med myndigheter som har meldeplikt i henhold til vaktvirksomhetsloven § 17, herunder om utveksling av informasjon om kontaktpersoner, kontrollrutiner og behovet for samordning av kontrollvirksomhet mv.

§ 8-4. Gjennomføring av kontrollen

Politiet skal planlegge kontrollen av vaktvirksomheten i sitt distrikt og sikre at den til enhver tid er rettet mot de forhold som synes hensiktsmessige etter en vurdering av det enkelte vaktforetaket. Kontrollen gjennomføres som en kombinasjon av dokumentkontroll, jf. § 6-2, vandelskontroll, jf. § 2-4 og besøkskontroll, jf. § 8-5.

Kontrollen skal omfatte virksomheten både ved hovedkontor og ev. andre kontorer, og behovet for besøkskontroll samordnes med øvrige politidistrikt der foretaket driver sin virksomhet. For større foretak kan kontroll utføres i flere omganger over tid. Kontroll med foretak som utfører vaktjenester på lufthavn skal planlegges i samråd med Luftfartstilsynet.

Politidirektoratet utarbeider kontrollskjema og nærmere retningslinjer om gjennomføring av kontrollen.

§ 8-5. Besøkskontroll

Politiet kan enten uanmeldt eller med kort forhåndsvarsel foreta inspeksjon av foretakets virksomhet for å kontrollere at lovens krav er oppfylt, og at de opplysninger som er gitt av bevillingshaver er korrekte og fullstendige. Besøkskontroll gjennomføres

som hovedregel hvert annet år, med mindre det fremkommer opplysninger som tilsier hyppigere kontroll.

Etter gjennomført besøkskontroll skal det gis en muntlig redegjørelse for inntrykket av virksomheten. Dersom det avdekkes feil eller mangler skal kontrollmyndigheten snarest mulig etter gjennomført besøkskontroll utarbeide skriftlig rapport om forholdene. Rapporten sendes vaktforetaket med adgang til uttalelse innen en uke. Ved eventuelle pålegg om retting skal det settes en frist for gjennomføring.

§ 8-6. Avslutning av kontrollen - kontrollrapport

Ved avslutning av den årlige kontrollen med foretak som driver vaktvirksomhet skal tillatelses- og kontrollmyndigheten utarbeide avsluttende rapport som dokumenterer kontrolltidspunkt, kontrollform og resultatet av kontrollen. Rapporten sendes til det kontrollerte vaktforetaket med adgang til uttalelse innen to uker.

Endelig kontrollrapport skal sendes til det kontrollerte foretaket og til alle politidistrikt som omfattes av det kontrollerte foretakets tillatelse.

§ 8-9. Retningslinjer

Politidirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om gjennomføring av dokument- og besøkskontroll innenfor rammene av denne forskriften.

Kapittel 9. Gebyr

§ 9-1. Plikt til å betale gebyr til dekning av tillatelses- og kontrollmyndighetens kostnader

Det skal betales gebyr til dekning av politiets kostnader forbundet med søknadsbehandling, endringsbehandling og kontroll med foretak som utøver vaktvirksomhet. Gebyrene skal gjenspeile de enkelte foretakenes størrelse og kontrollmessige utfordringer.

Søknadsgebyr betales forskuddsvis og tilbakebetales ikke ved avslag.

§ 9-2. Plikt til å betale gebyr til dekning av politiets kostnader ved feilutrykning

Det skal betales gebyr til dekning av politiets kostnader hver gang det rykkes ut på feilalarm meldt fra vaktforetak.

§ 9-3. Fastsettelse og innbetaling av gebyr

Nærmere bestemmelser om gebyrenes størrelse og innbetaling fastsettes av Politidirektoratet.

Kapittel 10. Forsikring

§ 10-1. *Plikt til å tegne forsikring*

Foretak som skal utøve vaktvirksomhet må ha en forsikring som dekker det ansvar foretaket kan pådra seg under utførelse av vaktvirksomheten. Forsikringen må tegnes før virksomheten settes i gang og opprettholdes så lenge den pågår.

Kravet til forsikring gjelder også vaktvirksomhet som drives av forvaltningsorgan. Dersom forvaltningsorganet kan dokumentere at det på annen måte kan dekke et eventuelt ansvar som organet kan pådra seg på lik linje med en forsikring som angitt i første ledd, kan Politidirektoratet (etter søknad) frita forvaltningsorganet fra å tegne ansvarsforsikring.

Kapittel 11. Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 11-1. *Ikrafttredelse*

Forskriften gjelder fra 1. januar 2011. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 25. mai 2004 nr. 787 om vaktvirksomhet.

§ 11-2. *Overgangsbestemmelser*

Vaktvirksomhetsloven og denne forskriften gjelder fra ikrafttredelsen med følgende overgangsbestemmelser:

1. *Gjennomføring av nye utdanningskrav*

Bestemmelsene i lovens § 9 bokstav a) til d) med tilhørende forskriftsbestemmelser får ikke anvendelse for personer som på tidspunktet for ikrafttredelsen og i perioden frem til innholdet i nye opplæringskrav er fastsatt av Politidirektoratet har gjennomført utdanning i henhold til gjeldende godkjente kursvirksomhet, jf. nr 2.

2. *Søknad om tillatelse til å drive opplæring i vaktjenester*

Foretak som driver opplæring i vaktjenester med godkjenning fra Politidirektoratet må søke tillatelses- og kontrollmyndigheten om tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf. § 2 første ledd bokstav f) innen 1. april 2011. Gjeldende godkjente kursvirksomhet kan fortsette inntil søknaden er avgjort, og legges til grunn for søknadsbehandlingen inntil nytt opplæringsprogram er fastsatt av Politidirektoratet.

Foretak som driver ordensvaktkurs med godkjenning fra politiet kan fortsette slik kursvirksomhet inntil nytt opplæringsprogram er fastsatt av Politidirektoratet. Søknad om tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3, jf. § 2 første ledd bokstav f) skal likevel sendes tillatelses- og kontrollmyndigheten senest innen utgangen av 2011.

Foretak som driver opplæring i tjeneste som sikkerhetskontrollør på lufthavn med godkjenning fra Luftfartstilsynet gis tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf. § 2 første ledd bokstav f) etter søknad fremsatt innen 1. april 2011 på skjema utarbeidet av Politidirektoratet.

3. Fortsettelse eller avvikling av egenvakthold

Foretak og forvaltningsorgan som på ikraftsettingstidspunktet utøver organisert egenvakthold må søke tillatelse i henhold til vaktvirksomhetsloven § 3 jf. § 2 innen 1. juni 2011 eller avvikle egenvaktholdet innen utgangen av 2011.

Annet egenvakthold som utøves på serveringssteder og i andre foretak må avvikles innen utgangen av 2011.

For øvrig gis vaktvirksomhetsloven anvendelse for egenvakthold på arrangementer som avvikles etter 1. juni 2011.